

Supracoperta și coperta de *Petre Vulfănescu*

ARGHEZI, S. VI
401

Desene din manuscrise

TUDOR ARGHEZI

SCRIERI

6

BIBLIOTECĂ DE LINGVISTICĂ
C. M. 5040

POEME

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Te vei avea de-alea.

Da-o parte cunoștință, de altă viață bună
Ce ne pot să trăiască împreună.

Vei ști că niciodată nu vei cunoaște totul -

~~fiind doar măsura timpului~~

Cine măsoară cerul și soarelui cu cotul?

CE, AI CU MINE, VÎNTULE?

CE AI CU MINE, VÎNTULE?

Ce ai tu, vîntule, cu penele mele? De ce mi răscolești biletele, îmi împrăștii apa din blid și mi arunci semințele în zăpadă și noroi? Pe flașnetă mea, mă gîndesc, cocoșat în mine, la țara mea depărtată, cotropită de soare, cu papagali stacojli, verzi și albi în ramurile pădurilor de portocali. Sînt singura pasăre care nu ți-am stat împotriva niciodată și nici nu ți-am cerut loc, să mă duci, ca pe vulturi și corbi, în marele tău drum de viscole și vîrteje. Te-am lăsat să treci întotdeauna nesupărat pe lângă cutia cu bilete și lada mea cu cîntece de lemn. Pentru că nu știu să cînt, în locul meu cîntă fluierile ațipite ale valsurilor dinlăuntru, amestecate cu amintiri de orgi și cu treziri de flaut. Capul meu încovoiat poartă un cioc numai decorativ, cu care nu pot să mușc, și abia mă scarpin cu el. Poate că m-am născut întîi și întîi din melci, cu care linia mea de profil poartă o asemănare. Ori ești supărat pe moțul meu?

Un sicilian bătrîn mă duce, pe genunchiul schiopătat subțer, din dreptul unui chioșc în dreptul unui geam. Mîna lui învîrtește o sonată, și pălăria salută, la sfîrșit, ca în *Rigoletto*. Sîntem cerșetori amîndoi, dar niște cerșetori care punem ceva în ureche și deșteptăm suferința plăcută a omului, în schimbul unui gologan învelit în hîrtie și aruncat, pe asfalt, din etaje. Uneori,

trecătorul, oprit în loc dinaintea flașnetei, și-a simțit sufletul că i se atinge de cîntecul nostru, ca latul unui cuțit pe zborul tocilei, — și că a scăpărat.

Cîinele s'a uitat nițel la mine, s'a pitit, s'a sculat, ochii lui m'au întreat cine sînt și ce sînt, și cînd i'am răsuns:

— Coocòo!

i'au căzut urechile și coada, și s'a pus pe fugă, uimit de voce și disperat că vorbesc.

A venit la mine pisica de catifea, ca o fantomă de fum, călcînd pe puf și surîzînd din pupile de alamă și chihlimbar. Gurița ei trandafirie a șoptit ceva. S'a întins pe spate ca un sfînx elastic, somnoros, și m'a chemat, cum cheamă marea întunericul din stele, ca să se legene împreună. Prin fulgul pîntecului alb am numărat șase grăunțe de frumuseți mărunte ale țîțelor ei noi, m'am mirat și am zis:

— Coocòo!

Înspăimîntată de glas, mîța s'a înnodat dintr-o săritură, ca un fular pestriț, și a pierit.

Cu șoarecele m'am înțeles, și mai ales cu cobaiul. Acest brînzoi cu ochii fierbinți, alb ca tibișirul și bălțat castaniu, s'a vîrît lîngă mine și s'a împrumutat din sîmburii mei, ca un camarad. I'am șoptit la ureche:

— Coocòo!

și nu s'a speriat. Căci șoarecii și cobaii au învățat multe de la chinezii bătrîni și nu le-au dat uitării, ca berzele albastre, călătoare deasupra oceanului gălbui.

Sînt papagal singuratec, în sihăstrie eternă. Ce ai, vîntule, cu penele și ce faci tu cu biletele mele? Ești ager, dar ești prost. Vîntule, înghetuțule, tu nu știi să citești. . .

SÎMBURII DIN MIEZURI

În fiecare lucru tăcut, auzul descifrează o șoaptă, ca într-un clopoțel încremenit pe costumul de bal, din dulapul clovnului în vacanță. Adie piatra, cîntă lemnul, șuieră huma, de o dospire interioară. Ți se pare că sînt leneș: ascult. Vîntul vorbește ca mînia, adunînd în orchestră vocile pulverizate în lăuntricul firelor de viață. Un glas, nu mai tare decît al scrumului rupt, mai mic decît o furnică, mișună pe dedesupt, fără localizare. În beciul moleculei, — închide ochii și auzi! — rod lanțurile prizonierilor păreții și se macină o pilitură, mai nepipăită decît umbra, o umbră de umbră, ecourile unor ecouri, nuanțele unei nuanțe.

De mii de ani alerg să-l prind și să-l am, ca un copil cu neputință de îmbătrînit, neobosit, după fluturi, cu o pungă de mătase în vîrfurile unei trestii de bambù. Invizibila rezonanță, neauzita paliditate trece printre firele urzite des, cum trece din lucru'n lucru, din muțenie în muțenie, din granit în pămînt, din pămînt în floare, din floare în nimic. . . E un nimic în care umblă ceva, și e ceva în care este nimic. Auzi? Vocea fără flaut, după ce flautul e aruncat în foc odată cu vioara.

Firimiturile voioase dansează la o lumină de părtată, de constelație peste telescop. Ele sînt nude, virgine și eterne și se joacă de cîte ori obosesc, ca fetele adevărate, din internatul din

Alpi, cu un inel, pe care și-l strecoară, închis în mîinile împreunate, prin toate mîinile împreunate și închise ca niște scoici. La cine-i inelul? Îl are garoafa? îl are granitul? e în gura morușului? s'a cîrligat în părul Gorgonei? îl are acum trestia bălții, ori a sărit în ulmi?

Uite-l. Nu e. Era?

Și alerg prin ceruri de mii de ani, tînăr și gol. N'am avut vreme să stau și să mă scald în mare și izvoare, ca să nu fugă cerul mai iute decît mine. Și alerg prin ceruri copilărește. De aceea am rămas murdar și păros în mijlocul zărilor pure și al pardoselilor de stele curate. Mă vezi cum alerg? Am ajuns în fundul lumii. Vino dacă vrei, și tu, să ne iubim fugind, neopriți în îmbrățișarca adormitoare a pămîntului, ca două stele părechi. Dacă te ții după mine, putem ajunge împreună.

Am pomenit de umbră și mi se pare că ea e ființa văzută a vocii neauzite. Vrei să prindem umbra amîndoi, pășind pe vîrful picioarelor printre tulpini și bozii? Să o culegem și să o punem în poala ta de mătase, crisalidă roșcovană a unui fluture, care, cînd va zbura din păinjenișul ei, va fi noapte și va rămînea tot nevăzut.

Auzi aripa lui? S'a mișcat în tine și s'a desfăcut ca penele unui fazan care se întinde a somn pe o creangă de mărgean.

FATA DE DEMULT

O fată cenușie, cu jarul ochilor verde în pleștele negricioase, ca bălăriile sărate ale mării, a fost osîndită, odinioară, cîndva, să i se reteze capul, pentru o greșeală, cu securea. Pe vremea din poveste, stăpînii puteau să scurteze viața cui poșteau, cu nejudecată, pentru că nici o judecată nu era mai dreaptă decît a lor. La necaz și la beție, numai muzica și sîngele, amestecate, puteau să-i potolească, și nici o ispravă, — nici bună, nici rea, atît se asemănau isprăvile bune cu isprăvile rele ale stăpînilor, — nu se putea trece, după rînduială, fără tăiere și înjunghieri.

Fata cenușie și-a cerut Stăpînului cruțare, făgăduindu-i să-i spuie seara povești, să-i legene cruzimea cu basme frumoase, dacă se va îmbuna să o ierte pînă la isprăvitul poveștilor ei; și nu mai după aceea să o trimită gîdelui împărătesc.

Împăratului i s-a părut făgăduiala plăcută. Dete porunci și primi pe Fată la picioarele lui, pe papura de catifea cusută cu aur, să-și depene, în auzul împărătesc, furca de basme. Din copilărie, Fata făcuse covoare, care începeau tot din furca de tors, se răsuceau în sculuri și gheme, vopsite cu coji de copac și cu buruieni fierte, se prindeau în războaie și, urzindu-se tari, se țeseau, bătute cu pieptenele de fildeș. Acum, la curtea celui mai puternic Împărat din țara depărtată a Răsăritului, ea se legase să scoată de-a dreptul co-

voarele din furcă, fără vopsele, fără nici lînă, nici mătase; așa cum fac stelele lumină — numai cu văzduh.

Împrejurarea și munca Fetei erau cumplite. Din pămînt, din zare, din flori și din închipuiri, trebuia să se iște poveștile, care îi întîrziiau, zilnic, moartea cu o zi. Cînd nici nu începuse, ea se temea că se va opri odată, și că, într-o seară, pe negîndite, i se va rupe firul.

Întîia poveste, a serii celei dintîia, Fata o întocmi povestind, în clipa în care Stăpînul binevoise să-și deschidă urechea și să asculte. Pășind Stăpînul în odaia de sidef, unde îl așteptau roabele cu brățări de aur la mîini și la glezne, și sofaua, Fata încă nu știuse ce avea de grăit, și, ingenunchind înfricoșată, căuta, în mintea ei, un început. Se bizuise nu pe o ispravă știută, ci pe o taină sufletească, pe o pornire a inimii, plăsmuitoare, ca atunci cînd din necunoștință scotea, pentru covoare, chipuri și împărechieri. Cînd ar fi, pe neașteptate, să tacă, Stăpînul, necăjit, va trimite pe Fata mincinoasă la moarte.

Închinîndu-se la ivirea lui printre slugile împărătești, ea găsise, ingenunchiată, taina din tainele sufletului, aceea care face din nou cu puțință plăsmuirea dintru început a lui Dumnezeu și scoaterea vieții din nimic. În prima noapte, ea povestise pînă la revărsatul zilei, și Stăpînul, izbutind să nu adoarmă, rămas vrăjit și leneș, făcu semn cu mîna că Fata poate pleca la hodină.

De atunci, în toată noaptea, Fata cenușie și-a povestit tainele, sporindu-și zilnic viața cu cîte o zi nouă. Astfel, i-a mai stătut pe umeri capul încă o mie și una de zile și de nopți, adică în totul aproape trei ani de zile și de nopți. Stăpînul avu timpul să-și uite osînda, și Fata rămase în palatul împărăției, în încăperile cu hrisoave, zăpise și sigilii, cu însărcinarea să scrie, pe piei de

căprioară tăbăcite cu lustru, tot ce povestise, ca să rămîie împăraților urmași zestre și podoabă a gîndului și a cuvîntului, în ceasurile de hotărîri pripite și de nehotărîre.

Scriitorul de povestiri din împărățiile de mai târziu, urmează pilda cu Fata cenușie, destrămată, în trupu-i zvelt și frumos, încă de acum vreo cîteva mii de ani, prin preajma apelor Eufrațului, în lutul moale, dedesubtul lespezii albe, culcată peste mormîntul ei, ca să nu fie dezvelită de vulturi și șacali. El povestește zi de zi o împrejurare a sufletului și a pămîntului, ca să nu piară și ca să i se pară că trăiește ziua îndoită: o dată cu sine și o dată cu împrejurarea povestită, trebuind să îndreptățească zi cu zi fărîma de pîine pe care o gustă, și picătura de apă sorbită. În ziua cînd n-ă mai știut să povestească, simte gîdele Împăratului mîniat, care-i de cele mai multe ori Destinul, apropiindu-se de el... Împăratul își scotea mulțumirile din chinurile răbdate ale povestitorului, dar acum poruncește pitarului să-i taie tainul.

Fata povestise Împăratului ei timp de o mie și una de nopți, împreunînd năzăreala gîndului și a basmului cu lumea, puind cîntecul să viețuiască și să zburde ca omul, ascunzînd pe oamenii de pe poteci printre dălii și stupi și pitind fetițele printre leuștean și busuioc. Scriitorul are timpul mai mic, — pentru că și Împăratul lui e mai mare, — și el va povesti, ca și Fata cenușie, de la care a învățat amărăciunea dulce a sufletului, tulburat de scurgerea întrînsul a pîraielor lûcii din întuneric, timp de cincizeci de mii de zile și nopți. . .

HÎRTIA

De cîte ori îţi îndrepti condeiul înspre hîrtie, ai o şovăială. Inefabilul material, alb, cel mai frumos şi mai gingaş inventat de om, pare tăiat din valurile cerului, căptuşit cu foi transparente, aduse plutind din văzduh. Poate fi ceva mai curat şi cu mai multă uşurinţă murdărit?

Bagă de seamă, scriitorule: apropieste de ea cu sfială, — şi adu-ţi aminte, tipografule, de călugării de la teascu cu slove: înaintea de aşternerea ei peste plumb, făceau cîteva metanii şi sărutau Sfînta Coală. Cîte foi ale Evangheliei de la Ioan, cu tiparele scobite în lemn de păr, ieşeau din tiparniţa mînăstirii? Zece pe zi? Poate că mai puţine.

Pagina — cu trei mărimi de chirilice negre: o mărime pentru citania în biserică, o mărime pentru tîlmăcirea înţelesului ascuns, — căci înţelesul adevărat e întotdeauna ascuns, atît în cuvînt, cît şi în lumina zilei, şi mai departe de ea, — iar mărimea cea mai mică, pentru aninarea unui înţeles de altul. Tiparul dă pe faţă lucrul necunoscut, şi tipograful aceia ştiau cu ce umblă mîinile lor. La început era Cuvîntul, şi Cuvîntul a rămas de atunci mereu la început. Nu simţi tu, într-adevăr, cărturarule, că sînt noi în fiecare zi cuvintele tale şi că de cîte ori ieşi până, ca să le dai în vileag, e o caznă ca la facerea lumii, şi în fiecare zi o înviere din morţi? Nebunatecule, tu te joci cu

firul de beteală viu: să nu fie în deșert — ai să dai socoteală dacă ți moare între degete, ca un licurici. Tu trebuie să ai adaogi cuvîntului viu puțina ta viață, și nu să i-o scazi pe a lui. Osînda ție aspră: rămîne pe hîrtie murdărie. În loc să faci ca floarea, tu ai făcut ca musca. La ce te-ai mai apucat să zbori și să cînți, dacă aripile ți erau mici, înălțarea pitită și glasul sterp?

Unul sfințește hîrtia acolo unde o sută o spurcă, nevrednici de mîntuire. Nu se puteau ei mîntui într-alt fel, cu o strădanie mai potrivită? Duci pe cobiliță apa din fîntîna altuia și n-ai înfumurarea că ai făcut-o, apa, tu. E o mîntuire să o împarți proaspătă și limpede plugarilor însetași. Samariteanca s-a mîntuit tîrînd în sus, frecată de ghizduri, ciutura cu răcoare. Nu ești mulțumit: vrei să fi și Hristos, și nu vrei nici să te răstignești. Îți place să fi un Iisus gras, cu gușă pămîntească, un Iisus de sofă și de jilț, răsturnat, nu răstignit.

Foaia mea preacurată, porumbielul meu și al Sfîntului Duh. Vino-mi să te păstrez cum ești și să mă uit la frumusețea ta nevinovată și liniștită, comoară! Și nu m-oi apropia cu pana de tine, ți-am jurat, ca să ți tulbur undele în zadar. Numai cînd m-o chema pe șoptite graiul de care ascult, atunci o să-mi treacă pe fața ta întinsă gîndul, ca un fluture adăpat, în plutire, cu bobul de rouă furat oceanului, înaintea de a se înneca în nesfîrșirea lui.

Scriitorule, ai mînjit multă hîrtie. Tipografule, ce ai făcut? Ai pierdut ceasul mare, pe care-l găsiseră scriitorii la opaiț. El nu mai bate în slova ta luminată de un părete cu cărți. Tu faci, scriitorule, tiraj.

Tainele, înțelesurile, chinurile, jertfele unde au rămas?

21. Ofermice

Ofermice mică, mică :
Dea iubită și roșie
Ieri, la mână, mi s'a urcat,
De pe vîntul uscat,
Pe picioare; stădu căci
Mi le-a lăsat drept niște răci.

Mămuntica de păpîră
Ducea, hermie, în jură :
O fărîmă de ceva,
Care-acum, trebuie
Așezat în fîgurea magazie
~~Sau pînă la pînă~~ Pînă iarna ce-o să vie.

"Uu' te duci așa de grabă,
Gîndul ăsta, mălînet o'ndreabă;
O lîmă nu te-ai lătmurit ?
"Că greșești și-ai rătărit ?
"Cu merindea îmbucată
"Măi Te-ai aplecat pînă în cravată .

CULEGĂTORUL DE SEMNE

De cînd mă folosesc de colaborarea ta, domnule Tipograf, sînt, aş zice, patruzeci de ani, dacă nu mi-aş aduce aminte că mă « culegi » de cinci veacuri întregi. . . Semn cu semn, literă cu literă, mi-ai refăcut manuscrisele în plumb, oprindute la punctul meu cu punctul tău şi dînd slovelor dezordonate linia şi simetria unui meşteşug de giuvaere. Ai ezitat la ezităriile mele, te-ai împiedicat unde mă împleticisem eu, ai fost colaboratorul îndoielii şi bănuielilor mele, prezente încă pe manuscris.

Tovarăş bun, tovarăş credincios, vrednic drumet cu mine, cum s-a făcut că te-am scăpat din vedere patruzeci de ani şi, după ce mi-ai scos la lumină miile şi zecile de mii de rînduri, pretutindeni martor mut, nu te-am pomenit în nici unul?

În toate limbile, de la Sfînta Scriptură pînă la stihurile de dragoste şi de amărăciune, degetele tale inteligente, pipăind crîmpeiul de plumb în celulele pupitrului tău, tîlmăcesc, pentru ochii cititorilor de gînduri, sămînţa şi pleava intelectului meu. Mîna ta dreaptă ciuguleşte în lada cu despărţituri pătrate, ca şi ciocul lui Cocò în sertarul cu bilete, şi scoate mereu o noutate veche, înfrăgezită de cuvintele întoarse la alte înţelesuri şi izvoade.

Năravul nostru s-a îndătinat să facă parte din zestrea cea mai aleasă, şi lumea ne primeşte să

spunem seara, cu slove, cele ce au văzut ochii noștri, necurmat uimiți de lumină. Cum se întocmește gândul scris, știe mai bine albina, care, din pulberi necîntărite, face putini de miere, cu lacrimi ascunse în stupi, în alveole. Luăm puțin din cer și puțin din floare, puțin din cuget și puțin din chin, puțin din credință și puțin din necredință, și umplem cuvintele cu măduve dulci.

Tu, din miezurile noastre dumicate cu vârful penei și așezate unele într-altele și amestecate, ai făcut cărți și biblioteci, încet, încet, secundă după secundă, cinci sute de ani, dragul meu Zețar, care, fără să știi, ca și noi te-ai aflat, pe cînd cîntai și fluierai, că schimbai fețele vieții, cu o firimitură de cositor și cu un praf presărat în topitoare, de antimoniu.

Aș aduna cazna ta de o parte și cazna mea de o parte, ca să le aseamăn și să le deosibesc, și mi-e teamă că totul tău întrece de cîteva ori cîtul meu de cîntăreț și de povestitor. La covoarele tale groase, țesute din încrucișări de fire mici, eu nu am adus decît întocmirea chipurilor și culoarea. Cum aș putea să le despart, ca să fac o movilă de urzelii și o ulică de vopsele, fără să mă rușinez?

Îmi place să stau ore, zile și vieți în atelierul tău, numai ca să mă uit la tine lucrînd, mai mult în aer decît în materie, umblînd cu mîna pe deasupra cutiilor tale mici, ca un organist, care, din singura atingere cu fildeşul, scoate un plîns și un hohot al nădejdi.

De la culegaie, tu treci la teasc, și din teascul tău iese foaia mîzgălită cu semnele tale, cu litere mărunte negre și cu începuturi mari. Niciodată n-am așteptat lîngă «mașină» liniștit ivirea dintre «valuri» a colilor albe, pe care se strămută gândul și licăririle lui din taină. Și de cîte ori mîinile tale negre, de coșar murdar de funingini

și ulei pînă la ochi, îmi aduceau pe dedesubt, ca o maramă a lui Crist, purtătoare de reminiscențe selenare, coala mare de hîrtie tipărită, eu ți le sărutam cu smerenie, închipuind, și ți le-aș fi sărutat cu adevărat, dacă nu mă sfiam că ai să crezi că am înnebunit.

LUMINĂ DE TOAMNĂ...

Locuită de o mie de miracole neîncetate, viața pare un basm etern și straniu, care poate fi întresrupt oricînd și reluat. De la frunză pînă la Aldebaran și licurici e numai podoaabă, visare și taină. Nu poți topi un bob de sare pe limbă, ori mirosi o floare, fără ca să se tulbure în tine, mare bolnăv, sufletul, ca o fîntînă de rîpă.

Deasupra cărții în care citesc, scrisă de unul din semenii mei uimiți, atîrnă din boltă ciorchinul, greu ca de piatră, al strugurilor cu bobul mare și vînat. Striviți în buze, ei mustesc ca niște țîțe, și belșugul lor aduce aminte maternitatea și splendida-i dărnicie.

Vinul și laptele, din cîte musturi țîșnesc pe lume, par cele mai ciudate. Schimbarea din rădăcină, a măduvei și luminii, în suc de bucurie și vigoare, se aseamănă cu renașterea la timp potrivit a sîngei lui în lapte. Știința, care la analiză știe să descompue această schimbare de natură, de formă, de consistență, de culoare și gust, într-un număr de iviri mai mărunte, nu-i poate micșora nici frumusețea, nici misterul. Natura-i un șir de parcuri definitiv închise, și noi ne mișcăm într-un spațiu mărginit de jurîmprejur, ca pasările de pradă.

Toamna, mai frumos decît orice carte și mai viu decît orice gîndire e paharul cu scînteii pe care ți-l întinde podgòria. Chibzuit cu încetineală

și migală, ciorchinul se alcătuiește bob după bob, ca un pumn de mărgăritare, și roua prețioasă, pe care o strânge prapurul și catifeaua diafană, pare adunată cu trudă, ca mierea, firimitură cu firimitură, de niște roiuri nevăzute.

În mijlocul aurului cernut pretutindeni, omul umblă din buruiană în buruiană, ca un păianjen alb, și mii de păianjeni, cu ochii de foc, străbat viile la cules, în bucuria tinereții eterne.

Întîi secerișul și apoi culesul învață, mai lămurit decît o filosofie propovăduită de un doctor ridicat pe o catedră într-o sală posomorită, puterea muncii și valoarea efortului neîncetat. E învățătura veselă, în sînul luminii, în universitatea florilor și a parfumelor călătoare. E vorbirea înțeleaptă, cocheta și fastuoasă a pămîntului, care cuvîntă în spice și fructe. E sămînța fecundă, aproape nevăzută, a grîului; bob cu bob, ea clădește măgura de aur din care scoate pîne, sînge și fericire găleata cu cercuri de fier a muncitorului.

Divinități robuste străbat holdele și se umbresc sub frunzele viei. Legea noastră pare între dînsese meschină și amărită, și idealurile noastre, — care nu se îmbată cu ele, nu se sărută cu ele și nu joacă în jurul lor, goale și sprintene, — sînt ca niște cerșetoare înfășurate în zdrențele azvîrlite de niște zei sănătoși, cruzi și cîntăreți.

În fundul țării trece hora lui Dionisos, zglobie și nudă, victorioasă. Uriașii cocoșați ai cetății, învinși încă o dată, gem și oftează și sîngeră de biciul de aur al vieții. Îi lovește și trece.

Vizionar steril deși tînăr, aplecat pe o filă cu înțelepciune multă, i auzi, hora cîntă. . . Aruncăți cartea și du-te, ca să te întorci mai tînăr, mai fulgerător și victorios. . .

PARAVANUL DE AZUR

Se gătește de o sută de mii de veacuri frumoasa, și încă nu și-a pieptănat pletele pînă'n vîrf. Lighele ei cu apă au fost scoase din Eufrat și împrós-pătate din Iordan. Pînă și-a isprăvit unghia degetului mic de la un picior, murise Eghiptul, și frumoasa nici pînă azi nu știe că s-a născut Cartagina și a murit. Și-a lăsat dulăul între piramide, pînăși va unge sîinii cu uleiuri parfumate, și dulăul a împietrit de așteptare, cu ochii către stăpîna frumoasă, care și-a tras împrejur perdeaua albastră, ciupită de molia de argint.

Ei vremea îi este și azi de prisos, ca unei cadîne cu tezaure mari, darurile de aur și mărgăritare ale unui prinț arab. Visteriile timpilor, din care nu poate cheltui nici ore, nici zile, neavînd ce cumpăra mai bun, îi aparțin întregi: cum ar interesa-o vremea și viața noastră? Călăreții curtenitori, care au voit să-i sărute călcîiul de subt paravan, au răbdat săși isprăvească toaleta și au îmbătrînit și au și uitat-o. Uite, harfele noastre au așteptat-o, și s-au înnoit de mii de ori cîntecele zadarnic și corzile rupte subt unghiile tocite pe imnuri.

Frumoasa e bogată și stearpă. Sînul ei nu știe să dea lapte, pîntecul ei nu știe încolți, — și vorbele dragostei îi sînt reci. De un sînge cu luna, de o fire cu lespedea sticloasă, ea s-a întîrziat la unghia degetului mic, — care, cînd îl isprăveșe, i se pare urît, și ia lustruitul de la început. Iam

zărit totuș surîsul, și deatunci toate femeile par slute, și căldura lor pare mînjitoare. Cine mai poate să uite?

De o sută de mii de ani, de cînd ni s'a părut că am ghicit-o prin văzduh, inima ne'a rămas pe veci săgetată. Nu! spada dreaptă ne'a străpuns-o și a rămas acolo, potrivită cu făgașul spin-tecăturii, ca în teaca ei adevărată.

S'a răscolit sunetul adînc al pendulei: E ceasul 1931 fără cîteva minute. N'ai mai isprăvit?

SEMĂNĂTORUL DE SCÎNTEI

Viața mi-a fost o lungă noapte de veghe neostentată la căpățiul Madonei. Culcată pe așternutul albastru, cu mâinile împreunate la piept, ea dormea, între patru luceferi, în roaba cerească. Se strămuta Carul, mă strămutam și eu, în pasul încetinat al sfântului vicleim de argint. Eu eram, dacă vă aduceți aminte, și rețeaua de fum alburiu care învăluia partea locului cu o năframă de sîdef; eu cu cădelnița mea, și în cădelniță cu al cincilea luceafăr, arzînd cu o flacără înghețată.

Într-o noapte din noaptea mea totală, Carul s-a apropiat mai mult de pămînt și, fiindu-mi sete, am pus talpa mea pe lut, și, pînă să mă adăp dintr-o fîntînă cu lanțuri adîncă, a plecat Carul cu Madona și nu l'am mai putut ajunge. Am alergat la toate marginile șesului și pustietății și l'am așteptat să mai treacă o dată pe lîngă picioarele mele desculțe în pulberea fierbinte, ca să-mi iau locul din nou, — și pretutindeni el a trecut mai sus de mine, urmărit de ruga și de închinăciunea mea.

Înțeleg de ce vă sfiți de mine și de înțelesul meu, voi, pe care vă miră că un om poate străbate lumea cu o cădelniță și cu capul ridicat spre Tărie, ca subț o fereastră de unde așteaptă să-i pice o garoafă. Am făcut unelte cu corzi și am învățat să cînt, frămîntîndu-le subț streășina lui Dumnezeu. Am luat ghiersul vîntului în sufletul

meu, pribeag ca o vîslă pierdută din marginea luntrii, și l-am împins în sus, împreună cu șoaptele mele. Vocea pădurilor am împletit-o cu stihurile apelor călătoare și am trimis-o departe.

Iată, viorile și cobzele mele, neînsuflețite, atîrnă spînzurate în plopul din fața chepengului bordeiului meu, săpat în țărîină, ca un mormînt de viu, — și cădelnița mea fumegă încă înaintea cerurilor din care am căzut. Ca să zac, îmi trebuie giulgiu albastru; ca să plîng, îmi trebuie o cris-telniță de piatră pentru lacrimi; ca să gem, îmi trebuie martur heruvimul — podoabele firești ale suferinței mele.

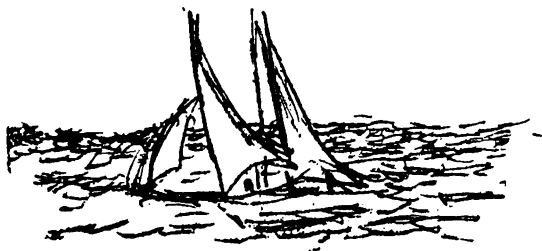
Am plecat în colburi, pe drumurile care umblă și care nu sosesc, și, amestecat cu turmele, cu cirezile, cu oile, cu caprele, cu vacile, cu cîinii și cu ciobanii, am deschis pleoapele zilelor pe piscuri înalte și jos pe mîstiște, — și, pentru că mă pricepeam în stele, am rămas în cele din urmă pe baltă, ca să le prind.

De atunci încoace, adun stelele cu plasa, de cum înserează, și mi umplu luntrea cu ele, ca să mă mîngîi, și, cu gîndul, le seamăn în urma plugului și a grîului, după ce cîmpul rămîne singuratec. Și stelele se sting în luntrea mea, cînd ies cu ele la țarm ca să le descarc, în fiecare noapte, murind în lumină, ca niște licurici, — și munca mea începe din nou la scăpătat. Nu mă pot obișnui cu pămîntul pînă ce nu-l voi semăna cu stele, ca să răsară împărechiate ca trifoiul și țapoase ca spicul.

Umblînd cu focurile reci, mîinile au degerat, unghiile au căzut, și brațele au ajuns ca niște mădulare de camforă, ca o ceață tare, în care a rămas o pulbere de lumină. Noaptea mea bună va fi aceea în care, prinzînd luceferii toți din baltă și încărcînd luntrea cu constelații, voi nimeri țărnul înaintea de luminat și le voi

semăna pînă ce nu scapără răsăritul. De aceea, plasa mea se înnădește zi cu zi, urzeala sporește, pentru ca dintr-o singură aruncătură să cuprind odată undele întregi și să răpesc cerurile pe de desubt.

Iată-mă sculat în luntre ca o statuie, fermecînd apele și citindu-le molitvele nădejilor mele. Căci dacă nu voi putea prinde cerul în plasă, poate voi izbuti să îngroș balta prin descîntece și cîntări, și să-mi scot luceferii ce-mi trebuiesc, ca niște sîmburi de lumină, rupîndu-i din mîlurile închegate. . .

GRĂDINA CU LEACURI

— Sînt un necunoscut care vine să-l cunoască. Roagă-l să mă primească. De cincizeci de ani caut cărarea care duce la el, — și, acum cînd am găsit-o, nu mă mai pot întoarce de unde am purces. Fii bun și du-te de-și spune, iar pentru osteneala ta, ține: un ban de aur.

— Păstrează-ți-l, străine, și întoarce-te acasă. De cînd ne-am strămutat aci, toată lumea a căutat să-l iscodească zadarnic. Bate-n poartă, poarta răsună. . .

— Dar eu îl iubesc.

— Iubești un necunoscut. Și muma lui l-a iubit, poate mai mult decît tine. A lovit și ea în clopot și a plecat și ea cu mîinile la ochi.

— Am auzit că stăpînul tău este meșter în vindecarea sufletelor. Mi-au spus cîțiva prieteni de-ai lui, din copilărie.

— Prieteni nu a avut, și copil nu a fost nici odată. Vrac de suflete — nici atît. Nu-ți înțeleg destul de bine gîndul.

— Pentru doi. . . pentru patru bani de aur. . . pentru zece. . . te vei duce. Spune-i că un călător cu sufletul obosit, a părăsit o țară cu cincizeci de biserici mari, de piatră, cu două sute de orașe minunate, cu scobituri de mare de cleștar, — și vine să-i ceară sfaturi. Am un palat închis pe dinafară în coji de sidef și tencuit pe dinlăuntru cu pietre prețioase. O mie de roabe tinere

masculată. Le privesc dimineața scaldându-se într-un lac de sticlă de zece pogoane. Cele mai dulci fecioare de pe lume tresar bucuroase că ochiul meu le învăluiește. Sînt stăpînul unei omeniri de învățați și de mari negustori care se tăvălesc să lingă teaca spadei ce vezi, dimpreună cu femeile, cu fetele și cu flăcăii lor. Spune stăpînului tău că sînt puterea sfîntă și închinată, răzimată pe număr și întîietăți. Trebuie să îmi deschideți. Sufletul meu cere hrană, și o poartă cum nu s la beciurile mele cutează a se împotrivi. Du-te degrabă. . . Aștept. De unde nu, sparg zidul și intru.

— Zadarnică trudă și laudă copilărească. Aurul tău se adună îndoit în casa noastră, la mătura de dimineață. Fă patru pași la stînga și vezi: grătarele sînt dezvelite pentru tot trecătorul: cine vrea să fure o poate face liniștit.

Pe o movilă de aur, împrejmuită cu ostrețe, zăcea o scroafă albă, îngropată pînă la șolduri.

— E bălegarul nostru, adaose paznicul porții. Trimiteți robii să-l încarce. Cîți robi ziseși căști ascultă porunca?

— Opt sute de mii.

Paznicul își întoarse capul cu căciulă și şuieră subțire. Patru tigri ieșiră din perdelele de verdeață, și, în fuga lor, unul, bucuros peste măsura, greșindu-și săritura, căzu ca un copac, din coace de poartă, în partea străinului stăpînitor, înghețat de groază.

— Nu te teme, omule. Pisicile noastre sînt blajine. . . Lasă-l să-ți miroasă spada.

Tigrul își umflă spinarea, se dete înapoi și se aruncă peste poartă, înlăuntrul grădinii întelepților, într-o curbă lungă prin văzduh, de înnoțător. Paznicul întoarse spatele, urmat de pisoi, lăsînd firida zăbrelită a porții deschisă.

— Un călător cu sufletul ostenit! răcni străinul, scuturînd poarta din belciuge, iar paznicul dete

din umeri, cufundat în citirea unei cărți, pe care o trăsesse din cingătoare. Apoi, luîndu-și parcă seama, paznicul se întoarce către poartă.

— Trimite-ți mîțele la odihnă și deschide. . .

— Am uitat ochiul porții deschis.

— Dar ce citești, paznicule neascultător?

— O carte scrisă în limba voastră, o limbă pe care o vorbiți și totuș nu o înțelegeți.

— La noi slugile citesc dorințele Domnului și sînt mulțumite.

— În grădina noastră nimeni nu-i slugă, nimeni nu-i stăpîn.

— Dar cine mătură bălegarul de care vorbești, cine tunde copacii, cine hrănește tigrii?

Paznicul se apropia citind.

— Nu sînt puternicul din țara mea, sînt un biet sărac și sînt un om deștept. Într-altfel cum ar putea să-mi fie sufletul obosit?

— Dacă ești sărac, să-ți arunc o lopată de bălegar. El e pîinea voastră cea de toate zilele și visul vostru covîrșitor. Adună, ia cu tine și du-te sănătos. Dacă ești într-adevăr ostenit, caută în tine arama vindecătoare și o vei găsi. Leacul tău nu este la altul: cercetează-te bine.

Paznicul trînti capacul firidei de fier și scrișni un zăvor.

LUMINA

Lumina e'n geamul tău și în paharul tău cu apă. E'n ochii tăi.

Ești ca un pom cu mugurii aprinși. Lasă-ți ramurile să pornească. Lasă-le să meargă pînă acolo unde singure se vor opri. Acolo face ramura fruct. Alte ramuri vor încolți și vor pleca în sus din trunchiul rădăcinilor tale.

Nu ieși din sufletul tău, nu călătorești cu alte suflete, ca în niște bărci fără lopeți. Barca bună, cu lopețile tari, e sufletul tău, e gîndul tău. Pentru brațele tale, numai sufletul tău are vîsle potrivite. Adevărul tău numai în tine se află, și numai limba ta îl poate tâlcui. Fiecare om vorbește, cu glas deosebit, un grai deosebit. Minte cu minte nu se înțelege deplin, înstrăinată de graiuri. Tu ești unul, și ceilalți sînt sute de mii de mii. Tu pe unul singur trebuie să-l mîntuiești: pe tine. Pomul vede numai de cireașa lui.

Aș vrea să fac din fiecare din voi o comoară închisă, bine zidită pe dinlăuntru. Închide-te în za și ascunde-ți ochii în coif, și în trupul tău de fier încremenit mișcă-te nevăzut, ca argintul viu în stîncă.

Lumea nu este aceea care se vede: aceea pe care ți-o închipuiești. Întră în închipuirea ta adînc și ieși pe tărîmul celălalt: nu te dezlipi de închipuirea ta.

În tine se găsește lumea întreagă, oglindită pe dinlăuntru. Ca în bobul de mei, zac în tine

puterile taurului și farmecele tainelor strînse în miez. Plodul tău ascuns, pe care n-ai știut să-l cauți, e huștia și aluatul vieții; gîndul tău, ca o drojdie vie, o sporește, înzecind-o în copaia ei. Ceea ce cauți în alții, se află pe măsura înțelesului tău în tine, rătăcitorule.

De ce pribegеști în grădinile străine și-ți lași florile neîngrijite, și, copacul tău, cu omizi? Mireasma ta nu ți se pare bună, fiindcă nu o cunoști, altoaiete tale ți se par sterpe, semințele tale — goale, fiindcă sînt ale tale. Gîndește-te bine: e cineva mai bun ca tine? Nu e. . .

Noi trebuie să ne tragem dintr-un lung șir de robi din timp. Cineva îmi spune: «Nu e voie!» tocmai atunci cînd mă pregătesc să mă bucur, — și ascult! Am aflat, cu vremea, toate bucuriile oprite și m'am obișnuit cu suferința că nu e voie nimic. Am ascultat porunca, dar m'am ascuns: «Nu e voie. Bine. Stăpînirea mea începe acolo unde a celorlalți sfîrșește.» Și, treptat, ferit de bunătățile țării, m'am apropiat, fără să vreau, de o zare, care seamănă cu cerul, și de un tovarăș, care seamănă cu Dumnezeu. Bine, nu e voie: la urma urmei, am bucuriile mele.

În ființa mea de țărîină au intrat, cîte puțin, ceara lunii și icoanele de argint ale apelor, și nu mai seamăn nici cu ceilalți, nici cu mine. E adevărat: lucrurile se înțeleg la marginea cuvintelor, și cuvintele nu sînt de ajuns ca să le înțelegi: e nevoie de har. Aci niciodată vocea nu s'a sculat dintr-un jilț ca să mă oprească: aci e voie și aci mă simt în casa mea, în casa codrilor, a fîntînilor și a vultûrului negru.

Beat de voie bună și cu paharul ridicat, m'am oprit în mijlocul dănțuirii, am căzut pe gînduri, pierzînd potirul de cleștar, aruncat de stînci. «De ce nu mai joci?» m'a întrebat cobzarul. «Nu e voie!» i'am răspuns. A rîs cobzarul, și rîsul s'a dus învîrtindu-se în vârtejul horei, din gură

frumoasă în gură frumoasă. Veni un moșneag întristat și m-a întrebat: « Ai spus ceva, că nu e voie, și am aflat în capul pădurii și am venit să-ți spun că ai dreptate: nu este voie! ». Și-a mai venit un flăcău cu sprâncenele îmbinate, și tot așa m-a spus: « Nu e voie ».

Dar mă răzvrătesc. Cum să fie voie pentru toată lumea, și numai pentru mine să nu fie? « Este voie! am strigat. Uite că este voie! » Și, cu pieptul înaintea, ca o platoșă de amenințare, și cu o spadă lucie în pumn, am pornit către ceruri. Și de colă, din sulfină, a ieșit un greiere și a zis: « Nu e voie! ». Și de dincoace, din păpădie, a ieșit o veveriță roșie și m-a spus: « Nu e voie! ». Și a trecut peste mine și o pitulice, și tot așa m-a spus, zburînd: « Nu e voie! ». Într-adevăr, nu era voie; pieptarul mi s-a încovoiat și am pierdut scînteia lungă a spadei din cotor. Răzvrătirea mea era răzvrătire de rob.

Dacă n-aș fi fost neam îndătinat de robi, nu m-aș mulțumi să fac bine mereu și să mă mulțumesc pentru mine cu greutatea, cu corvezile iubirii, cu aratul din șira spinării a bucuriei altora; n-aș zice în fiecare ceas: « Lasă; eu pot să mai aștept, nu e nimic; ei să fie veseli și fericiți ». Am un dar de a cădea în genunchi și de a mă duce vreme lungă pe genunchi, cu bunăvoință în cîrcă! Unde se strînge iaz mai adînc, tocmai acolo iau oamenii în spinare și-i trec pe uscat. Sînt carul tuturor, sînt luntrea tuturor, sînt hambarul tuturor, și mie nu-mi rămîne, pentru mine, nimic. De ce să-mi rămîie? « Lasă, așteaptă. Veniți, cîini bătuți, flămînzi și bolnăvi, voi, care nu aveți nimic pe tot întinsul cuprins între stele, veniți și culcați-vă în mine; lăsați-mi mie rîia și bubele voastre; lasă, eu pot să aștept. Cîtă-mi va mai fi așteptarea de clopotniță singuratecă? Bun e Dumnezeu! Lasă, așteaptă, mai rabdă. »

Și cînd nici nu caut, nici nu mă bucur, nici nu surîd; atunci cînd sînt cu totul singur în viața cea fost și în viața ceare să vie, și aș vroi, în puterea nopții, să mă lenevesc puțin, întins între zodii și mîngîind Capricornul, mi-e frică. Nu știu de ce mi-e frică. Nu e voie. Nu e voie de odihnă. Și pentru că nu e voie nici să dorm, ca nu cumva să visez frumos, muncesc. Sînt un rob: trebuie să muncesc. Și muncesc cu toate vitele sufletului meu, înjugate la întuneric. Și mă izbăvesc. Nu mai mi-e teamă de nimic. Din mormîntul osteneții mele, îngropat în bulgări de piatră, mă ridic. Ce bine a fost! Și, deodată, lumea care mă stăpînește, lumea cu voie, mi se arată ca o gîndăcărie mărunță cît meiul și arpașul, adunată pe un coltuc de pîine cu unt.

Lasă, nu e nimic, așteaptă. . .

UN CÎNTEC

Un orb, la o margine de drumuri, cîntă:

Cum poți tu răbda sărăcia, cel care treci, gol și flămînd? Te găsesc așteptînd mila și îndurarea mea, și niciodată, niciodată mînați întinsă nu s'a ridicat să mă lovească. Îți arunc un ban în căciulă, și mulțumești; îți dau o poruncă, și ascuți. Ridic bățul: tu surîzi și te sperii și mă rogi să te iert. Pentru ce să te iert? Ce mi'ai făcut? Mi'a venit să te bat, și te'am bătut.

Te'am sărit odată cu piciorul, lov, ca o mocirlă. Căzuseși doborît de un tremur. După ce te'am sculat de jos cu arome iuți și te'am răzimat de o ulucă, te'am bătut încă o dată, pentru că ai stat în drumul oamenilor la prînz, cînd lumea încălțată și îmbrăcată bine se grăbea să ospăteze. Și toți trecătorii, adunați împrejurul tău, ți'au dat cîte un ghiont.

Știam că te vei încovoia de durere, jucînd jalea, tristețea și nenorocul, și totuș te'am bătut, ca să cunosc înspăimîntătoarea răbdare a umii linței. Aș fi voit atunci să te văd crescînd, lătinîndu-te, ridicînd o talpă uriașă peste noi, strivindu-ne cu o rupere a oaselor, ridicîndu-ne de urechi și bărbie și aruncînd cu noi de pămînt, repeziți ca niște damigene.

Am întîlnit pretutindeni ochii voștri haotici de suferință și înflăcărați de marea deznădejde. Unii cer, alții s'au resemnat. Voi ați primit așe-

zarea lumii așa cum s'a făcut și respectați orînduirea ei, în genunchi. Pe dinaintea privirii voastre sterpe aleargă, la banchet și spectacol, domnii gătiți și femeile fardate. Fetele voastre năzuiesc, lenevite din șolduri și din pleoape, să și apropie sînul de libidinea capricioasă, un ceas, a unui personaj cu blană scumpă, și se tîrăsc, unduioase, împrejurul meselor și paharelor golite, cînd, ticăloșiți, voi trăiți la picioarele stăpînilor, amestecați cu chibriturile din scuiători și cu țigările fumate, lingînd nasturi și inele.

Cine v'a învățat să vă înnăbușiți dorințele și să nu le mai auziți? Viciile voastre, — imitate după stricăciunile stăpînilor, pe care-i desfățați. Mlădița voastră civilizată și-a descoperit o chemare și un noroc, prezintîndu-și nevestele, surorile și fetele la timp. Muncii aspre, însuflețită de un țel depărtat, urmărit cu hotărîrea neînduplecată a dușmăniei, parveniții voștri i-au preferat dărnicia unui alcov. Vino cu mine să ți-i arăt cu degetul pe stradă, la teatru, la hipodrom, la jocul cu cărți, și mai departe, și mai sus. Dinaintea degetului meu întins, ei nu vor rînji, ci vor închide ochii, cugetînd o răzbunare. Vino să-ți spui de cîte ori rămîn, singuri acasă, pentru ca, întinși pe sofale, să răsfoiască registrul cronicii scandalose, surîzînd că aceleași lucruri s'au mai întîmplat acolo unde a căzut săcurea sau a fulgerat cuțitul. Timpurile putrede și stăpînirile trăiesc lîngă tine: deschide ochii și te uită. Dacă ochii te vor ajuta să vezi și nasul te va sprijini să miroși, dezgustul te va mîntui. Nu-ți pute, ție, sceleratele sau amăgitule, măduva de puroi a coapelor mărgăritare? Strînge puțin cercelul din ureche.

Viața voastră, săracilor abnegați, durează zilnic numai o zi. Aprinse dimineața, paiele vi se sting la înserat. O pîine v'a săturat și un rachiu v'a

împacă. Capul vostru, împleticit că stă îndătinat între picioare, nu lăți ridicat încă pînă la ferestrele stăpînului care miluiește, și fruntea vi s-a obișnuit să fie a cincea talpă de călcat prin întuneric.

Luați aminte că o rîvnă necurmată și o lepădare de mulțumirile clipei oțărăsc puterile de năzuință și fac, dintr-un ins înnodat în sineș, zece. Scoală-te, neputinciosule, și umblă! Și înnaște de orice cîștig al minții, dobîndește scîrba de comoara altuia, pe care o caută tîlharul. Suș primă aurul din viața ta, ca să-l stîrpești din viață de tot: meargă osîrdia ta drept.

Cîntăreții voștri v-au îndemnat întotdeauna, și voi nu i-ați ascultat. Sau i-ați bătut cu pietre, ca să-i siliți să vă blăsteme și să vă vîndă, și pe unul l-ați răstignit, pentru că v-a silit să treceți peste voi și peste stîrvul bețiv al stăpînului vostru, răsturnat sub masă, în vomitura în care v-a găsit lingînd. Sărăcia ta nu poate să fie răbdată decît atunci cînd toată lumea se va împărtăși cu dreptate dintr-însa. Bogățiile nu se ajung pentru toți, sărăcia e de totdeauna și trebuie căutată călugărește. O mie de oameni dумică și golesc hambarele toate, și popoarele se uită, din drum, ca la o horă de nebuni. Ia scripca din umărul lăutarului și sfărîm-o sub ciubotă, zdrobește naiul, închide beciul de vin!

Sînt două soiuri de lăutari. Lăsați-i să cînte numai pe aceia care fac pomenire și aducere-аминте, și alungați cîntăreții de uitare. Relele nu trebuiesc uitate, și suspinele sînt datoare să facă parte din voi. Nici o dulceață nu vă îndulcească, nici un farmec nu vă adoarmă, nici un descîntec nu vă înmoaie trezirea ce vi se cade.

Un sfînt a călcat, pe cîmp, într-un cuib de mierle, omorînd puii, fără voie, — și el și-a osîndit piciorul cu păcat să umble gol în ărșiță și îngheț.

Tu, care stai cu mîna întinsă ca să ceri, și nu
ca să poruncești, încearcă și întoarce jarul vetrei
cu mîna ta pedepsită. Tu, care plîngi, oprește-te
și scrișnește. Tu, care te vaieti, fă-ți glasul jude-
cată. Tu, care ai ațipit, zmulge-ți pleoapele, ca
să nu mai adoarmă niciodată luminile ochilor
tăi, arzătoare. Nu te lenevi, nu sta, nu întîrzia:
umblă și deprinde-te cu mersul înnainte, așa ca
moartea să te găsească în picioare și să mai mergi
și după ce ai murit. . .

Întorcându-se din cetate cîntărețul, la pămînt, și făcîndu-se țăran, adică iubitor de țărîină, a fost odată că s'a ivit o iarnă grea. El a cunoscut că o să fie toamna și iarna lungi, după semnul îndătinat al belșugului de păinjeniș. Nu se mai văzuseră de multă vreme atîtea rețele de mătase sub streășini și între ramurile de copaci, vîslite de clătinaerea aerului ușoară, cu cîrmaciul pînzei răsfirate, strîns în mijlocul ei ca un bob. Așa de lipici a rețelei ți se anina de ochi toată ziua și, împiedicat să clipești, erai nevoit să-ți cauți cu două degete firul pus de-a curmezișul între ureche și bărbie. Iar din vînturi și din cer se desfăcea, ca din caiere, aceeaș lîină ușoară, ca un clăbuc tors; semne de mari ninsori viitoare.

Atunci săteanul, aducîndu-și buturugile de iarnă, — cîteva care, — în bătătură, adunîndu-și fînul și îndesîndu-l în coșare, vînturîndu-și încă o dată chihlimbarul de porumb, a ridicat o rogojină de papură moale îndărătul ușii și aștepta să vie iarna făgăduită de păianjeni. Sacii lui erau plini cu bucatele pe care le dăruiește omului harnic pămîntul, și podul de așijderi. Lăscăile linteii, mărgăritarul fasolei fuseseră întocmite în două movili, cu lopata de lemn, iar bulgării de humă cu inima dulce, ai cartoafelor, făceau o măgură neagră mai mare. Mărarul cu speteze de sîrmă, snopi, atîrna de grinzi, iar bolovanii,

după mărimi, ai verzelor, guliilor și ai ridichilor cu pielea de bivoliță, stăteau în preajma morcovilor vopsiți cu apă de cărămidă.

Și venea iarna din pădurea de peste râu, încet, — și coasa ei, apropiindu-se, a înghețat în apă, și a rămas pînă la dezgheț, cînd am scos din oglindire numai coada: fierul se topise.

Plecaseră berzele, rîndunicile și toate pasările călătoare, și pînă și vrăbiile intraseră undeva în viscole și vifor, de nu s'au mai văzut o lună de zile. Și singura viață a șesului încremenit în albitura iernii se vedea în lupta fumului din hornuri cu iutele ger.

Spusese însă omul:

— Fiindcă vor fi multe zăpezi pînă în april, de cîte ori o ninge, să iei, nevastă, un ou de la găina moțată și să-l pui în ciur.

Firește că s'a făcut întocmai cum a zis. De fiecă zăpadă nouă, care cădea după zăpada topită, un ou din ziua zăpezii se strecura în ciur. Și ciurul s'a umplut pînă'n april, încît mai era nevoie, dacă s'ar mai fi întîmplat să ningă, și de o căciulă. Dar Dumnezeu a voit să nu mai ningă și nici nu a mai nins.

Pîn'aici, toată povestea e adevărată, dar nici de acolo înaintea nu e mai mincinoasă. Numărînd ouăle din ciur, țăranul și țăranca au găsit treizeci și două. Va să zică, fuseseră treizeci și două de zăpezi.

— Ce facem cu ouăle acum? Le mîncăm?

Au luat o curcă și au pus-o să clocească. Întîi, nu a voit curca să fie cloșcă, — dar multe nu vrea nici omul. Ei au pus curca subt un coș, au ținut-o trei zile împovărată, și a patra zi a primit curca treizeci și două de ouă ale găinii, și le-a clocit de bunăvoie, pînă ce a ieșit din fiecare ceva.

Crezi că de subt curcă au dat fuga prin paie

treizeci și doi de pui de borangic. Iată că te-ai înșelat. Au ieșit, dîmpotrivă, treizeci și două de urîciuni: o broască rîioasă, — o șopîrlă, — un șobolan, — o năpîrcă, — o cîrțiță, — o coropijniță, — un vierme, — o omidă, — o muscă mare cît unghia, — un păduche cît degetul de la picior, — un pui de mîță cu colții afară, întorși pe dedesubt, — și cuiburi de felurită mușită, în care furnicau soiuri puturoase de viitoare stoluri purtătoare de puroaie și otrăvi. A ieșit o spuză care, luată de om, cum se ia praful după cîini, scoroea carnea cu o mătreață ca de scrum, și ajungea uscată la os, și trecea prin el putrezindu-l fără mîzgă. A mai ieșit o boare de înnecăciune și tuse, și a mai ieșit un țînțar nevăzut, care muncea mintea și întuneca bucuria. Și alte boli ciudate s-au trezit în ouăle găinii moțate, clocite de căldura curcii.

— Nu mă miră afară din cale, zise săteanul, care fusese cîntăreț la strănă, în cetate. Astea sînt bolile leprosului, nebunilor și bolnavilor, boala lui Iov, boala lui Lazăr, boala fetei lui Iair. Între ele sînt și cele șapte vaci slabe. Și bubele Egiptului sînt.

Ca să ne scăpăm de ele, iată: ia pieptenele iepei și deapănă pletele salciei plîngătoare, de la Florii, cu panglicile verzui lăsate pînă jos. Ia florile zambilei, ia ceară și miere și du-le pe movila răstignirii. Și cheamă pe Iisus, care tocmai trece, — uite-l colò, — pe subt sălcii, scuturîndu-și părul și barba de pulberea mormîntului, și strigă, fiindcă a înviat, ca îndrăciții:

— Iisuse, fiul lui Dumnezeu, mîntuiește-mă!

TIMPUL PUTRED

Am pus urechea la stupi și am ascultat, nefericit că nu mai întâlnesc albinele din prisacă în câmpul fierbinte, cernut cu polenuri și floare, cules, pînă în ogrăzile noastre cele mai dinlăuntru, de lucrătoare uleelor străine. Acestea cunosc dulceața și mîzga aromatică a buruienilor pămîntului nostru, născător de daruri pierdute. Stupii, unul după altul, tăceau amortiți ca niște urcioare goale, în care se acresc drojdiile părăsite ale sucurilor unei strădanii vechi. Albinele din fagurii uscați au pierdut drumul dinlăuntru la lumină și, paralizate de o descompunere a voinței și de o melancolie tragică a patimii de viață, au încremenit în jurul reginelor îmbătrînite. Bolnăve în palatele lor de ceară și nebune de un orgoliu neputincios, ele au imprimat mulțimilor muncite o tîmpenie lenevitoare, în vreme ce grădinarul, proprietarul ștubeiilor, a plecat. Albinelor toate li s-a înmuiat acul sau a căzut, ca un pinten inutil, rămînîndu-le în trup numai veninul răscopt, care le arde. Zăbranicul negurilor sufletești învăluie stupii noștri, și muștele, care vin pînă la urdinișuri, să ia dumicații de zahăr risipiți, au găsit cetățile de papură și nuiiele, țuguiate ca niște căciuli, păzite, deasupra, de steagurile negre.

Am luat vioara din grinda strămoșului meu, și arcușul ei, spînzurat alături, ca o lopată de

luntre moartă. Și pentru că era duminică, și pentru că nu mai sunau clopotele din turle, ca nădatini, căci preoții, uitînd de proscomidie, dorîmeu netreziți pe subț mese și scaune trîntite, iar țîrcovnicii, depărțați de funii, se făcuseră domni și mari dregători grași, voiam să cînt o liturghie pe strune, în cinstea Domnului celui de sus și spre potolirea blîndă a durerilor mele de pribeag. Coardele nu mai sunau nici una ca de obicei, și arcușul meu dete un zbierăt flămînd. Răcneau din vioara bătrînului meu turmele înfrișoșate de furtună pe șesuri și nă codri și gonite de Diavolul răzbunător și trist. Dusei atunci vioara, ca și stupii, la ureche și ascultai vocile în vîlmășagul încremenirii dinlăuntru, — și iar purtai nuiua cu fire de păr, pe sforile viôrii. Rugile de biruință erau bocete de înfrîngere, suișurile sunetului de bucurie coborau în jălanii, izbucneau în plînsete și vaiere asurzite. Vioara mea, care cîntase nunțile și botezurile tuturor tinerilor din casă și întoarcerile vesele la vatră ale păstorilor noștri din fulgerii muntelui și din grindinile negre ale luptelor cu norii, nu mai știa să cînte, și din toate cîntecele strămoșului meu își amintea numai prohodirea și maslul.

Am scos din dulapuri cîntarul, cu care își socoteau cei din trecut tutunul și mălaiul, și lăam cumpănit pe masa mea săracă, rotundă, cu patru picioare oloage, de pe lavița învelită cu o scoarță tărcată, din străbuni.

Gol, cîntarul sta povîrnit într-o parte, ca și cum un picior nevăzut călca tirizia din văzduh. Am dat cu mîna pe deasupra, parcăș fi rupt un pînjenis; cîntarul se strîmba cu tirizia lui a doua. Pusei acul dintre tirizii la punctul stătător și, dîndu-i drumul, tiriziile de metal căzură. « Făți cruce! » zise bătrîna. Îmi făcui o cruce înceată, ca bunicul, ducînd mîna, strînsă la trei

degete, pe frunte, pe piept, pe umărul drept, pe umărul stîng, și zisei: « Amin ».

Necuratul îmi izmenî încă o dată cumpănirea. Luai atunci pietrele de aramă ale cîntarului și citii pe ele, bănuitor. Ocaua și dramul atîrnau deopotrivă; țineam în mînă niște greutatea ușoare, ca niște bucăți de anafură uscate, și ca niște fulgi. Cel care stricase cîntarul a golit și miezul pietrelor de cumpănire.

— Bătrînico! zisei. Prisaca, bordeiul și cîntarul sînt vrăjite de un duh blestemat. Ferestrele se întorc în tocurile lor. Ușile încep să spînzure pe o țîțînă. Grinzile s-au lăsat. Podinile se risipesc fără să le călcăm. Dar și treptele scării au ceva: pun piciorul pe piatră, și mi se scufundă în tărîțe. Să ieșim, și nu avem pe unde. . .

«Ce te legeni, codrule, fără ploaie, fără vînt?...»

Ce te scuturi tu, Pămîntule, fără pricină ştiută? De trei ori te-ai cutremurat, de Sfintele Paşti, ca atunci cînd a fost răstignit Iisus de viu şi, dîndu-şi sufletul, s-a făcut îndată întuneric. Cetăţile au căzut, şi clopotele s-au pornit singure să sune în clopotniţi. Tu n-ai aflat că Iisus a înviat, după ce te-ai clătinat întâia oară? sau ăst an el nu a mai înviat cu adevărat?

Ce uri te-au răzbit ca să ridici oraşele în văzduh şi să striveşti cu ele oamenii care ţi se închinau? Ai luat muntele de jos, ca un bolovan, şi l-ai aruncat în noi; în poala ta de mătase ai adunat Balcanii ca nişte pietrişuri şi ai alungat cu pietre oamenii către mare, şi ei au fugit în talaze. Am zburat de la Dunăre la Peloponez, şi, ce-au zărit ochii mei, nici ochii lui Dante n-au putut să vadă în visul lui din Infern. Unde se răsfăţa şesul semănat pentru spice, s-au deschis găuri fierbinţi, de vitriol; unde cădea lină beteala izvoarelor şi se ridica fumul apelor virginale către piscuri, ai semănat scrum uscat. Brazilii au îngălbenit într-o noapte, de par steagurile strînse şi înfrînte ale unor oştiri îngenunchiate şi moarte-n genunchi. Noroiul e acru, lacurile s-au otrăvit de la ceruri, şi morunii şi somnii plutesc umflaţi, laolaltă cu oamenii, cu şerpîi şi cu cîinii, pe aştarnutul îngroşat cu plumb lichid, al undelor cleioase.

Bărcile zac în heleștaie de asfalt, și din Țăria neagră plouă mucegai.

Cineși scutură, Pămîntule, din turla lui Dumnezeu, nevăzută, peste noi, mătura cu viermi? Timpul, Pămîntule, a zmulș toate limbile orologurilor din chivărele vechi ale bisericilor și le-a aruncat, ca niște săgeți, în mocirlă. El a luat toate ornicele de zmalț, care voiau săși asemuiască bătaia măsurată cu trecerea lui, și le-a spart țândări și cioburi, ca pe niște ceainice și cești japonești. De la Dunăre la Peloponez am întîlnit o movilă de timpuri sparte și de veacuri făcute praf.

Am văzut pasărea răsturnată de pe ouăle fragile, alergînd să se bată cu întunericul, dușmanul ei, și să muște din fulgii lui năbușitori, cu ciocul deznădăjduit. Saltele negre, adînci, ale beznei păroase, au căzut, surd, peste viață. Pămîntule, de ce te pustiești?

Subt o horă de sălcii juca o horă de copii, prinși de mîini, dedesubtul năvodului luminii. L-ai scufundat într-o pătură de zmîncuri și i-ai înneecat cu zmîrc. « Unde sînt copiii noștri? », plîngeau femeile la fîntîna uscată, și pe femei le-ai aprins de vii, scăpărîndu-le foc în plete: iată-le alergînd, torțe, de-a lungul țărmilor, către Nazaretul închis și către Ierusalimul încuiat. « Deschideți zadarnicele porți de granit ale Cetății Împietrite! », strigă mumele și fecioarele, bătînd cu pumnii în ușile munților zăvorîți.

Pămîntule, la care ne închinam pe brînci, pe pieptul neamurilor noastre dintru început, culcate în cuibul tău părintesc, de ce ne fugi de subt nădejde și de ce te ascunzi graiului nostru cerșetor, care te sărută? Caut pămînt și nu mai găsesc, caut cer și nu mai găsesc, caut lumină și nu mai găsesc. Unde sînt, Domnule, Pămîntule? Zburătoarele nu mai au ramuri pe care să se

odihnească, și plutesc între două neanturi căscate,
— rîpă sus, prăpastie jos. Drumurile au pierit,
carele s'au oprit, vitele dorm înjugate. Luna s'a
rărit în cer, ca o batistă destrămată.

Pămîntule, răzbună-te, pedepsește-ne! Cinci ani
întregi te-am adăpat numai cu sînge, numai cu
sînge tînăr, de feciori. Dă-ni-l înapoi, mort, și
sugrumă-ne cu el.

GENEZA ȘI APOCALIPSA

Dumnezeu a făcut frunzele, una câte una, florile, poamele. Le-a plouat, le-a luminat, le-a crescut. A făcut primăvară, vară și toamnă — și iarnă. A dat drumul vîntului, le-a scuturat, le-a înghețat și le-a strîns laolaltă — movilă.

Dumnezeu a făcut tot așa iarba, ca să măsoare zilele. A strîns-o toată și a făcut o a doua movilă, deopotrivă cu cea dintîia.

Dumnezeu a făcut timpul, ceasurile, minutele, secundele și a desfătat viața cu mărgăritarele lor de apă și lumină de rouă. A secerat o dată timpul, l-a făcut grămezi și movilă. A treia movilă, deopotrivă cu celelalte două.

Dumnezeu a făcut tot așa gîndul și visul cu neînchipuitele, lui podoabe, și dragostea dimpreună cu ele — le-a scuturat o dată, ca pe o floare de salcîm, — albă, albastră și trandafirie, — și a făcut din ele altă movilă, deopotrivă cu celelalte trei.

Și pe om l-a făcut de asemeni, și l-a doborât de asemeni, și a făcut din toți oamenii un mușuroi. Cinci movili deopotrivă au rămas în pustietate. Și numărul frunzelor, al ierbii, al clipelor, al gîndurilor, al visurilor și al oamenilor a fost întotdeauna acelaș, numerele ivindu-se și pierind numai pînă la trei.

Peste cele cinci mușuroaie, umblă singur Dumnezeu și se joacă pe nisip cu greierii, care sar

dintr-un mușuroi într-altul. Atunci își va deschide gura întâia oară Sfinxul și va da urlet a toată lumea, și va muri și el.

NOCTURNĂ

Pe ploaie, sufletul încetează de a mai fi zburător, de o ființă cu focul, care se aprinde numai la uscăciune. Cu aripile strânse, cu anteriorul penelor ridicat, el străbate noroiul, pipernicit și sărac. Fenomenul toamnei l-a surprins în mocirlă, cu cernerea de burnițe cenușii, ca pe un episcop, în mijlocul liturghiei, cutremurele, în sfârșit sosite, ale Apocalipsei.

Stiharul argintiu lucea în blîndețea luminilor de policandru: «Ca unui mire ți-a pus ție cunună și ca pe o mireasă te-a înfrumusețat cu podoabă». Epitrahilul înconjurase grumazul ca o cravată de aur și se lăsase de-a lungul pieptului pînă jos, cu o stihire: «Harul se varsă pe cap ca mirul, se pogoară pe barbă, barba se pogoară pe marginea veștmintelor». Strîngînd cingătoarea cu paftale, ghiersul șoptise: «Încinge-te cu putere, și neprihănită pune calea ta. Săvîrșește picioarele tale ca ale cerbului.» Săcosul era verde: «Îmbracă-te întru dreptate». Și pusese omoforul galben: «Pe umeri ai luat firea noastră rătăcită și, înălțîndu-te, o ai adus lui Dumnezeu».

Și pe cînd era la al nouălea ceas, a crăpat catapeteasma de sus pînă jos și a intrat prin spărturile zidului un miel alb, creț, care, slujindu-se de piciorul cel drept din față ca de o mînă, sprijinea în palmă coada lungă a unui steag mititel, brodat cu o inscripție, și înainta pe trei picioare. Și

după el veneau capete de îngeri cu aripi, ochi singurateci închiși într-un triunghi, cai cu pene de lebezi, luni încete, cu picioare late, stîngace, de broască-țestoasă, flacări de sine stătătoare, cu umblet și întoarceri. Și după ce au venit și toți morții, înviați de trîmbițele făgăduite, ca o mare oștire a negurilor neclintite, a fulgerat, s'a zguduit pămîntul și a căzut ploaia trei sute de zile și de nopți.

Arhiereul a fugit cît a fugit cu odăjdiile pe el curate, dar nămolurile l'au cotropit, apa i'a venit la glezne, la genunchi, la gură, și, foarte tîrziu, cînd ploile au conținut și s'a ivit curcubetul, semn de împăcare, tiara de diamante a vlădichii, după ce plutise goală la fața apei din zare, s'a ciocnit de o corabie ca a lui Noe.

A mai fost un Apocalips, și au să mai fie unul, și cîteva.

O hibernare de patru luni ar fi trebuit să fie de rigoare, într-o bibliotecă tăcută și caldă, de vechi presbiteriu. Ațipind în carte, ochiul se lovește de o majusculă roșie și se încurcă într-o cugetare, ca într-o plasă plină cu podoabe sticlițoare. Dimineața nuci, la prânz roșcove și seara un pișcot: provizia pe iarna întreagă se păstrează într-o ladă cu capac. Dacă vine șoaricele cel mic, cu ochii de gămălie, să fure un crîmpei, îl lași; ronțăitul dinților lui pune în tăcerea nopții un tictac, și pasul lui printre manuscrise sperie ușor. Noptile cu sfielile lor au un farmec, la lumina lămpii, pe care-l aduc aminte singure florile de toamnă. Să mă uit noaptea toată la cărți și la pereți și să-mi frec auzul de Mutul din ceruri, care-mi încuie urechea cu lacăte grele.

Lene dulce, lene de noiembrie, îmblănește puterile și pune-le să doarmă pînă se face ziuă, în april.

CURTEA VECHE

Casă închisă, grădină închisă, poartă închisă. Obloane verzi, închise în pereții albi, și dedesubtul lor, oprite ca firul de apă săritoare înghețat în arșița luminii, tulpinile florilor de nalbă. Singur locuitor: un cuib de lăstuni, agățat, urcior de lut, dedesubtul streașinei cu șindrilă.

În odăi, pulberea electrică a singurătății se urzește punct în punct cu praful umbrei, cernut prin lumină, — și țărîna timpului, dulce la gust și nesimțită la pipăit, le tîrăște netulburat în neant. Grinzile de stejar, zidurile de piatră, covoarele, jilțurile și cărțile ard, fără văpaie și cu scrumuri mobile, în focul rece al topirii de sine. De toate ușile coridorului s'a prins un sol al tăcerii, cu degetul pe buze, desinat cu cărbune, și prin geamurile lor, în odăi, se zărește mișcîndu-se vâlul moale al uitării.

Preșul coridorului lung stă înfășurat într-o cameră, ca după dans. Dar de cînd s'a dansat la logodna strămoșului tînăr, e o sută de ani. A fost un bal de fluturi și de zimți, un vîrtej de o noapte. Într-un colț a mai rămas o coardă ascunsă din țitera unui greiere, care mai cîntă pentru bal, beat de atunci și încă netrezit.

Patul, cu așternuturile răsturnate, se tîrăște în odaia mare, pe cearșafuri, pînă la uși, ca un catafalc alb, din care s'a sculat un mort și a plecat. El poate să bîjbîie prin pădure. Într-o

cană de cristal stăruiesc măceșii uscați ai unui buchet.

În ce timpuri trăiesc? Am intrat în adâncurile unei mări cu insule moarte? Totul e vechi, din antichități. Suspinele fragede și cuvintele de metal delicat, lungi ca fiorii de ape, au dat suflet casei pustii. Tăcerea le-a ucis.

Un pas ca de patru labe se apropie de ușa mea, din turlă, în care m-am mutat cu întristările mele și cu o cucuvaie. Un pas de timp și un pas de foi, pasul unei ramuri, urcă scara. Cu bonetă neagră și cu inele de mărgăritar, bunică-mea a simțit că am venit de la vânătoare și, fiindu-i frică de singurătate, a intrat să stea cu mine. Ochii ei sînt înghețați pe o priveliște pe care o vede, ca prin lentile, numai bunica. Mîinile ei mă mîngîie, de bucurie că sînt viu.

S-a lăsat în fotoliu. Cineva nevăzut umblă primă prejurul ei, și ea îl urmărește întorcînd capul. Se uită după el și-l vede. Și în preajma bunicii trece o adiere lină, o adiere cu ceață, ca vîntul care zmulge frunzele toamna.

Sună ornic și deșteaptă greierele și timpul. . .

ȚĂRÎNĂ

În fiecare oră un abur de pulbere se așterne peste luciul de lac al mesei de lucru. La fiecare oră îl șterg, și mai înainte de a trece primele minute, impalpabilul așternut începe să se reîmplinească, prins într-o pojghie nouă, ca iarna sticla ferestrei, mereu topită și mereu înghețată.

L-am suflat în soare, și s-a răscolit în miriade de stele, ca și cum aș fi suflat peste firmament într-o noapte încărcată cu puzderii de diamant. Și când s-a stins, s-a stins ceața pulberii iarăș. Ce țărînă se cerne astfel, neconținut, dacă nu a timpului, neîntrerupt descompus, și nou în toată secunda, pe care o pierde din el, fără să simtă, ca un fulg de umbră?

Copiii se iscălesc în praful mai fin decît pînăjenisul, de pe masa licăritoare, jucîndu-se cu timpul și cu eternitatea lui, în care pun degetul și rîd ca de o glumă. Ce faceți voi, feții mei, e tot atît de mult și tot atît de puțin ca tot ce zidește omul de mii și mii de veacuri, — cetăți, piramide și temple înmormîntate pe nesimțite de desubtul unui giulgiu de catifea cenușie, ușoară, urzită scamă cu scamă și secundă cu secundă, ca un al doilea întuneric, din întunericul zilei, scăpată dincolo de soare.

Miroase a praf între pereții încăperii închise, din care a plecat un suflet acum un an, acum zece ani . . . Când a murit buchisitorul, cărțile i-au

rămas deschise, și stau deschise și azi la aceeaș pagină pe care ochii lui s'au închis. Hîrțile scrise sînt risipite pe masa lui de atunci. A rămas și așternutul desfăcut, cum a fost în ultima seară. Dar burnița secundelor a învelit toate lucrurile din odaie. Zidurile se macină încet, lemnăria se tărîtează, — în pulbere se întorc toate cîte au ieșit din sînul ei, amețite de nostalgii secrete și atrase de afinități asemenea setei de somn.

Pînă la bunicul Balotă, moșia Corbului a fost a Stolnicilor, care o cumpăraseră de la Hagii. Cîte veacuri de om sînt numai de atunci de cînd se știe: cel din urmă din Balotești a murit la 75 de ani. . . Opt hrisoave, unul peste altul. Cîte degete au purtat pana semnăturii de subt peceti în țărîna în care copilul, urcat pe un scaun, în genunchi, trage cu degetul pe lustru și face, rîzînd, o pisică?

Dușmanul tău de moarte nici nu se vede: caută-l în pulberea așternută. E dulce și tiptil, nu se ostenește să te atace, ești al lui de cum te naști. Te stăpînește fără să știi, fără să știe. Te strădui tu să-l învingi, îi opui piatra, dar piatra e cu el. De unde să-l apuci, fără trup și înfățișare? Ridică-ți turle de granit și ascunde-te: el te găsește și ți le dărimă, — încet, liniștit; firimitura lui de acum clatină temeliile și răstoarnă monumentele lin, înneacă o mie de ani cu un potop leneș de nămol din văzduh. Ninge neantul peste munca ta, răsturnată de un puf de păpădie, zi și noapte, nesimțitor. Cu firul de pulbere te lupți, cu firul de timp, cu picătura de nimic. Tragedia ta s'ar putea gravă pe aramă cu o figură de viteaz în arme, urmărind cu sabia o scînteie neagră, nevăzută, — ca un nebun în război cu o ață. . .

O ÎNTÎLNIRE DE NECREZUT

Cu cît m'am depărtat de el, cu atît momentul lucrului petrecut mi s'a părut mai neînțeles și mai puțin adevărat. Din ziua memorabilă a evenimentului am căpătat o preocupare nouă, ca omul sănătos, copleșit, pe neașteptate, de o boală senzațională, la care se gîndește fix, pe care o urmărește sporind, în care crede și nu crede îndeajuns, înfricoșat că există și nădăduind că se înșeală.

În capul meu, totuș normal, și în viața mea, totuș orînduită, încăpuse din senin o pricină incurabilă de dezordine și dezagregare. Tot ce deprinsesem cu sîngele, de la părinți, și cu mintea, de la învățătorii mei, se afla dintr'odată înlăturat. Arhiva mea sufletească se răzvrătise, muzeul meu experimental se întuneca.

Bijuteriile, sucurile, otrăvurile, prafurile și pe-tecele de soare și de ceață, din care se compuneau într'ascuns certitudinile, îndoielile și chib-zuirile mele, își perverteau, în văzul meu și în simțirea mea, care strălucirea, care aroma.

Întorcîndu-mă din pădure acasă, nu am spus ni-mănuia nimic. Un sentiment de bucurie deplină, cel puțin după interpretările mele, umpluse golul meu vechi, de care sufereau toate noțiunile, și se instala ca un cor tumultuos, înnăbușind vocile solitare și izolate de pîn'atunci. Am refuzat să cinez și m'am închis în biblioteca tatălui meu, în

care am răsfoit pînă la ziuă. Obosit și descurajat, am adormit pe documente. Cine putea să fie *El*? Budha, Adam, Lucrul, cel, ce, umblă, prin, întu, neric? Cine-l mai văzuse?

Nici o carte, în nici o limbă, nu vădea urma acestei apariții. Parcă se găsea ceva, ca o atmosferă, despre El, în poezia evanghelistului Ioan, dar foarte puțin și imprecis, ca un capăt de sfoară mai groasă, într-un vagon cu frînghii și cîlți uzați, trimiși la uzină pentru ca resturile să poată fi regenerate în amestecul cu materii prime noi. A doua zi, m-am întors în pădure, la aceeași oră ca în ajun, și am așteptat degradarea vînată totală a luminii, numărînd zborul pasărilor de pradă, aruncînd cu pietre, ca un prost, în gaura milenară a muntelui și ascultînd vîjîitul căderii și șoaptele înmulțite ca niște nevăzute frunze.

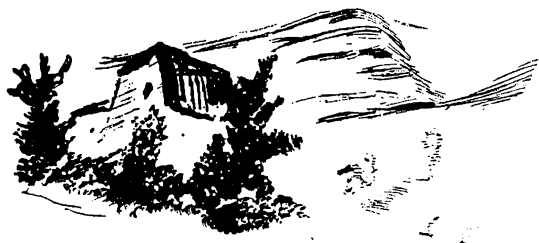
Înainte de ploaia zăpezii, m-am dus în fiecare zi în pădure. Împotriva obiceiului, am rămas la castelul bunicilor mei pînă în octombrie, în ceasul viscolului lung. Posomorît și dezorganizat, nu m-am înapoiat în oraș decît ca să mă închid în odaie, cu alte cărți și alte documente.

Întreaga iarnă mi-am consumat o într-o coreșpondență unanimă cu universitățile mari și cu toți învățații diverselor discipline din lume. Semnalîndu-le prezența unui fenomen de necrezut, în pădurea și muntele burgului, moștenit din timpuri, ceream savanților identificarea unei similitudini sau măcar un aviz științific concludent.

Răspunsurile, stranii și incoherente, mi-au confirmat puțină îndemînare a inteligenților de elită, de transpunere într-o gîndire încă negîndită și de a opera cu facultățile expresive într-un cîmp necunoscut. Ei stau, înaintea unei probleme neașteptate, încremeniți ca niște cumpene de fîntînă, clasificate să scoată apă numai din puțurile lor, cu o mișcare uniformă și un scîrțîit uniform.

Singură spălătoreasa familiei, o bătrână din munte, care a spălat și scutecele moșului meu, singură ea, căreia, după trei ani de cercetări universale, m'am spovedit, mi-a răspuns cu o cumințenie de Hamlet:

— Sărut mîna, nu mă mir. Am văzut multe într-o sută patruzeci de ani, și oamenii văd îndeobște mai puțin, pentru că văd în timp mai scurt și pentru că văzul se primește și moare închis cu fiecare ins.

Dacă m'am hotărît, în sfîrșit, să povestesc în scris întîlnirea din pădure, am făcut-o cu gîndul să las, în sfîrșit, o urmă, nedescoperită de mine nicăieri. Probabil că urmă nu există, din pricină că oamenii care s-au mai întîlnit cu El, ori nu au știut să scrie, ori le-a fost scîrbă să întocmească dovezi, socotindu-le deșarte. Căci nu mi vine să cred a fi cel dintîi și nici cel din urmă călător al planetei favorizat. În neamul meu întreg mă bucur de o reputație revoluționară, acuzat că nu am adaos la moștenirea străbunilor mei nimic, ba, mai vîrtos, că o risipesc în binefaceri și trîndăvie: vreau să las copiilor mei mîndria că tatăl lor s-a întîlnit cu Cel neștiut, bine niciodată de

nimeni. Ori de câte ori adversarii lor le vor arunca în față aprecieri despre puturoşia socială a părintelui, ei să poată ridica ofensa, obiectînd orgolios că tatălui lor, Acela pe care nimeni nu l-a cunoscut în surîs în iarba pădurii, dedesubtul unui molift. Atît îmi ajunge pentru reabilitarea în abstract a tăinuitei mele tresăriri de lumină.

Întîlnirea mea cu Acela nu s-a iscat din nici un contrast şi n-a dat loc la nici o peripecie.

Este cel mai simplu, în formă, lucru întîmplat; însă ivirea este extraordinară.

Mă dusesem, cu cîteva cărţi în ghiozdan, în locul unde muntele, zidit din partea orizontului, se povîrneşte lin într-o vale fără de sfîrşit, în întuneric, ca o privelişte largă către interiorul cel mai din fund al pămîntului păduros. Mi-a plăcut întotdeauna această prăpastie însingurată, care scoboară, dulce, pe dedesubtul ramurilor stufoase şi cu vîrfurile ridicate în stele, ca făcliile cu zăbrance negre ale unui altar cu pisc. În muntele nostru, pasările şi fiinţele cu coarne, ale stîncilor, sînt neînchipuit de multe, pentru că deviza familiei proprietare, de cînd se pomeneşte, « Nu ucide », a fost păstrată cu seriozitate. Nici o săgeată nu a fost aruncată după vînat, şi, de la născocirea puştii, în muntele nostru nu a vociferat nici un vîntător şi nu a pleznit nici un cartuş. Panopliile străbunilor mei au fost biblioteca şi magazia cu seceri, coase şi potcoave. În nici o altă înfăţişare nu s-a văzut în gospodăria lor oţelul.

La noi au clocit şi găinile şi şoimii şi bufniţele şi mierlele, nesupărate; vitele s-au înmulţit, ca şi căprioarele sau zimbrii, la grajd şi în sălbătecie, fără ca ascuţişul sau focul uneltelor să le înfloare. Vulturii se scoboară, în bătătura noastră, pe marginea de piatră a izvorului, adăpîndu-se ca

porumbii, liniștit. Acvile împăiate, mistreți natu-
ralizați și alte asemeni abjecte corpuri delict de
asasinat nu au împodobit castelul nostru dintre
brazi.

Ceva mai mult: bătrînii mei s-au sfiit să ducă
la gură o bucată de carne, mulțumindu-se cu ceea
ce dau pe cale firească vacile, pasărilor și oile,
— cu laptele, cu ouăle, cu lîna. De la fructe,
verdețuri și rădăcini, ei au dobîndit acea lîna
limpezime de suflet și judecată, care i-a făcut
cunoscuți și cinstiți de către animale. Demonstra-
tiv, duminica dimineața, cînd sună clopotul schi-
tului nostru de casă, locuit de șapte monahi,
vultûrîi pădurii se rotesc deasupra castelului în
timpul liturghiei, cel puțin trei sute de vultûri
cu hultanii lor.

În locul ales de mine, citeam cîteva ore pe zi,
visam, răsricam o idee și ascultam cu folos mur-
mûrul ideal al tăcerilor tîmăduitoare.

Tot așa făcusem și în ziua aceea. Din fundul
negurii brazilor de jos, auzii, însă, venind ecoul
unui umblet ciudat. Pentru că nu cunoscusem
simțimîntul odios al fricii și închipuindu-mi că
suie coasta un urs sau cîțiva urși care voiau să
se încălzească la soare, am așteptat, culcat, cu
cartea mea deschisă, ivirea lor și trecerea lor pe
lîngă ghiozdanul meu, pe vîrful soarelui din
spate. În valea îmbeșugată de ciuperce aurii și
mînatărci, pașii pe care îi auzeam alunecau pe
vîscozitatea lor, se împleticeau, un bombănit in-
jurios ajungea la urechile mele. În locul urșilor,
văzui suind coasta, pe brînci, un uriaș.

Omul să fi fost de vreo douăzeci și cinci de
ori mai mare ca mine, eu însumi fiind unul din
voinicii cei mai înnați din țara mea. Cînd
fața lui ieșea la lumină, genunchii îi rămîneau
încă nevăzuți. Se uita la mine. Mă uimit. L-am
invitat, cu mîna, să vie, și în mai puțin de o

oră, cît a durat suișul, capul vizitatorului meu ajunsese în dreptul picioarelor mele și rămase pe loc. Avea silueta unui bordei cu stuhul de rădăcini și crengi, și ochii se deschideau, în pleoape lungi de cîte două șchioape, infinit de albaștri.

Părul castaniu, mustățile și barba se încîlceau împreună în jurul unui obraz cu pielea albă. Genele omului se mișcau ca undrelele bradului, urechile-i erau cît foile de smochin, și gura imensă, cu dinți de mărimea unei claviaturi de pian, zîmbea ca buzele noi ale unui prunc.

— Cine ești? întrebai pe om.

Omul tăcu și surîse.

— Ești din Alpi, sau din Ceahlăi?

Nici un răspuns.

— Vii din pămînt, sau din închipuirea mea?

Omul își ridică mîna de pe pămînt, și văzui trecînd prin aer, printre brazi, un braț gigantic și zvelt. Omul dete din umeri.

— Ești om, sau arătare?

Omul suflă peste mine, și cărțile se răsfoiră ca de vînt.

— Nu pot să te înțeleg și de-abia te văd. Te rog, scoală-te în picioare.

Omul s-a ridicat întîi pe genunchi, apoi pe tălpi, și înălțimea lui străbătu molifții.

— Ești un om, sau ce ești?

El surîse din nou, și un deget de-al lui se căzu să pipăie cărțile prea mici dimprejurul meu.

— Glasul trebuie să-ți fie ca tunetul, și ura ca trăznetul în furtună.

Omul își întoarse capul spre miazăzi și auzii un cîntec dulce-jeluitor, de robi, strigat ca de o mie de glasuri zidite sub pămînt. Era ca un imn cîntat cu gurile închise, într-un templu încuiat.

Erau în cîntecul lui suspinul înmormîntării, dezolarea pierderii și a despărțirii, imensitatea

deznădejzii, răbdarea fără speranță și biruința inutilă. Începusem să plîng. Pe șubreda mea vi-oară trecuse fulgerător, o secundă, arcușul veciei. Aș fi voit cîntecul să sfîrșească, și totuș să nu înceteze.

Mă simțeam ca un mosor de ață vie, care se deșiră, se-nșiră din nou, se desface de-a'ndaratele, se răsucește în loc, șerpuiește, se-ncurcă, se-ntinde iarăș, se deapănă, se țese și se destramă pînă la scamă și fulg.

— Încă o dată: Cine ești? îl întrebai, oprindu-se cîntecul lui.

Nemișcarea răspunse: « Nu știu ».

— Dar unde stai, că nu te-am văzut niciodată în patruzeci de ani?!

— De ce vii tocmai acum la mine, ca să mă turburi pentru toate zilele cîte-mi rămîn de trăit?...

Bunătatea zîmbetului îmi topi inima, ca o rugăciune de copilărie.

— Să te întreb ceva: Te-ai născut vreodată, sau așa te-ai pomenit?

Gestul răspunse: « Nu știu... ».

— A ta e vocea pe care o aud oamenii în somn, din adîncul pădurii, rostind « Nu știu! Nu știu! » și cred că vorbește huhuretele de noapte?

— E vocea ta: te-am înțeles!...

— Și nu știi nici dacă mori?...

De astă dată el făcu întocmai ca bufnița mare a nopții, și discernui, în silabele grave și adînci, vocea nopții, care rostește din zidurile burgului dărîmat: « *Nu știu! Nu știu! Nu știu!* ».

Pentru ce venise acest om din fundul lumii pînă la mine, nu am putut să pricep. Pentru ce a plecat și cum a plecat, nici nu am băgat de seamă, urzit cu umbra muntelui și împletit cu pădurea.

ULCICA DE PORȚELAN

Despărțindu-se de casă pentru a se duce la Damasc, tînărul Aràba, cărturar în științele sufletești, primi dar, din mîinile mamei, o ulcică de porțelan.

— Ai să te gîndești la mine, ori de cîte ori o vei purta la gură, îi spuse bătrîna Varàva. Adu-ți aminte că o avem în bordeiul nostru de patru sute de ani și că a rămas neștirbită. Toți bătrînii noștri au băut dintr-însa o dată pe an, la ziua căsătoriei. Ia-o cu tine și bagă de seamă că pardoselile din Damasc sînt de mozaic.

Aràba își iubea muma neobișnuit de mult, și toate lucrurile atinse de dînsa i se făceau lui sfînte numaidecît, ca binecuvîntate de însuș Dumnezeu. Primi ulceaua de porțelan cu bucurie și ca un semn purtător de noroace. Iar în Damasc o așeză în firida poleită cu aur a unei ferestre mici, lîngă o tulpină de măghiran, făgăduindu-și să nu se folosească de ea niciodată, la băut. Acolo se găseau, făcute sul, manuscrisele lui pe piele de capră și, dedesubtul ferestrii, patul de scînduri de cedru, învălit cu grosimea în răsپار a unui covor de mătase.

Îi părea rău lui Aràba că nu-și alesese din casa părintească o unealtă mai tare, de metal sau de os, pe care să o fi putut spînzura la piept, pentru ca niciodată să nu-l părăsească alăturarea dorită

a mumii, de sînul acoperit cu păr, și pentru ca niciodată semnul să nu se poată sfărîma.

Dar prețul cel mai mare îi venea ulcelii de porțelan tocmai din faptul marei fragilități. În adevăr, ceva care poate muri de șaizeci de ori pe minut, și care totuș durează laolaltă cu veșnicia, capătă un har nemăsurat, ca idolii și visul.

Ulcica era cu totul frumoasă. Subțire ca păretele de catifea al florilor de trandafir, trecea printr-însa lumina. Însușirea ciudată a ulcelii lui Arăba era că, ocupînd limita extremă dintre străveziu și alb, porțelanul părea să aibă, furnicat de sticliri de gheață și de țesături de zăpadă, o grosime adîncă. Olarul care fermecase ceara de piatră împinsese gogoloiul de cocă de zmalț din lut și întuneric la ființă, cu degetul împrumutat al Făcătorului a toate. Arăba cugeta cu umilință la vrăjitorul care își închinase toată viața plăsmuirii acestui singur lucru mic, o ulcea de porțelan, care a izbutit să o dea la iveală și care pierise necunoscut ca un plugar.

Ulceaua isca din sineș mii de închipuiri fragede și aduceri aminte. Soarele o sufla cu aur pe dinlăuntrul grosimii, și ea trăia ca o ureche albă prin urzeala căreia mijeste o umbră de sînge. Apoi, zugrăveala ce o încingea pe dinafară cu desenul mărunțel al unui meșter lipsit de gustul povestirii, adăoga ulceleii, în chipuri topite, de țesături de ape și ierburi, o împletitură de gînduri și de nădejdi. Era ca un vîz al lucrurilor pe miezuri, fără început și fără sfîrșit, un fel de priveliște a lumii, în ajun de a fi întocmită și supusă la legi, și care nu știe să hotărască încă albia turburatului ei tumult.

Dar sunetul ulcelii cine și lar fi putut închipui fără să lovească porțelanul? În ridicarea lui, tăcerea se alcătuia ca un material clădit cu turle rotunde, cu săgeți de pridvoare, cu șerpi de apă

prinși în mijlocul unui bazin de marmur, ca niște bice de argint. El umplea cisternele adânci ale sufletului cu visarea lucrurilor presupuse și pe jumătate ghicite, și puneă să cînte amintirea. În ulceaua sfîntă, a lui Arăba, se legănau toți nuferii și toate lălelele nedeslușirilor delicate.

Ulceaua fusese furată atunci patru veacuri dintr-un templu chinezesc, de către un strămoș hoinar al ucenicului cărturar, și a fost păstrată din tată în fiu, « neștirbită », după spusa Varăvei.

Arăba o socotea ca pe un ins viu din neamul lui, în care dospea sufletul bătrîn al mamei de-a casă. Fereastra înlăuntrul căreia așezase ulceaua, se sfîntise, și se sfîntise tot pămîntul de jurîm, prejurul casii, înflorit cu portocali și salcîmi.

Și trecuseră cincisprezece ani. Arăba trăia fericit, căsătorit cu o eghipteancă roșcovană, din părțile vîntului de nisip, și faima lui se întinsese departe, de sfetnic și vindecător. Tot ce gîndise el, se izbîndea din pricina ulcelii de porțelan, care acum era păstrată pe o masă înaltă, de fildeş. Ca să nu poată fi clătinată și ca să nu alunece de sus, el o încercuise cu o colivie de aur, ca un amvon, și, cu toate că niciodată nu era mișcată din loc, lui Arăba începuse să i se pară că cineva umbla cu ulcica și o muta. Și Varăva, fiindu-i sufletul bătrîn foarte, oricine își închipuie cu drept că se mîhnea în tăcere și depărtare.

I se născuse însă lui Arăba un fiu cu ochii albaștri și cu părul negru zbîrlit. Necunoscînd prețurile lucrurilor pe care nu le învățase, el socotea ca niște jucării fără noimă manuscrisele de pergamament, aurul adunat în lăzi de bronz, pietrele prețioase din comoara părintească, și se juca în vîrtejul lor, scuipînd supărat pe giuvaere și avuții.

În al șaisprezecelea an de căsătorie, Arăba își sărbătorea, cu femeia și cu copilul lui, ziua împreună năzii, sorbind o înghițitură de hidromel din ulcica

de porțelan, pe care o și dete fiului Ben-Araba, tîlmăcindu-i tainele, puterile și trecutul ei. Întîi, copilul urmări cu luare-aminte povestirea lui Araba. Se uită în ulcică și în ochii părinților lui — nu înțelese și nu văzu nimic. Un rîs nevinovat mîhni pe părinte, care rosti o poruncă. Și, drept răspuns, Ben-Araba ridică sus ulcica și o sfărîmă de mozaic.

Acum, Araba judecă și nu-i ajunge învățătura lui să cumpănească dacă patru veacuri arăbești și douăzeci de veacuri chineze, adunate în ulceaua părintească, atîrnă mai mult, sau mai puțin ca viața unui băiețandru viu și neastîmpărat.

Căci ar voi să ierte, și nu mai știe cum...

DANSATORUL

Niveluri inconstante, — un flux cu refluxuri, care atinge din înălțimea cerului matca uscată a fluviului răsucit în el însuș, sau dezlănțuit în destrăbălarea undelor peste faleze, — se citesc pe părășii perpendiculari pe undă ai malurilor de piatră. Vîrste vechi apar pe linia nouă a unui echilibru de ape dărîmat, și din luntrea cu văluri, care plutea încă, aseară, cu patruzeci de lopeți lovite în mătasa rîului umflat, se mai zăresc, în zorii zilei, două vîrfuri de catarg. Trirema se tîrăște, greoaie, pe nămol.

Ne-a scăpărat sufletul cu aprinderea primelor stele, și cînd zodiacul s-a strămutat, lucirea e întunecată. Douăsprezece făclii au luat lumină de la luceafăr, și acum fumegă pe piscurile în care le-a sprijinit speranța, apropiate de zei. Cine mișruiește Tăria cu focuri și sufletul meu cu văpăi, — și cine a suflat în lămpile și candelile mele, de le-a putut ucide? L-am numit suflet, ca să scăpăm de perifrază, căci de cîte ori ne gîndeam la el trebuia să-i zicem sufletului: Acela pe care nu-l cunoaștem, Murmurul din întunericul meu sau Vioara care vorbește și tace numai dacă vrea.

Ca în hamuri cu zimți de oțel armăsarul alb, sufletul meu mă duce fugind pe umerii munților, de-a dreptul prin stîncă și peste rîpi. Ropotul mă ațîță, potcoava rupe scînteia granitică și

sparge jar, și sunetul fugii trezește, în mînăstiri dispărute, domnițele care au murit. Și hamurile rămîn după aceea goale, ca niște curele care au slujit, aruncate într-un beci cu scule vechi. Mă străbătut o simțire, ca o săgeată înflăcărată, și vîrful ei incandescent s'a stins în sîngele meu. Ia sîngele meu cu tine, în întuneric, heleșteu închegat: de-a lungul tău mătură sălciile, tîrîte ca niște tîrnuri.

Numai acum o zi și o noapte mîrîiau ca niște orgi gîndurile mele din adîncime. Nu s'a petrecut nimic, și flautele lor s'au dezorganizat; apasă *la*: sună *mi*. Pocnește o vijelie răscolită de izbîndă: ia seama! imnul iese oftat. Înainte! lăncile au rămas în loc și s'au înfipt în lut, oștenii au îngemănat și iau din întuneric pulbere în coifuri și beau.

Dacă v'ar pune vouă rîme în farfurie și păcură în pahare, le-ați arunca. Sufletului îi plac și-l scîrbesc toate deopotrivă, rînd pe rînd, fără să prefere țărînei lumina și gustînd mai mult ceața decît fumul și decît pulberea licărită de soare. Cine-i el, și de ce șchioapătă într-o zi, și de ce sare peste orizonturi într-alta? Viața e o domnișoară, pe care el o joacă pînă la bătrînețe și o curtenește, fără să o sărute în marea singurătate. Părechi, sufletele s'au logodit cu fecioara grasă, și încă nu s'au căsătorit cu ea. Ele amîină și dansează. Și-n dreptul unei ferestre deschise, unde a încolțit o stea, prinsă în perdeaua nordului albastru, dansatorul a pierit în gol.

Aveam o librărie mică, într-un colț de vară străin, dintre lacuri. Acolo îmi petreceam vacanțele de student, vînzîndu-mi cărțile cumpărate peste an și adăogînd volume căpătate cu scăzămînt. În patru cufere mi se cuprindea toată prăvălia, instalată pe două etajere și însuflețită de cîte un grup de porțelan. Anul acesta avui un vultur cenușiu și o căprioară.

Mila purta o haină dintr-o bucată, ca o mînușă lungă, neagră, și încheiată cu nasturi de sîdef, de la grumazul înalt pînă la poalele desinate pe pantofi. De patru ani ea venea și alegea o carte, o dată pe săptămînă, o citea și o aducea înapoi. Cărțile s-au deprins cu mîngîierea degetelor ei blonde în palma trandafirie, — și într-o după-amiază a întîrziat. Ziua amorfise, s-a făcut întuneric.

Cuvintele se răreau de la sine, încetinînd ca niște care încărcate cu snopi de umbră și trase de niște boi cuminți. O lampă se aprinse la un etaj de peste drum. Se mai aprinse o lampă. Vitrinele scăpărau. Betele galbene se urzeau la cele mai depărtate. Mă deșteptasem într-o tăcere dintr-altă tăcere... Cîrnățarul din fața librăriei mele ținea un cuțit lung deasupra unei șunci, așteptînd să o reteze după indicațiile unui lorgnon, și mustața lui cărămizie îi fluiera la urechi.

Ca și el, nu știam unde să tai liniștea întunecată a librăriei. Întreruperea cere gândire, și gândirea trage la o tăcere ca somnul. Subt o altă lampă aprinsă, ceși azvîrli pe neașteptate raza în ochii ei albaștri, văzui lacrimile Milei; ele curgeau de mult, fără să știu. Obrazul pus în masca mîinilor, ca într-o fîntînă din parc, plîngea încet, ca o statuie.

Aș fi tîlmăcit plînsul ca plîngerea timpului întîlnit cu umbra, ca suspinul cuvintelor din rafturi, rupte cu unghia și lăsate pentru nevindecarea bocetului secret, rănite ca niște pasări. Plîngeau florile, brazdele și pădurile, și plîngeau poate și ploile vinete ale toamnei. Un greierîș dulce, de viori ascunse, începea să se ivească. Se clătinau, pe tulpini fragede, sorii albi cu miezul de aur al mușetelului sălbatec. Din pomi închipuiți alunecau frunze închipuite pe catifeaua potecii, turburată de un ecou răzleț.

Aș fi sucit robinetul electric de lîngă mine, dar mîna îmi era învăluită de o putere lină și mă simțeam scufundat într-o calmă undă profundă, caldă, din care nu cutezam să ridic brațele în aerul de deasupra. Umbra se adînci în beznă, și peste cărți și peste lucruri crescuse parcă iarbă, ierburi și bălării.

— Va veni și luna, spuneau lucioarele din plante.

— Se vor înșira de jurîmprejur galerii boltite și lăcașuri povîrnite, cu acoperișul de olane, spuneau lăcustele nevăzute.

— Se va deschide un lac albastru, cu păpuriș.

— Cerbii vor trece prin heleșteu la culcare. Iată, ciutele au pășit din mal în undă și ascultă înțelesul vîntului pogorît încet.

— Ascultă cîntecul adînc, de clopote înecate, al broaștelor cu spinări de peruzele, ivite-n vîslirea lunii pe tremurul apei.

O trîmbiță foarte depărtată a sunat undeva, într-un loc zidit cu stînci, cu pîrtii de cyclamene. Un om cu o sută de chei încete încearcă porțile de fier mut, și pasul lui calcă pe trepte mari, de pîslă. Nu știu nimic între toate cărțile mele, și Mila e nemișcată, răzimată de rafturi. Limba mi stă ca limba unei pendule oprite și mă tem să dau drumul tictacului. Ce oră poate să arate, prin întuneric, un ornic care a stat? Ochii văd și nu. Fața Milei e albă, rece. Întind brațul ca să dau drumul luminii, și mîna mea întîlnește umărul ei, care s-a apropiat pe neștiute, și mîna ei face ocolul capului meu, căutat ca un sfeșnic. Cînd toate cuvintele sînt zadarnice, mîinile găsesc vorbele și gîndurile trebuincioase.

— De ce plîngi? întreba Mila. De ce plîngi?

— Eu nu știu să plîng.

Dar, nesimțit, plîngeam, naufragiați într-o insulă obscură.

Ne trezi un client, care intra titubînd și miop.

— Mă rog, e cineva aci?... Aș dori să am un bun tratat de filosofie generală...

Mă duc pe marginea lacului, singur cu umbra. Însămînțați cu toate stelele Tăriei în văzduhuri și în reflex, plopilor par pomii unui Moș Crăciun văratac și cîntăreț. Umbra ar voi să se joace cu mine, — cîine mut, cu tălpile de catifea. Se ține o bucată de vreme înapoi și o bucată de drum o ia înaintea sau cade pe undă. Luna pune lumină, și călătorul singuratec aduce umbră.

Mă silesc să-mi dau seama că trăiesc și că în mijlocul expoziției universale de constelații și de miracole de necrezut, pe care le văd de zeci de ani și nu le cunosc, sînt ceva deosebit de ape, de stele, de plop. Îmi aduc aminte că am un nume și parcă m-a strigat pe nume pasărea sură cea trecut în zbor printre funinginile de astre. Undeva parcă am o odaie cu oglindă, în care parcă m-am văzut și nu mă cunosc, căci nu mă mai întîlnesc toată noaptea cu mine.

Durere, nu; plăcere, nu; dorință, nu: nimic. Parcă suvenirea ar fi mai ales un legămînt al meu, că sînt și că trebuie să fiu. Parcă, într-adevăr, suvenirea bate în mine orele, dar parcă e suvenirea și a mea și a altuia, amestecată cu suvenirea mea, ca un fum de tămîie cu un fum de țigare.

Mă aduc aminte ce-i blajin, ce mi-e scump, ce mi-e nesuferit: totul se filtrează ca printr-o hîrtie sugătoare, indiferentă la alcool, la oțet și la apă,

— și toate undele tulburi ale lacului meu interior dau aceeaș lacrimă incoloră, de lichid așezat.

Mi-ar înfige un fugar în spinare cuțitul: cuțitul s-ar frînge sau ar pieri, vîrît în metal topit.

Cum simt oamenii că trăiesc și cum s-au asigurat că trăiesc?

Poate că e o greșeală. Ei zic despre dînșii « azi ». Cel mai prost, ca și cel mai deștept, zice « eu ». Aș voi să zic « eu » și eu, și am zis. Dar m'am îndoit și am surîs. Sînt în închipuirea cuiva care nu mă cunoaște.

Suflet, suflet, unde ești? Departe de pasul meu zguduit de piatră. Suflet absent, care ai plecat din mine ca o luntre cu o pînză. Unde ești, mamă? Strig în cer și'n pustietate: « Suflete! » și tace. Chem din răsărit: « Mamă! », și răsăritul tace. Nu întîlnesc pe lac pe nimeni din ai mei. Cine ești?

RUGUL ÎNNALT

Iată rugul: scoate fum. Arde pe piscul muntelui celui mai înalt din lume, fără soare, în întuneric, ca o roată de jar. Îi cad spițele, și rămîne cercul; cade cercul, și spițele ard. Roata de foc aleargă ca un șarpe aprins într-o spirală de fum, și se face steag de aur într-un cer verde-zmarald.

Doi ochi triumfiulari, cu o bătaie de lamă vie de oțel la mijloc, s-au deschis peste munți. E privirea telescopică, înghețată și albă, a șarpei lui din ceruri. Când un om nou urcă stîncă stearpă, cu tălpi de sînge, spre crestele pierdute-n văzduh, ochii îl așteaptă, ca două luni gemene purtate-n Carul-mare, încărcat cu păpuși de gheață.

Două seceri, una vînată și alta galbenă, au pornit printre spicele de argint ale lui Dumnezeu, care ară cu vîntul și seamănă cu lumina. Sînt spice rotunde, de in. Fulgerați în firele fine, seceri! Și grăbiți topirea snopilor, pentru a fi țesute pînă la toamnă stiharele celor aleși, al căror grai a și-nceput, din beznă, să cînte.

Oamenii vin singuri la rugul de pe munte, cu brațele întinse, cu palmele deschise, cu cîte o slovă licăritoare, crestată dedesubtul degetelor, în carne. Ei au trecut de cîteva ori prin tămîie, prin sîdef și ivoriu, și vin acum să ardă-n rugul șarpelui cu ochii albi.

Un tînăr a plecat în sus, cu pleoapele închise. Pasul îl poartă către lună, și-n lucarna ei stă

șarpele și-l cheamă sus. Drum bun, drum bun! Mîinile-i sînt împreunate în dreptul gurii mute, a rugă, și ființa lui transparentă plutește. Drum bun în turle, drum bun în icoane! . .

Măslinii muntelui s-au dat deoparte, ca spinetecați de o vijelie, la apropierea omului nou. El s-a uitat în flori și în fîntîni, și a șezut răzimat de lespezile și pe marginile izvoarelor, și i-a venit dorul să plece, să uite, să intre în foc și să ardă de jarul curat al nemărginirilor de noapte. Acolo, cerul stă pe pămînt, ca un capac pe care-l ridică soarele și-l pune luna la loc, încet, ca să nu strivească lălelele palide și cărăbușii.

Ascultă inima celuia care urcă, bătînd ceasurile veciei! Cineva și-a pus mîna albă pe umărul lui, aplecat sub cobilița cu stele. Nu e nimeni. Șarpele strînge, și strînsura lui e ca o muzică adormitoare, pe care o aude inima singură și-o uită.

Iată o stea pornind să umble drept, apoi o stea legănată ca un pendul și o stea învîrtitoare în puf de zibelină. Stelele toate s-au clătît din loc și au purces să sporească. Deodată cresc arbori, înfloresc, înverzesc, dau roade, se scutură, se usucă, într-o secundă lungă cît patru timpuri, și iau foc și ard.

Și roata deapănă văpaie și fum. . .

CERȘETORUL

În amurgul munților vineți și negri, un cerșetor bătrîn întinde trecătorilor o cană goală. E orb, și ridică mîna mai sus decît nevoia. E surd, și urechea lui mată și încremenită simte prin struna brațului sunetul banului căzut în fundul ulcelei.

Un băț înalt, răzimat de păretele unde stă în picioare, stalactit. O dăsgă aspră, de sârică, pusă jos. Buzele nici nu șoptesc, cotul e nemișcat în aer, ca și cum ar încerca un arcuș închipuit pe o vioară abstractă, împiedicat într-o pauză mistică. E sătean în opinci, cu cămașa scurtă, albă, deasupra ițarilor de dimie, care își păstrează intactă croiala medievală cu două spintecături pe burtă.

Așa ar fi voit să trăiască și Tolstoi, fugar dintr-o reședință opulentă, în ajunul agoniei, primind pomana sfîntă a trecătorului și poftindu-l, în schimb, să se uite în ulcica lui fără conținut pipăit, dar plină de golul mare al eternității.

« Ia și bea, ar fi șoptit gîndul lui Tolstoi. Bea din timp și din vecie cu cana mea. Nici timpul, nici vecia nu se isprăvesc dintrînsa niciodată. »

Nu ești tu Leova Tolstoi, din Iasnaia Poliana, bătrînule poposit în Carpați, comitele feudal mîndru, destoinic și isteț, care a purtat războiul și l-a urît, care a cîntat și s-a mîhnit, care a scris ca Homer și i-a fost scîrbă de manuscrisele lui?

Nu ești tu călărețul din arme și din împărăție, care s'a scoborît din spinarea calului în țărână, și a rupt pintenii ca niște spini agățați de călcîie, și lancea și a frînt-o pe genunchi? Nu ești tu copilul care ai ascultat seara, în largile mile pusti, sub constelațiile Asiei albastre, povestirile celor o mie și una de nopți, îngîinate de un cerșetor aplecat înnăuntru pe o fereastră a castelului natal?

Nu ești tu cel din spița lui Rurik, ca Iisus din neamul lui David?

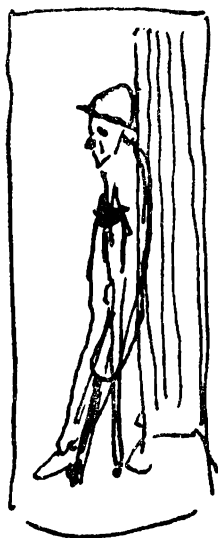
Liniștea ta mă tulbură, și ochii tăi, închiși la icoanele din catapeteasma vieții, mă înfricoșează. Cine ești tu, cel care nici nu vezi, nici nu auzi, nici nu te miști, nici nu te încovoi, nici nu te vaiete? Cine o să-mi răspundă, de lîngă zidul tău lung, umbrat de un plop cu foile clătinate de legănările de sus?

Un hoț te pîndește de după un colț de casă. Ochiul lui, arzător de sărăcie și de speranță, așteaptă ațintit clipa în care se vor fi rărit trecătorii, și umbra de sus pînă jos, a plopului și a zidului lung, se va fi închegat. Sunetul de pușculiță al banului aruncat în ulcica ta întinsă i'a ațîțat auzul și i'ascute miròsul, ca un fum de friptură. Hoțul tremură ca un cîine de vînat urmărind sitarii. Agonisita pentru tine a cerurilor, care îmbracă regește crinii și hrănește pasărilor văzduhului, fără să are, să semene și să adune, ispitește vigoarea tîlharului ascuns la capătul zidului tău.

Iată-l, vine, cu pași de lup. Mîna lui s'a ridicat, Leova, către tine, ca să te ucidă în mijlocul marelui tău întuneric și să te jefuiască, mort, de lăscaia văduvei, dată pentru Dumnezeu. Dar ochiul tîlharului s'a știrbit în ulcica ta întinsă. Tîlharul a fost flămînd și mai ales însetoșat. Ți'a zmulș din mînă cana plină cu gol și a băut cu

lăcomie. Iată-l că nu și-o mai poate îndepărta de la buze. Iată-l că s-a săturat și și-a pus ulcica în degete, înapoi.

Cine ești tu, tâlharule întinerit și virginal, care te-ai închinat cu trei metanii dinaintea cerșetorului Leova și i-ai sărutat genunchii cioarecui lui și ai plecat? Unde te-ai dus?

M-am uitat douăzeci de ani la munți, m-am născut în munți, i-am ascultat o viață, m-am adăpat din ei, am adormit pe ei cu vitele mari ale visului meu, cu care am suit și am păscut piscurile și le-am coborât. Nu pot să-i zugrăvesc cu pensula mea. Îi văd și nu-i pot face văzuți; lipsește pensulei mele, plină de gîngăviri mute, albăstruia șoaptă care să le rostească. M-am născut, gîndule, cu inelele tale mari și grele la mâini și nu le pot scoate din degete ca să le dau; licăresc numai la mîna mea, pe întuneric.

Mă supără un spin de aur încolțit în mine, nevăzut, de cîte ori mă plec; trebuie să merg înalt, cu fața către spinii de argint ai nemărginirii. Inima mi se bate ca o sită care cerne vînt și lumină.

— Vino, lună, tamburină, să te lovească și să te sune cîntărețul. El voiește să joace, trecînd în crepúscul pe funia vieții, întinsă între două nemărginiri. Florile cîntă, gîrlele au vuiete de viori, iar lacurile s-au umflat ca niște cimpoaie.

Tu te-ai născut din Fecioară? E adevărat. Ești Fiul lui Dumnezeu? E adevărat. Te-ai răstignit și ai înviat? E adevărat. Totul este adevărat înlăuntrul graiului nostru cunoscut. Noi niciodată n-am umblat prin cerurile tale, și cu Tatăl nu am vorbit, — și nu avem cuvintele de lucruri neobișnuite, între blid și lipie. Noi n-avem timp

mai mult decît ciocîrlia zburînd după viermi. Dacă mi se pare că am un ceas de nedumerire, timp ca să mi-l dumiresc nu e. M'am născut cu gîndul, şi, înaintea de-a-l privi în faţă, am murit. N'a fost răgaz să-l toarcem, necum să-i mai dăm un glas. Viaţa trece ca o văpaie.

Graiul nostru cel necunoscut, acela este adevărat; întrînsul se cuprind neliniştile şi ivirea iute a unui început de drum. Încrucişînd cuvinte cunoscute, le facem vîrf şi tăiş ca unui cuţit apăsător pe alt cuţit; pe firul tăişului, numaidecît ştirbit şi îngroşat, a fulgerat a mia parte din clipă, o a mia parte din scînteie. Am văzut scînteia! Ia-mă, scînteie, în tine şi du-mă'n focul din care ai fugit şi nu te-ai stins. Icoana scînteii s'a stins însă, înaintea de-a fi prins-o în tăişul unui cuvînt, şi iată toate cuvintele mele, ca nişte vechi custuri, ruginite în tecile mele oarbe. . .

Vino pe nesimțite, ca o ață de umbră, dacă nu vrei să ți se vadă lumina. Ochiul meu dibuie în întuneric ca orbul. Vino umbră, vino în întuneric! Cît păianjenș de umbră mi s'a lipit de pleoape și de buze! Am intrat în lume ca într'un beci cu averi zăcatoare, în ușa căruia, dată de părete, din întuneric peste întuneric, și a lăsat părăsită pînza un păianjen și a plecat. Aș voi să mi iau fir după fir mătasa de pe față, și nu pot prinde cu degetele mele firul, mai gingăș decît pipăitul meu, făcut pentru grinzi, drugi și săcure.

Este adevărat tot ce s'a grăit, tot ce s'a povestit, tot ce s'a scris și tot ce s'a păstrat. Îmi spune că așa este, zbuciumul meu. Tu vorbești, și pădurile sufletului se răscoală ca de un geamăt de cireadă. Vitele mele din munte au adormit pascănd și au intrat, fără să bage de seamă, dormind, din munte în această pădure. La un loc, unde se curmă muntele și s'a deschis o firidă dintre mai multe lumi, se strecoară vietățile din toate tăcerile în tăcerea mea. E adevărat. Totul e adevărat. . .

Am avut un petec de curte, și toată ziua copiii și cîinii dădeau tîrcoale împrejurii.

Socotind că era prea mic, l'am întins; copiii și cîinii au stat ziua întreagă la zăbrele și la poarta încuiată. L'am făcut de zece ori mai mare și am depărtat gardurile de zece ori; copiii și cîinii, de zece ori mai repede s'au grăbit să ajungă îngrădirea.

« Poate că nici două hectare de pămînt nu sînt destul de late și de lungi, mi'am zis, ca să le cuprindă jocurile și să-i obosească », și m'am strămutat pe o suprafață de zece hectare. Toată ziua și o parte din noapte copiii stăteau încălecați pe uluci, uitîndu-se în fundul zării, și cîinii lătrau din ce în ce mai tare la o fantomă, care putea să fie și marginea lumii, și luna. . . .

« Nu mă mai pot mută nicăieri de aci, de pe țarina moșilor mei, m'am gîndit în cele din urmă. Rămînem unde ne găsim. »

Am umplut atunci ograda pustie cu floare și umbră. Am adus pasări rare, cărora, tăindu-le sfîrcul aripilor, le'am pus să umble și să trăiască împiedicate. Erau între ele doi vulturi de piscuri și s'au pripășit și cîteva fiare.

Zadarnic.

Am inventat mingi care sar singure, mașini de fugit repede și un mosor de zburat. Am construit bolți cu arcul dulce și turla țuguiate, cu

săgeți. Piatra scoborîță din munți adevărați am făcut-o peșteri, cu toate imitațiile de temperatură și de aspect de pe grotele povestite. Am pus poame suave în pomi străini. Toate aceste noutăți, la care am muncit cu oamenii mei, din rășputeri, au interesat copiii cîteva zile. Petrecerea lor preferită era să ajungă degrabă marginea și să se uite cu cîinii în nemărginit, în timp și în tăcere.

— Ce vedeți voi într-acolo, că de dimineată pînă seara colindați cu ochii prin zare și prin nimic? Răgazurile voastre cele mai bune, duminicile și sărbătorile voastre le cheltuiți cu deșertul. Rămîneți în bătaură. V-am adus din povîrnișurile cerului, pe pămînt, tot ce ar putea să atragă și să ostenească un călător. Întindeți mîna și gustați; chemați, și vi se vor înfățișa toate vietățile din arca lui Noe, adunate pentru voi. Pentru că nu ascultați și m-ați învierșunat, am pus pe marginea împrejmuirii ghimpi și așchii de fier.

Copiii nu s-au mai urcat pe garduri, ci au sărit peste ele. Cînd, seara, s-au întors acasă flămînzi, mîinile și coapsele erau însîngerate.

— Ne-am rănit din pricina ta, mi s-au plîns copiii, iar cîinele nostru cel mai frumos a murit înțepat de sculele tale blestamate.

Dar peste noapte s-a iscat o furtună mare, care a răsturnat împrejmuirea.

A doua zi, copiii și cîinii s-au întors acasă de timpuriu. Nemărginirea începea din pragul casei, scund. S-au învîrtit în jurul bordeiului, și de-a tunci ei au rămas nemișcați într-o întindere mai mică decît petecul de curte de la început.

Am înțeles atunci, tîrziu, că împrejmuirea nu trebuia făcută și că un loc dezgrădit e mai vast decît o țară închisă. Copiii și cîinii nu mai trebuie să vadă zăbrelele niciodată.

Dar nemaiavînd de cercetat întinderea, copiii se întoarseră să caute îngustimea și, din toate

cîte le cădeau la îndemînă, ei şi-au ales ce fuse mai mărunţ, — bobul de nisip. În loc să sporească întinsul, ei începură să strîmteze mărunţul şi să scruteze adîncul în firul de ţărînă. Ceea ce gîndul meu nici nu stîrnise, ochii lor începuseră să vadă într-adevăr, deosebind rînduri de lucruri, unele într-altele, încleştate în lucrul pe care îl purtau cu buricele degetelor în lumină. Copiii îngîmădiră cărţi şi caiete, cîntare, lentile, maşini de o şchioapă, apestari, pulberi, cheltuind porumbul, săcara şi grîul pe otrăvuri şi sticlării şi făcînd micul din ce în ce mai mic. Şi abia răzbiseră prin trei, patru îngîrădiri dinlăuntrul învelişurilor ascunse.

S-a iscat şi atunci o furtună şi a dărîmat cîntarele. S-a prăbuşit bordeiul peste noi şi ne-a strivit. Prin partea locului, unde am trăit, nu a mai rămas în viaţă decît un cerşetor orb, care umblă din mormînt în mormînt şi cere, nu ştie nici el ce, şi nu are cine să-i dea.

Am înţeles atunci, tîrziu, după ce am murit cu toţii, că viaţa veşnică e a orbilor. Acum şi pururea şi în vecii vecilor...

ZBURĂTORUL

Pescarii de scrumbii au scos ieri din mare cadavrul unui tînăr cu aripi, pe care l-au întins pe nisip. Crezîndu-se că este vorba de un aviator, care ar fi încercat echilibrul unui aparat nou, montat pe umeri și fixat cu corzi, pescarii i-au desfăcut aripile, ca două evantalii, și s-au încredințat că greșesc. Aripile erau ca la pasări, crescute din umeri, lungi pînă dincolo de călcîie și urzite din pene amestecate, de șase, șapte culori. Cînd a fost pescuit, trupul pînă la grumaz era închis între aripi, ca o păpușă îmbălsămată, și numai cu greu a putut să fie scos la iveală din învelișul de fulgi cărămizii și albaștri.

Scăldătorii, — femei, copii și bărbați, — de pe nisipuri, s-au adunat numaidecît, să vadă dacă zvonul că s-a găsit un înger înecat în mare era adevărat, și au rămas uimiți de frumusețea mortului întraripat. Covîrșiți de mirare și spaimă, ne-am apropiat de el ca de cel mai neînchipuit exemplar de perfecțiune ce ne-a fost dat să ne închipuim, ajutați de invențiile și descoperirile artelor matematice. Aripile tînărului mai tremurau. Murise de curînd, și încă nu murise de tot, ca fumul depănat cel din urmă, de făclii, după ce s-au stins.

O cercetare rapidă printre grupurile de scăldători, de cîteva mii, nu dete nici un răspuns. Nimeni nu văzuse, de jurîmprejur, nici în hote, luri, nici la restaurante, nici în mare, nici pe

uscat, nici în văzduh, pe necunoscut; ceea ce ne-a făcut să credem că el venise dintr-altă parte, — și, cum ne stăpînea gîndul acesta, ochii s-au ridicat în sus, unde scăpăra, fără înnoirare, azurul, și scaldătorii, începînd să se înfășoare în giulgiile de baie ca-n niște aripi, și ele, făcură semnul crucii, chinuiți pe neașteptate de taine.

Un copil găsindu-i un melc, roșu ca macii, între degetul mare și degetul următor, și întinzîndu-și mîna să-l ia, văzurăm că degetele de la picioare ale zburătorului, căzut din săgetările, poate, ale luminii, purtau adaose trandafirli între ele, ca la înnotătoare, și ni se spori uimirea și mai mult. S-ar fi putut ca tînărul să nu fi căzut din Tărie, și să se fi ivit de prin mările din fund.

Din pricina liniilor drepte și a formelor turtite ale trupului, s-a crezut că necunoscutul e un bărbat de vîrsta flăcăilor noștri obișnuiți. După ce, cu evlavie și luare-aminte, a fost întors și descoperit cu totul, oamenii și-au dat seama că tînărul, fără să fie bărbat, nici femeie nu era, depășind cercul de subalternări și fatalități care dau vîrtejului omenesc neclintirea lui pe loc și-l robesc farmecului trist al apropiării. . .

Am înmormîntat pe tînăr dincolo de mare, într-un pămînt alb, din care chinezii fac de mii de ani olăria lor, însuflețită pe față cu icoane și în interiorul păreților cu răsfrîngeri de mărgăritare și opal. Cinci mii de oameni cu femeile și pruncii lor au intrat în convoiul care l-a dus pe brațe, pe un pat de verdeața neagră a pustietății. Era un convoi cum nu se mai văzuse la nici o îngropăciune, — roșu, violet, stacojiu și alb, după mantalele scaldătorilor, — care a înconjurat golful cel mare, cîntînd încet, cu lăcustele din mărăcișurile cenușii.

În noaptea ceea luna de foc nu s-a mai mișcat din vîrful stîncilor de smirnă, dedesubtul căroră

fusesse săpat mormîntul, înfiptă cu buzași de săcure în creștetul cel mai înalt. Fără îndoială că un lucru s'a petrecut, nepriceput de noi, căci și ploile ce au curs trei zile și trei nopți, începînd de vineri, au împietrit lutul mormîntului și pămîntul din preajma mării, ca și cum ar fi fost de cremene de la început.

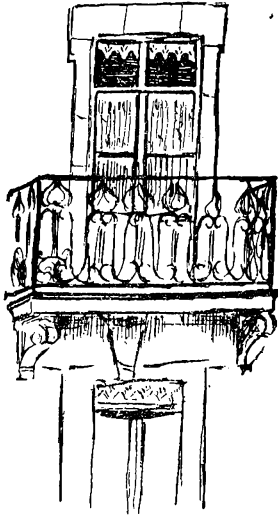
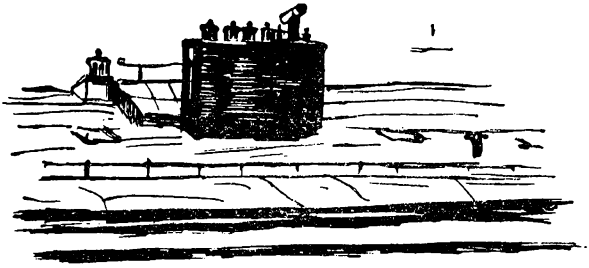

UN ROMAN ÎN DEȘERT

În mijlocul parcului se ridica, pe cerdacuri albe, castelul, ca o fîntînă de flori. Din balcoane năvăleau torente de trandafiri, din acei trandafiri curgători pe fire, care par altoiți în sălcii plîngătoare. Iedera se înfășura pe burlane și turle, pînă la vîrfuri, și, pe marginea jgheaburilor și în streșini, glicinele, răsucite funii, cu ciorchini de salcîmi violeți, scuturîndu-se ca niște clopoței fără sunet, se identificau cu piatra și cu arama.

În priveliștea de paradis a parcului din geamul lui, sta scufundat, de cîteva luni, palidul seminarist aflat la studii în străinătate. De pe creanga sufletului, canarii și cucii reveriei se strămutau, din de dimineată, în parc, zburau pe cerdacuri și dormitau pe flori. Mai ales pasările roiau dinaintea unei ferestre mari, cu geamurile vinete, albastrii, alburind în fața cerurilor ca o undă de plumb.

O fată de frumusețe zveltă împlinea licărul neted al geamurilor mari, păstrînd mai întotdeauna aceeași atitudine în golul ferestrei, ca păstorul încremenit în lună și înghețat în lumina ei, ca o libelulă într-un disc de rășină. Fata era o prințesă, o domniță, fără îndoială bălană, care țesea la gherghef sau citea cărți cu farmec și minuni, căci nu și ridicase din încovoierea ei atentă capul niciodată. I se zăreau măgelele de safir curgîndu-i pe grumaz ca două rîuri de azur sticlit.

Frumoasă și în timpul muncii, domnița era tot atît de frumoasă și în timpul hodinei, ca apele, — diamantine cînd sar, și senine cînd cad în repaos, — cu o tristețe nouă în fiecă înfățișare. După gherghef sau după carte, ea se potrivea cu umărul într-un talaz de ieder și sta nemișcată, uitîndu-se în comoara grădinii, fierbinte, tumultuoasă și îmbelșugată de culori.

Pînă să bage de seamă, trecuseră două luni de zile și de flori. De atunci încoace, ea se ridica în pervazul cenușiu și se oglindea drept în odaia studentului, cu o masă la mijloc, acoperită de cărți și caiete. Cu o discreție aristocratică, ea consimțise să-i întoarcă în cele din urmă sărutarea, pe care, cu o metanie mare, el i-o trimitea zilnic peste trandafiri, ca un cavaler scoborît romantic de pe cal și salutînd, cu pintenii împreunați, din pălăria cu pene de struț, dusă din cap, prin aer, la pieptul frînt în omagiu. Nici nu putea cere deocamdată mai mult și poate că el era singurul fericit căruia prințesa, purtîndu-și două degete la buze și despărțindu-și-le de gură, i-a trimis semnul logodnei.

Lucrurile s-au petrecut ca în cărțile cu poze dintr-alte timpuri, întocmai. El visase orașul și frămîntarea, și în dreptul odăii lui, închiriată la împlinire, se înălța cea mai liniștită și mai gravă biserică a stăpînirii de sine. El se uita într-o gravură, săpată cu linii mărunte, și trăia, fără să fi căutat, într-un altar cu bibliotecă. Ceașuri întregi a contemplat domnița din cerdac și geam, și în priveliștea parcului sfințit de privirea ei, studentul a scris, inspirat ca un mare cîntăreț, acătiste de iubire și de speranțe, timide ca porumbieii. Distanța nu era atît de mare ca să nu poată cu timpul să o micșoreze la zăbreaua de fier. De cîteva ori pe zi, înfășurîndu-și scrisorile în pietre albe, el i-a trimis domniței, aruncate prin văzduh,

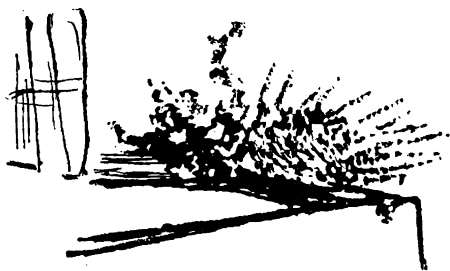
cîntece și jurăminte, pe care ea le-a citit, negreșit, ascunse acum în paginile cărților de pe genunchi.

Această lungă bucurie nu putea să fie, totuș, fără sfîrșit. Într-o zi, fără îndoială, un bilet va fi prins de părinte. Acest tată de prințesă, educat la o morală severă și la duritățile disciplinei de castă, va chema-o, va interpela-o. Ea se va codi, dar va fi silită să spuie adevărul, arătînd către odaia seminaristului de peste parc. Drama e inevitabilă. I se va cere studentului socoteală; va veni garda să-l ridice pe sus și să-l înfățișeze, între halebardes, stăpînului supărat. În sala de arme, el va răspunde cu simplitate, însă hotărît:

— Uci-de-ți-mă, duce, o iubesc.

Mușchetar ignorat, studentul se ridică din scaun, trîntea cu pumnul în masă agitat și căuta o soluție supremă. Ca să-i facă onoare, în cazul cînd ar fura-o și ea ar binevoi să-l însoțească, el ar trebui să fie bogat. O disperare devastatoare punea stăpînire pe ființa lui, disperarea tînărului sărac, proletar prin veșnică predestinare.

Povestirea începea ca într-o insulă fericită. Trebuia să se ivească un moment cînd, escaladînd grilajele peste sulilele cu vîrfuri poleite, tînărul avea să urce scările de piatră și să moară, poate, pe trepte. . .

. . . Dar parcul nu era chiar un parc, și castelul nu era chiar un castel, ci clădirea unui minister. Și în geam nu era o domniță, căci geamul era pustiu, ca și scara de serviciu, în păretele căreia fereastra era intercalată. Iar în cerdac nu visa domnița, ci fusese așezat un dulap al arhivei. E adevărat însă că balconul este plin și azi de bilete albe, aruncate cu piatra. Și cu puțință ca seminaristul să arunce și astăzi, când i-a crescut barba pînă la piept, versuri domniței, fără să aibă curajul să taie drumul și să treacă poarta, unde salută un valet.

MOLITVA PĂPUȘII

Dumnezeu a făcut pe om, și l-a nimerit; omul l-a făcut pe Dumnezeu, și nu l-a nimerit.

Întîi, el a căutat în păpușă să strîngă înfățișarea însăși a lui Dumnezeu, care-l făcuse. Pentru că Părintele omului s-a ascuns, depărtîndu-și degetele de lutul lui frămîntat, omul, rămas în pustietate singur, speriat de lumină, posomorît de amurguri, înfricoșat de întuneric, l-a strigat prin toate văile și din toate piscurile, ca un ied rătăcit.

Părintele lui nu putea fi nici elefantul, nici girafa, nici șarpele, nici pantera, deși mai puternice toate decît el și în stare de fapte de care el s-a dovedit neputincios. Făcătorul a lăsat în suflet amintirea acestei siguranțe, — și, îmbătat ca un călăreț voinic, care și-a văzut mireasa în vis și a purces să o caute peste tot locul zadarnic, el a străbătut pădurile și malurile mari ale apelor, cercetînd pe unde l-ar putea afla.

Și l-au înecat ploile, l-au degerat înghețurile, l-au urmărit stelele în munca lui fără folos. Iar cînd i-a murit cel dintîi copil, o fată bălaie cu ochii ca peruzeaua; cînd a văzut că viața poate să se curme în afară de puterile lui, că ființa vie este mărginită; cînd a înțeles că viața stă lîngă moarte, despărțită printr-un vâl cenușiu, în care intri ca să treci dincolo învăluit; cînd amărăciunea morții s-a unit cu tristețile celelalte, atunci, deznădăjduit, omul a căzut plîngînd pe marginea unui

rîu, a frămîntat și el cu lacrimi un idol, din lut, l-a ascuns în sîn și l-a jurat să înfățișeze pe Dumnezeu care fugise de el.

Ca să par știutor și viteaz, încep rugăciunile mele cu vorbe: « Tu, Doamne, fie că ești, fie că nu ești. . . ». Vreau să dau timpul care te tăgăduiește drept păreche timpului care te arată. În teaca mea dreaptă vîr două plăsele încovoiate. Nasturii de la pieptarul inimii vreau să-i cos cu un ac despicat ca o undiță. Mă uit la tine prin măraciniș cu ghimpi, și mîna mea vreau să intre în înfățișarea ta, zgîriată.

Însă eu știu că ești.

Mîna spus umbra și mîna mai spus cerbul. Mîna vorbit de tine fîntîna și mi te-au grăit hotărît pietrele mute. Sobolul mîna spus un cuvînt, vîntul mîna povestit o șoaptă, sunetul pămîntului mîna duce vești în murmure despre tine. Nu am ascultat de apostoli.

De zeci de ani tu ești singura mea adevărată meșteșugită îndeletnicire ascunsă. Toate celelalte munci sînt sterpe. Sînt pentru tine ca un giuvaergiu tainic, al căruia lucru începe, împrejurul inelului de aur, după ce am adormit cu toții, — cetățile, staulele și pădurile. Îmi scot sculele ca un hoț și prind veriga în menghină, și o potrivesc, ca să nu mă simtă nimeni. Eu tai lin lanțurile și retez cu un fir de păr de oțel zăbrelele mari din gura firidei mele către vatra scînteilor tale. Auzi tu, Doamne, cum cade pilitura uneltelor de-a lungul frunzelor din văzduh?

Am aflat ce o să se întîmple. Voi ieși o dată dis-de-dimineață, cu vacile, pe cîmpul de pucioasă și rugină, — și voi ține cartea ta alăturată de șold.

Și voi vorbi holdelor, pîraielor, mesteacănilor și oamenilor despre tine, povestindu-le cum te-am găsit și căile pe care te-am ajuns. Căci nu e adevărul mai mare și mai curat decît cazna cu care te-ai prăbușit pînă la el. Osîrdia noastră începe adevărul, și oamenii mei au nevoie să cunoască osîrdia, ca să o încerce și ei. Ți-am găsit hrisoave și noi îndreptări. Jidovul sufletului meu trebuie să le întindă sulurile în văzul posomorît al sinagogii, ca să te cunoască oamenii, care nu pot într-alt fel, de pe ele. Aci e litera mare și dincolo litera mică. Aici e litera roșie și dincoace ștampila degetului mare, care a intrat în ureche, în sînge; în pleoapă, în sînge; în rană, în sînge, — și urma și-a lăsat-o, ca un pas de mierlă împușcată, pe coaja de piele a pergamentului nou.

IEȘI AFARĂ!

Scufundat în cutia cu scule și robul unui atelier de șlefuit, ochiul nu ți s-a mai uitat nici în sus, nici împrejur, de cinci sute de ani. Ești o menghină, o daltă, un fierăstrău, o peniță. Stăpînit de un material și halucinat de o formă, lucrul tău se face numai pentru scule. S-a pogorît universul la tine pe nesimțite, ca o ninsoare, și s-au adunat, sticlind în rumegușuri, în pilituri și pulberi, stelele, pe mătura ta. Ce de gunoi de lumină la ușă! — pe care-l duc pe talpă, fără să știe, trecătorii, și în care scarmănă gîngăniile argintate! Ca să faci un topor și o coadă, ai pierdut un an și de zece ori mai multă materie decît unealta făcută, și toporul ți l-ai dat unui salahor, care-l va știrbi într-o buturugă.

De ce ai ales oțelul cristalin și călitura tîrzie, cînd puteai să-l bați în fier de potcoavă și să capeți preț? Muchiile i-au fost turtite meșteșugit, și, între fulgere și scînteii, ai scos, din moliciunile înflăcărâte în jar și tîrîte pe nicovală cu cangea, cîteva rînduri zadarnice de comori. Cîtă vreme ai căutat călcîiul cel mai potrivit pe verigă și glezna săcurii cea mai frumoasă, sudoarea ți-a scăpărat învăluită în vîlvătaie, și brațele, sumese, păreau, în gura vetrei, că rîcîie în soare și-l răscolesc. Toporul, greu, putea să reteze din zbor și firul de mătase.

Toate măduvele fierului au trecut strivite pe ilău. Secerile au fost încovoiate ca o margine

de disc, burghiile tale au avut sfredelul diamantin și viu. Ai făcut undrele de subțirimea mustății de spic, cuțite ca sticla, și spada ieșită din mînile tale putea să intre prin catifea și, zmulă dintre coaste, să dea o moarte curată, fără urme. Săgețile ți-au fost însuflețite cu simțul stîrnit al sălbăteciunii care caută prada și o ajunge după miròs. Ai despicat metalele ca niște trestii și ai zmul din mijlocul spetezei lor sulita vînătorului călare prin împărăția de umbră.

Căutînd spiritul lutului și al pietrei, ai găsit un sîmbure de cristal și în putregai, dar ai uitat, meștere, borhoturile groase, și rămășițele s-au îngrămădit. Meșteșugurile și munca ți-au băgat umerii în spinare și, apropiată de pile, căutătura ți s-a împuținat. Dogoarea îți ustură nasul și ți pîrlește sprînceana flocoasă. Ți-am dat un ghiont, meștere, și nu te-ai trezit. Te-am apucat de o ureche și te-am tras după mine, — melc al găocii în care te-ai încheit.

Meștere, lasă dracului ciocanele, fierăstraiele, flacoanele, apele și uleiurile, și vino după mine în grădină, să te duc de guler și să te dau cu capul de copaci. În cuptorul dumitale o să torn zece găleți de apă, și ușa lăcătușeriei am s-o bat în scoabe.

Ieși afară, meștere! Și uită-te în jos. Și uită-te în sus.

De mult nu țiam mai scris, să nu fi supărat. Am treabă; mă plimb toată ziua, și tu știi prea bine că nu mi-e urât. Mă bucur de tot ce văd și totul îmi tihnește. Bunurile nimănuia nu mă ispitesc și nici o slavă nu strică liniștea mea. Când sfîrșesc, o iau de la început. Să zic că nu mi-a rămas nimic de făcut într-o zi, și tot mai găsesc cîte ceva. Dacă mi-aș număra degetele înnainte și deșandaratele, de o sută de ori, sau bețele de chibrituri, tot nu izbutesc să mi se urască.

Urîtul vine și din cărți; dar ai băgat de seamă că, pierind cuvîntul «plictis» de la tipar, s-au isprăvit și sentimentul, și oamenii nervoși afară din cale, și medicamentele renașterii gustului de viață? Dar vine mai ales din vanitate. Un om obișnuit își închipuiește că se naște ca să parvie și că omenirea îi datorește ceva în orice caz. Mie nu mi s-a ivit încă această iluzie și mă simt mulțumit cu puținul ce-l am. Nu mă vaiet, nu mă plîng. Dacă mi lipsește ceva neapărat trebuincios, trîntesc cu pumnul în masă, fulger o secundă și . . . rîd. Ca într-un rîu cu albia calmă și cu apele albastre, porcul de mocirlă al cîte unui gînd se apropie să se scalde în mine, să mi tulbure curgea lină prin grătarele de sidef ale lunii. Mi-e ciudă, dar abia mi-a fost ciudă, că mi-a și trecut, și rîd. Nu sînt trufaș, bolnăv, supărăcios. N-ai idee ce om cumsecade sînt. . .

Îmi place. Îmi place să mă uit, îmi place să merg și îmi place să stau. Mănînc cît șapte, dorm cît opt. Și muncesc pe brînci, și dacă n-am ce munci. Dar acum mă plimb cu poftă și rîd. Despărțindu-ne în grădina zoologică, ți-am spus: « Te las cu bine ». Și tu mi-ai răspuns: « Vezi să nu te strici, Păcală ». Nu s-a stricat Păcală. Păcală e os domnesc și rabdă cu poftă, ca și cum ar mânca. Păcală nu s-a bosumflat că toți i-au luat-o înaintea. El își duce drumul la pas, la pas încet, oprindu-se și uitîndu-se și după ciori, după nori, după stîlpii de telegraf și după căruțe. Mi-aduc aminte, dragă, de un tablou ce mi s-a lipit de ochi: un băiețaș cu nasul gros ducea de căpăstru măgarul, încălecat de un unchiaș cu degetele mari prinse în subsuorile jiletcii. Unchiașul poartă o scufie cu moțul de ciucure atîrnat pe nas. Trei femei din marginea șoselei dau bătrînului cu tifla pentru că e vesel și că își ostenește copilul. Un tablou zugrăvit aspru, cu peria parcă de sîrmă și semnat: Hodler.

Eu am venit în lume cu credințe de țărănoi. Mi se pare că nimic nu mi se cuvine, și dacă totuș cade ceva, mă bucur ca de un dar. Îmi fac socoteala ca și cum n-aș fi. Dacă n-aș fi fost, nu aș fi știut nimic. Fiindcă sînt, aflu, și aflînd, te bucuri, ca și cum ieși de căpătat. Dacă aș fi beteag, ar fi mai rău. Mă gîndesc că aș fi putut veni pe lume orb, olog, să mă uit în lumină ca un ciob și să mă tîrăsc ca o funie prin țărîină. Dar sînt întreg ca o ciutură și mă umplu cînd vreau cu lumina lumii, ca și ciutura cu apa din fundul pămîntului rece, sunînd pînă-n adîncuri și vărsînd în drumul de urcare murmure de aur.

De ce să mă cert cu viața, dacă mi place? De ce să-i cat gîlceavă, dacă o iubesc? Crezi tu a fi ceva mai bun ca ziua scurtă pe care o trăiești? Oamenii nu știu să umble, să se uite-n sus, să

cate,mprejur, să iscodească, să doarmă și să rîdă. Se însoțesc, doi sau zece, numai ca să se pri-
cească, fiecare împiedicat în picioarele și chiorît
de înfumurarea lui. Din doi, unul vrea să fie mai
mare; din o sută, de-așijderi; pofta de treaptă spo-
rește cu gloata. Știi ce proști sînt mai ales oamenii
deștepți? O mie de muște zac la coada boului,
ca un cataplasma, toată vara, fără ca boul să știe;
din cînd în cînd el își clatină coada, moale ca un
bici, din care te-ai aștepta să troznească. Musca
suge, coada doarme. Arată-i boului buricul dege-
tului, că se sperie și ia vînt.

Mi-am pus o întrebare: cîți oameni trec pe zi
pe lîngă felinarul dintre plopi? Cîți trec de sus
în jos, cîți de jos în sus? Și-i număr de șase zile
mereu. . . Și rîd.

Îmi place. . .

STEAUA LUNGĂ

Mă turbură steaua care clipește còlo, între doi cireși, la o palmă mai sus de orizont. E lunguiață ca un ochi și bate-n safir, în zmarald, în rubin, în argint. Mi-am luat privirea de la ea și am vorbit cu cîinele meu, slobod către miezul nopții, puternic în măsele și labe, ciulit de o harmonică suspinată în depărtare.

Steaua s-a deplasat de două ori către dreapta, mergînd împotriva mișcării verticale a bolții. E ca o candelă de vapor, plutind fără se se înnalțe. Au trecut două vieți mijlocii de cînd mă turbură la fel, de cîte ori o zăresc în acelaș loc, pornind către răsărit, unde o prinde și o înneacă dimineața.

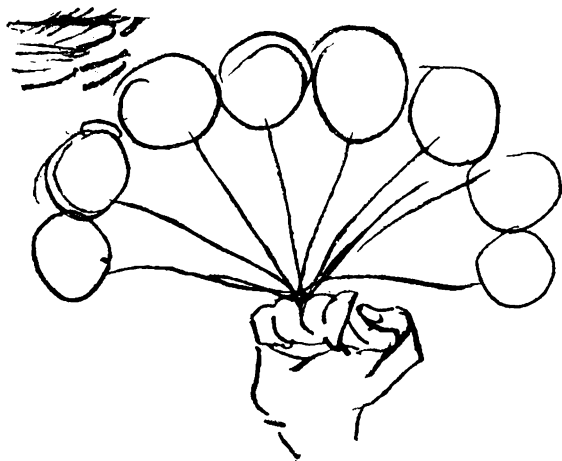
Aceeaș întrebare primitivă rămîne constant: De ce?

Nici o lectură, nici o credință, nici o chibzuință n-au putut să o corecteze, și rămîi fără speranță. Ţi isprăvești zilele fără să lămurești nimic) și steaua continuă, indiferentă, să lucească între doi cireși, în fața căroră, poate că pe aceleași scaune, se vor gîndi alții la ea, mai tineri și tot atît de uimiți și de turburați ca noi.

Ce preț mai pot avea într-o noapte ca asta, în care poți citi astronomia la lună, toate silințele oprite la mărunțișurile zilei: hotărîre, patimă și frămîntare? Ce sens mai au cuvintele și dorința, că vrei, că ai, că ești? Ești într-adevăr? Și ce ești?

Știi numai să vrei, gaură lacomă, rătăcind căscată, când steaua lungă se duce într-acolo lin.

Dacă te-ai uitat câteva nopți în cer, copile, nu mai ești bun de nimic. Ori trebuie să cînți, beat de aromele de dincolo de toate, și te asculți numai tu, ori trebuie să te rogi toată viața, — și te bate ploaia, te viscolește vremea și flămînzești cu brațele încremenite. Cumînțenia te sfătuieste să amesteci pămîntul cu cerul și să înfuleci din amîndouă, să faci pîntec, să strîngi comoară din spicele de sus și de jos. Păzește-te de atîta înțelepciune, și mai bine nu-ți urca niciodată ochii la cer, să nu te fure altă înțelepciune, cu care nu te poți face nici profesor, nici avocat, nici ierarh, căci te ia gura pe dinainte și, în loc să-ți pledezi blidul, fiertura și dobînda, vorbești în dodii și gîndești aiurea.

Omul celălalt s'a uitat în cer, de pe o margine de apă, pînă ce a împietrit în picioare ori s'a întins să doarmă zi și noapte, murind înaintea de vremea lui. El a visat o mie de ani, și rînd pe rînd a trecut dintr'un vis în visul nemărginit. Întrucît e mai bun omul civilizat, care, găsindu-l visînd, l'a străpuns cu spanga și l'a jefuit, i'a luat grădinile, în care începuseră stelele să încolțească, și l'a pus în jug, să-i care în magazine frumusețile pămîntului leneș din țara lui cu miracole delicate? Prădătorul e învățat, s'a zis, energic, organizat, face o baie pe zi, mănîncă de cinci ori, expert în finanțe, negustorii și contracte, are vapoare, fabrici și dinamită.

Trăiește el mai mult? Moștenește ceva cînd a pierit? Stîrvul lui pute mai frumos? Sudoarea lui e, pentru că se ostenește să ucidă pe visător, mai cinstită decît a sihastrului înlemnit pe țărîm în contemplarea stelei lungi, care clipește în hotarele mele între doi cireși, bătînd în albastru, bătînd în argint?

TÎRLA

La miezul nopții, trec, din munte spre baltă, clopotele tîrlei. Cînd au adormit copiii demult, și plugarii și boii, și, de somn, au uitat să cînte cocoșii, oile călătoresc. Bordeie în peregrinare, ațîșind poate în mers, ca soldații lui Bonaparte, ele urmează linia drumului albindă, strînse de aproape, cojoc lîngă cojoc, copite mici lîngă copite mici, ca o insulă de umbră care se mișcă lin prin întuneric. Și, solidare cu osteneala și răbdarea lor, merge cu ele, împovărat de samar, și profeticul măgar, mitul turmelor și tovarășul de slavă și de izbîndă al Mîntuitorului nostru. El duce încă în cîrcă, răsturnată ca un semn al înmulțirii, pe șira spinării, crucea de care atîrnă țoalele și dășagii. Și, pe de lături, cîinii, caraula ciobanilor, numără oile și berbecii, pe căprării, la răspîntii, în dreptul cantonului, unde șoseaua se taie cu șina, și dinaintea bisericii lutherane, cu vîrful de creion ascuțit al clopotniței ridicat în văzduhul de ceață.

Locomotiva nu le sfiește, electricitatea nu le miră, motorul cu explozie al automobilelor, care scoboară din cerul zării cu luna în faruri, le lasă indiferente, credincioase unicului strămoșesc instinct, că oaia merge după oaie, — și pe drumul de tibișir al beznei, și în abis. S'a oprit un berbec fudulit cu perciunii lui de os, încovrigați de cîte trei ori, în poarta școlii primare: oile toate se opresc. Berbecul s'a gîndit: oile se gîndesc.

S-a urnit berbecul: oile au pornit. Pantofii lor minusculi, cu două vîrfuri de lac, nu le strîng peste măsură, atîta timp cît consimt berbecul și asinul să umble. Dacă acești doi suverani se culcă, oile dorm.

Un șir de care cu coviltir, trase de cai, se duc la tîrg cu oale, doniți și castraveți, ca un cătun care s-a hotărît să se strămute. Oile trec liniștite, făcîndu-le loc, și cîinele cu lanțul legat, de subț car, se uită la cei de-o seamă cu el, cîini slobozi ciobănești, nomazi între Dunăre și munți.

Vocea clopotelor stîinii, ca un piano vechi, trăgănează în sunetul lor de toacă reminiscențe. În țărîna cîmpiei și în piatră, ea pare glasul, artiz culat din două silabe mute, al pămîntului, cu care turma vorbește, aplecată pe miriști și pășuni, la șoapta guturală. O vecernie neîntreruptă înso țește turmele, călătorind singuratece și închinat, cu pasul împleticit în mătăanii, între sihăstrie, între mînăstiri, între Tebaide.

Ascultă cum lovește n lemnul nopții limba de șiță a clopotarilor tîrlei. . . Ascultă pasul ei mărunț: zgomotul unui convoi de cîrji prin întuneric. . .

O găleată s-a ridicat pe cumpănă, goală. Satele dorm, oile merg. Pășunea negurii se întinde.

Și, în urma turmei, după ce au trecut și măgarii și cîinii, iată ciobanii, povîrniți subț sàrici, ca niște oi mai mari. Ei calcă tăcuți planeta sfîntă a belșugului și-a sudorii, ascultînd ruga unuia din ei, rostită din fluier.

A ieșit în târg tocilarul și s'a oprit la porți. El are o fabrică pe roată, și roata e toată fabrica lui. Roata'n pământ, fabrica lui e o uzină. Cheltuieli de instalație, ca în poezie: nimic; capitaluri: în har. Motorul — în talpa piciorului: calcă manișvela, și munca pornește. Semnalul, ca la uzinele mari — fluierul: « Foaie verde măghiran, bani n'am mai văzut de an ». Fumul vine din lulea: o ulică roșie cu coadă. Localul — al pasărilor, al florilor și al Răstignirii: zodiacul. Iarna plouă prin acoperiș. « Bună dimineața, cățel; al cui ești? » — « Ham, ham! » — E prieten cu cîinii, ca poetul, recunoscuți amîndoi cu leneviri din coadă și melancolii de ochi. Un instinct antiuniversitar îi pune de acord. Cînd s'a întîlnit, flămînd, cu Iisus Hristos, primul cîine s'a uitat la el, s'a pitit pe brînci și a venit să-i lingă mîna și să fie netezit pe moalele capului, lin. Hristos a fost un tocilar fără instalația nici a meșteșugarului de ascuțișuri, nici a cîntărețului de vorbe.

Dar a pornit și tocila, și fabrică marfa fină, scăpărată și stinsă numaidecît, a scînteii.

Aduceți bricege, cuțite, foarfeci, topoare și brice! S'a oprit în poartă tocilarul. De sus pică apa, dedesubt fuge tocila; se culcă oțelul pe lat; din apă naște fulgerul și roiesc stelele de aur, — și pe cînd cîntă harmonica, joacă tocila și se desface beteala scînteii.

Cuțitul de măcelărie e un pretext ca să fie înșelată clientela. Căci cine plătește un aur care fuge și o avuție care nu stă? Tocilarul s'a ivit cu o patimă dumnezeiască, și din strungul lui de silex scapără soare și se improvizează luceferi ziua nămieza mare. Vrei o cometă? o Calelactee? Steaua polară? Stăi puțin, să puie piciorul pe spetează și o spadă pe piatră: ia!le, prinde!le, du!le! Nu te supăra că nu a rămas nimic. . .

Tocilarul fabrică iluzii și scapără idealuri, și lui îi izbutesc întotdeauna. Unchiașul zice că s'a întors din lume, de unde a luat și o maimuță. E adevărat, dar el nu spune că-i un apostol al sfântului Petru, trimis într'adins ca să trezească ochii mari ai copiilor și să-și oglindească funinșile de lumini în adâncul lor.

De jurîmprejurul tocilei aleargă acum o altă roată, de aur. Nu se văd stelele pe cer? Cum să fie văzute? Azi-noapte tocilarul a tîrît, cu o prăjină cu cîrlig, perdeaua licuricilor după el, a mototolit-o și a vîrît-o în cutia lui dintre roți. Le dă drumul la cîte una, la cîte zece, la cîte o sută și o mie, ca la niște albine aprinse, dintr'un stup din vatră. Polenul constelațiilor s'a grămădit ca o făină de jar în cureaua și în roata lui cea mare, și scapă și se întoarce. Vistieriile împărățiilor au intrat simbolic în descîntecul tocilarului: focuri de diamante, safirele, zmaraldele, ametista, rubinul.

Încet, încet se lasă seara, și roata fuge mai repede, ca un vîrtej. Scînteile zboară treptat mai departe, aruncate în preajma tocilarului, și, pe întuneric, el ține cuțitul prin pipăire. Ora înnoptată pîlpîie ca un cimitir de candelii. Ora următoare strălucește a biserică de Înviere; dune de lumină, vînturi de scînteii, vifore de ghimpi și de luciole se aruncă unele peste altele, într'un haotic incendiu de reci vîlvătaii. Ca dintr-o stropitoare de garoafe, plouă încovoiat șipotul electric de metale sfârșite

mate. Aruncătorul de aștri seamănă aștri. Tocila se amestecă de-a dreptul cu bolta și cu nemărginirea, și tocilarul, călcînd pedala roții, mișcă firmamentul și rotește pămîntul învăluit în trîmbe de stele.

Și făcînd miracole și vrăji, cuțitul ajunge la plăsele, tocit pînă la unghii. Și cînd foamea oprește tocila, e noapte în toi, bat catedrale încremenite din clopotele din întuneric.

Și nu e pîine, și s'a dus cuțitul în vînt și în scînteii. . .

De ce te hulește omul, fluture de noapte? Pentru că nu-l măgulești? Pentru că nu-i cînti în lumina zilei de aur, ca să te asculte, să te vadă, să te împuște și să te mănînce? Tu nu-i mîngîi nici auzul, nici stomacul. Către seară, cînd se stinge soarele și încolțesc în vecia cerurilor, pe care se străduiește să le priceapă, enigmaticele stele, tu te arăți pe neașteptate, scurtîndu-ți drumul dintre două turle, cu zborul tău moale, pitit între undele de umbră, — și-l sperii. Ce păcate-i întunecă omului conștiința, de se teme de tine ca de un semn prevestitor de rele? Eu te-am găsit întotdeauna în vîrfurile crucii și pe clopotnițele cele mai înalte.

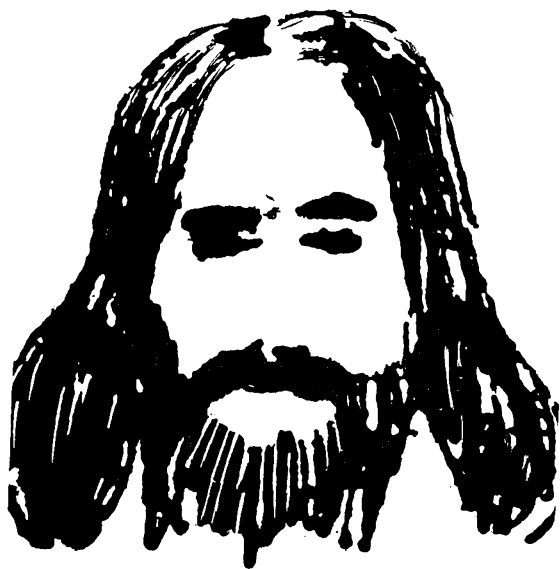
Omul te dușmănește și pentru că nu primești nici o potrivire cu el, maică sihastră, ascunsă în zidurile vechi, prietenă cu stafra și strigoiul, și strînsă într-o lume a ta, între bufnițe și liliicii cu aripile de piele. El crede, omul, că-l vrăjești a moarte, pe cînd tu numai îl disprețuiești. În biserica uriașă a Sfîntului Niculaie, din ostrovul mînăstirii, noaptea, la utrenii, tu te mutai de pe catapeteasmă pe policandru, și, în zgomotul de plocate al metaniilor cu genunchii, se simțea fluturul de catifea al arărilor tale mute. Călugării se adunaseră pentru moarte: în bolnița de sub biserică erau rînduite miile de hîrci cu aceeași uitătură, și, totuș, schivnicii, arhimandriții, duhov-

nicii, ca și diaconii tineri, cu pasul de fecioară, se înfricoșau în străni de prezența între ei a solu-
lui destinelor încheiate.

Tu ești, frumoasă cucuvaie, vestitorul acestui
sfârșit! tu, liniștită zburătoare din amurg și din
miez de noapte! Tu porți o vinovăție prostească.
Poate că de n-ai fi tu, să spui sorților că zilele lui
trebuie să isprăvite, hulitorul tău nici n-ar mai
muri. Când nu te-am auzit țipând pe creștetul
sălașului meu, uimită și tu de furișarea lucruri-
rilor unele după altele, în irizata întunecime care
învăluie somnul, sînt îngrijorat. Unde-i cucuvaia
care zboară împrejurul sufletului meu, de o
viață, în fiecare noapte de veghe? Ai călătorit.

Dacă te-ar fi văzut omul de aproape, cum te-am
văzut eu de două ori, el te-ar fi iubit ca pe o floare
de dalie cenușie, căzută veștedă din tulpină. Te-am
găsit, odată, moartă pe un altar dintr-un schit al
lui vodă Tepeș. Adormiseși de curînd pe lespede
unde se săvîrșeau odinioară slujbele liturghiei.
Am suflat în fulgii tăi și ți-am trimis duh peste
pleoape, dar nu te-ai mai putut deștepta. « Săr-
mana cucuvaică, a murit și ea! » te prohodea
Fevronia monahia, care m-a însoțit. Altă dată,
apucată de răul de sus, ai amețit în crepuscul
și, șovăind prin văzduhul de aproape, mi-ai dat
un ocol aplecat și mi-ai căzut în mîinile întinse
să te aștepte. Te-am păstrat ca pe un mort al
nostru, culcată pe masa vișinului prin care trecuseși.

Tu vorbești, poate, că în casa ceea albă, de
peste drum de alte turle, cu două sfîrcuri de țiglă,
stau prietenii neamului tău de fluturi cu pene.
Căci în toată noaptea, pe bîrnele din dreptul
lucefărului înflorit, gîndesc maicile cu comanacul
lat, la rînd, și se uită în cer, și se uită peste pămînt.

Doi bărbați și o fată urcă din șes, din luțernă, poala muntelui către satul de subt păduri. Ei calcă la fel, aplecați pe linia coastei piezișe, ca niște soldați mari, și duc, răzimate pe umere și în podul palmei, ca niște arme grele, coasele cu baioneta întoarsă. Cine nu ar cunoaște unealta de retezat, de-a-n picioarele, finul și otava, și nu ar înțelege ora de aur care se retrage în apus, pe măsură ce se ridică, din răsărit, ora de argint, ar putea bănuî că muncitorii finului cosit purced către lună. Oglindirea albă s-a și prins, de dincolo de codrii negri, în penele coaselor, zgîrîind cerul cu vîrfurile de oțel.

Se pregătește taina odihnei, cu vacile, cu fumul din hornuri, lînos, cu ceața de mai multe Tării, închegată printre depărtări și munți succesivi pe muchi și cotoare. Lătratul cîinilor, biruit de liniști, se îndulcește ca o toacă de vecernii. Mugetul e sufletesc, și clopotul cailor, trași cu clăile în șură, bate-n catifea. Fără vînt, marginea cu porumburi a cîmpiei e frămîntată, în foile lungi și curgătoare ondulat, de un sentiment.

« Pace vouă! » rostește necuvîntata tăcere din amurg și, din munți, răsar șapte biserici, cu singura turlă a fiecăreia din ele ascuțită ca un creion cu vîrful lung, — pe cînd păsărimii i s-a făcut noapte și somn de timpuriu.

Fetelor și copiilor, împeștrițați în livadă, și care caută, fiecare pentru sine, norocul în trifoiurile cu patru foi, li s'a strecurat umbra pe sub pantofi și au rămas în mână cu întuneric. Ei se ridică în negura risipită din pământ și se caută unii pe alții, ca să nu-i apuce arșița de sticlă a lunii pe câmpiile rămase singure cu ea, — și, fără voie, au început să cînte, și, fără voie, cîntul lor încet e o rugăciune. Oamenii întâlneau în drumul către sat își zic: « Bunăseara », dar parc-ar voi să spuie mai mult; căci luna, și noaptea, și tăcerea, și oboseala le dau o fizionomie biblică și ascund în ei înțelesuri întortochiate și temeri încrucișate.

La noapte, tîrziu, cînd vor adormi toate satele din munte și pădure, cînd se va opri munca oamenilor de tot, se vor pogorî din creștetele piscurilor celor mai apropiate de stele, cu poteci care răspund în vecie, în cărucioare mici, trase de asini albi, cu registre și arhive, apostolii, bătrînii și profeții ambelor Testamente, ca să cumpănească faptele din timpul zilei, să le judece și să le tîlmăcească, pentru cel mai mare folos al dreptilor și al celor păcătoși. Toate aceste socoteli făcîndu-se vara și toamna, cînd nu plouă, nici nu ninge în călimări, viața nopților este, de la facerea lumii pînă azi, păstrată pentru stihiiile de sus.

Noaptea trecută a fost zvon de glasuri în bătaura noastră, unchieșii Domnului neputînd să judece la fel veghea unui cîntăreț, găsit cu lampa aprinsă. Acesta își scrie noaptea, cu urechea la cele negrăite, stihurile cîntate în auzul tăcerii. Profeții pămînturilor înflorite au hotărît că el se roagă, pe cînd proorocii tărîmurilor sterpe au socotit că blestêmă; și s'au uitat și unii și alții, cu nasurile turtite pe geamul lui, ca să-și facă părerea cea mai adevărată, văzîndu-l cu ochii lor, — și tot nu s'au înțeles. El sta răzimat în cot, așteptînd, ca un nerod, să-i ia cineva, nezărit,

mîna, și să scrie cu mîna lui, — și scria o bucată de vreme, și se oprea, și iar aștepta, părăind că vorbește cuiva și că aude vocea aceluia numai el. Și proorocii s-au gîlcevit în mai multe limbi la fereastră, ca niște cărturari pămînteni, cu știința și închipuirea silite să se usuce ca mărarul și leușteanul, în grădina lor împrejmuită cu piatră și ghimpi, pînă ce s-a putut apropia de perdeaua cîntărețului un evanghelist, obișnuit să scrie cu vorbe șoptite.

— Uitați-vă mai bine, zise Ion, Luca, Marcu sau Matei. Pe trunchiul de la sobă stă cineva cu obrazul de aur, cu ochii de zmarald și ametist, și mîna lui, așezată pe un genunchi, pare străpunsă și însîngerată. L-ați văzut?

Într-adevăr, cîntărețul asculta, la piciorul muntelui, în cătuna și în bordeiul lui, pe Omul de Aur, în vreme ce adormeau și licuricii. În noaptea aceea el venise singur din bolta bolților, înaintea profeților lui. . .

Cărturarii sînt aleși de Dumnezeu ca să mîngîie oamenii cu graiuri noi și cu povestiri frumoase și ca să le facă viața mai lină și mulțumirile mai adînci.

Pe vremea cînd nu era tipar, cînd nu era hîrtie, ca mai tîrziu, cînd nu erau cărți, nici cărturarii nu se prea pricepeau să scrie și nici nu aveau așezare. Pribegeau, ca și cîntecele lor fără cuiburi, din loc în loc, străbăteau țările, cu scripca subsuoară, și, pretutindenii unde se opreau, își tînguiau povestirile, în tăcerea poporului adunat la desfășurare și dăruit cu minunea sfîntului auz.

Îndată ce cîntărețul își urca pe strunele viorii arcușul, se isca în oameni nevoia neînțeleasă de a frămînta pămîntul și de a se arunca spre cer, ca și cum li s-ar fi deșteptat aripi năpîrlite la călcîie: ei se prindeau de mîini și de mijlîc, părechi, și jucau.

Însă povestirea era pentru ascultare și numai pentru zbuciumul de sine. Povestirile spun și înfloresc lucruri întîmplate, și oamenii au fost întotdeauna lacomi să le știe și să învețe din cele petrecute cîte ceva; mai ales că firea și avîntul cuvintelor și împletitura de cînepă aspră a durerii capătă, trecută prin graiuri calde, o moliciune de mătase și o pojghie de lumină. Cînd graiul putea să le zdruncine sufletul cu o povestire, oamenii se bucurau mirați și ziceau că într-adevăr

pribeagul cîntăreț fusese trimis de către Cel de Sus.

Părerile ascultătorilor sînt adevărate. Și cînd scrie și cînd grăiește, din cîntec sau din cuvinte, povestitorul se deosibește de alți povestitori, cu zicerile lui de-a înfățișa priceperii viața deosebit. Dogoarea și arșița inimii înflăcărate, nu sînt în stăpînirea voinții. De aceea oamenii zic că harul este o taină, și ei mai știu că tot harul de la Dumnezeu purcede, pentru că omul nu poate face har.

Un povestitor din acele vremuri, de care vorbim, era foarte trist în povestirile lui, și furtunos și jalnic în toate cîntecele de dragoste simțită. O umbră se lăsa peste el și-l învăluia, pe dată ce povestea, iar dacă începea să cînte, se înnopta ca de ploaie. În vreme ce cînta, lucrurile se deslîneau ca horbota rărită, veștejite în lanuri întinse, ca niște grădini clocotite de pîclă. Totul se vedea urzit pe dedesubt din scrumuri, închegat din cioburi și din cenușă. Totul se risipea, ca la trecerea unui fier de călcat încins, purtat, pe verdeața șesului nouă, de mîna uscată a relelor ursitoare. Și cîntărețul și auzitorii lui se posomorau: printre cuvintele aruncate în povestirea lui se surpau prăpăstii cu gemete și jăluiri.

Cîntărețul Iosif stîngea fericirea în toți flăcăii și mîhnea duminicile fecioarelor, care totuș îl chemau necurmat la horă, să le cînte, simțînd o trebuință de glasuri de pustietate.

Iosif cîntărețul nu era într-adevăr amar. Firea lui era mîhnită din naștere și el cînta ca să jerească, și fără pricină hotărîtă.

« De ce-oi fi fiind eu atît de amărît? » s-a întrebă odată Iosif, în pădure, răzimat în vioară și ascultînd glasul codrului de fluier și vaiere line. « De ce sînt eu numai în durere și îngrijorare, iar copacii și cerul, și lumina, și găteliile mari ale lumii sînt atît de fermecate? »

Și cum sta el și se iscodea, parcă ostenit și de scripcă, cu genunchii la bărbie, cuprinși de brațe, i se păru că apucă o șoaptă printre mestecăanii albi, din plocatul frunzelor, unele peste altele așternute.

Deschise ochii. Credea că visează. În fața lui, venea spre el un convoi ciudat. O domniță mică, înaltă de o șchioapă, se uita în sus și zîmbea cu frăgezime. Purta rochie lungă, de spume de argint, cu poalele lăsate lungi parcă ntr'adins, ca să o silească a păși încet. Se oprise. Își pierduse una din cizmele de aur, cu care o încălțau, acum îngenunchiați și zoriți, zece cărăbuși negricioși, ajutați de zece viespi ca sulfina. În fața domniței, pe măsură ce făcea un pas, cinzeci de meșteri păianjeni, împărechiați cu cinzeci de fluturi, urzeau covorul împărătesc al păinjenişului alb, încrucișat cu borangicul stacojiu. O mie de greieri, aplecați pe cimpoaie, însoțeau în rînduri alaiul, iar furnicile negre, înaintea țeșătorilor, netezeau drum, acoperindu-l cu pături moi, de pământ cernut. O mie de cobze, purtate de țințari în mântii lungi și străvezii ca zmaraldul, țineau isonul cimpoierilor duioși. În clipa în care s'a zvonit că iese domnița, toată pădurea s'a pornit să cînte dimpreună cu toate vietățile și frunzele ei, ca o sută de mînăstiri adunate laolaltă: cu clopotele dezlănțuite și cu coruri de maici mici, în noaptea Învierii.

Iosif cîntărețul își zise:

« Pînă acum nu am înțeles ce slujbă fac atîtea jigăanii și gîze. Ele îngrijesc de făptura domniței. . . ». Dar nu îndrăzni să glăsuiască, să întrebe, sau să se miște, de teamă să nu facă greșală.

Domnița veni pînă'n dreptul ciubotelor lui.

— Întinde mîna și ia-mă de jos încet și așează-mă în palma ta noduroasă, l'a rugat, cu vocea ei de lăcustă, domnița; căci am să-ți vorbesc ceva la ureche.

Atunci, două bufnițe mari, în veștminte de catifele, s-au repezit, de sus, pe umerii lui Iosif, de priveghe. Dacă ar fi fost să-i pricinuiască vre un rău domniței, cele două pasări, — Funinginea și Bezna, — iar fi scos ochii amândoi, ca niște nasturi, și după ele ar fi căzut peste făptașul de rele vârtejul hultanilor albi, care, de câte ori își părăsește domnița tainicul palat, din stîncile pădurii, o însoțesc, pe fundul zării, presutindeni.

Pe margini, veneau scroafele mistreților, cînduri, fiecare din ele cu cîte douăzeci și patru de purcei sălbateci vărğați, și cu țîțele pline de lapte. Își făceau loc prin ramuri, cu coarnele, cerbii urmați de ciutele sfioase, cu priviri de micșunele, pe care vitejia țațoșă o oamenilor cu pușcă, neștiutori de rostul lor în lume, le vînează, ca să le mănînce frumusețea.

Abia întinse palma Iosif, vrăjit de cele ce-i fuseseră poruncite, că păianjenii și gîndacii de mătase i-o și îmbrăcară cu pufuri. Și cînd șezu pe podul palmii lui, domnița i se destăinuî:

— Cu toate că străbați pădurile mele din copilărie, tu nu ai auzit de mine niciodată, zise păpușa. Eu sînt domnița Pulheria, aceea care face frumoase lucrurile urîte. Am venit să te întreb și eu: de ce tot suferi și de ce tot plîngi? . . . Nici tu nu știi, bietule Iosife! Uite, ți-am adus o văpaie de oglindă. E oglinda descîntată a bătrînilor cîntăreți și a sfinților apostoli. Unii o pierd, și oglinda rămîne pierdută. Alții o găsesc, și acelora le-o dau. Te poți vedea întrînsa întreg, dar mai poți vedea și prin oglindă, ca prin cleștar. Pune-o la ochi și nu te mîndri de ce-ai văzut. . .

Iosif văzu și nu putu să spuie nimic în aiureala ochilor lui, iluminați de beție cerească. Fața i s-a înseninat, copilărită. În suflet i se desluși întîia oară șoptirea fîntîinii săritoare a bucuriei.

« Vezi? și a zis. Eu cercetam pînă acum înlăuntrul lucrurilor, și mintea nu mi-a dat nici un răspuns. Acum văd lucrurile pe dinafară, așa cum sînt. »

Și Iosif găsi o rostire nouă în graiul viorii lui. Puse oglinda rece în sîn și porni către sat. Era în ziua Paștilor, și sătenii, în straie albe, aflaseră minunea și-l așteptau, ghicindu-l după sunetul viorii ce se apropia de biserica Sfintei Fecioare.

— De aci înnainte, Iosife, ai să ne iubești și ai să ne dezmierzi, a strigat la el, din ușa cîrciumii, văcarul. Șezi colea și cîntă. . .

OMUL SUNĂTOR

El se născuse cu o infirmitate ciudată și cu un har nemaicunoscut. Trupul, sau poate sufletul, îi suna. Fie că plasma lui avea proprietăți analoge cu acumulatorii, care absorb și păstrează electricitatea, fabricînd la rîndul lor energie și lumină; fie, vreau să zic, că înmagazina sunetele, inconștient, în carne, sau fie că torentul sîngelui se însoțea de la sine de muzica valurilor marine, — omul suna ca un clopoțel, ca o vioară, ca o țiteră și ca toate uneltele de cîntat.

Se poate că starea lui vibrătoare venea numai de la suflet, ca o reminiscență cu cauzele pierdute, asemănat în această privință cu scoicile trandafirii de porțelan sălbatec, care, fără limbă și fără o cireășă de fier înlăuntru, cîntă neconștient în vitrinele muzeelor de științe naturale, bolnăve de nostalgia mugetului de ocean.

Ca un ceasornic, vibrează orice ființă de carne, iar șopîrlele aud un zumzet chiar în interiorul plantelor, pe care noi oamenii nu-l putem desluși: inima bate și aleargă, vîna zvîcnește. Omul sunător suferea și se bucura cu totul de alte însușiri, de strune și de metal, care nu puteau ședea laolaltă cu prea cunoscutele, deși neînchipuitele pulsații biologice ale amforei cordului, ploscă vie, spînzurată pe întuneric, și lacăt al tainelor asociate.

Ca și cum ar fi fost montat din organe de nichel și tablă presată, prevăzut cu șaibe, șplinturi, nituri

și piulițe, încheiate în angrenaje conice, cilindrice și circulare, pasul lui suna uneori ca o cizmă de fier, umbra lui trecea prin lună ca o broboadă de zale, cu zgomote de belciuge și chei, zdruncinat în automatica lui organizație de măruntaie mecanice, ca o uzină în momentul pornirii, la orele de ceață ale dimineții industriale.

Cînd își ridica mustața cu peria, în fața oglinzii, mustața lui fluiera ca stalactitele de cristal atinse, din jurul abajurelor de lampă. Dacă se netezea cu șervetul rece, sportiv, la sculare, carnea lui se impresiona ca sticla plouată cu grișul de gheață al iernii. Umbla ca un lanț fără sfîrșit și nevăzut, de care se ținea tîrîș ghiuleaua planetei.

De copil, urechea i-a fost fermecată de clopoșelul argintiu care îl însoțea pretutindeni și care și în odihnă își puncta clinchetul ritmic. Clopoșelul se scobora pe o scară infinită, purcedea ca din Tărie și, săritură cu săritură, din treaptă în treaptă, străbătea văzduhul, găurea pămîntul, însoțea apele, ieșea la capătul lumii și se întorcea înapoi, de-a-ndaratele, desfăcut ca burduful în zigzaguri al unei harmonici, strînsă ca o carte și întinsă într-o galerie de haos.

El și-a căutat clopoșelul în îmbrăcăminte și în rufărie, în buzunare și în mîneci; îl simțea în sîn, și clopoșelul scobora în cingătoare; căuta să-l prindă la coapse, și aluneca în ciorapi; scotea ciorapul, și sunetul cădea în pantofi; răsturna pantoful, și clopoșelul se ascundea în batistă. L-a urmărit să-l prindă împrejurul pernelor, printre dantele și prin cusăturile păturii mătăsoase, în pat. Clopoșelul fugea ca o corcodușă și se făcea nevăzut ca o boabă de mercur, pierdută printre tigheluri. Și era din nou în fulgii perinii, la urechea omului ațipit, roșie și cărnoasă ca măceașa, între zuluful arămii de rugină. Omul sunător fusese un copil candid, și ochii lui de sîdef aștep-

taseră zece ani ca să surprindă înfățișarea clopoșelului neodihnit.

Mai târziu, tocmai târziu, și din ce în ce mai mult, sunetul s-a sporit amplificat. În camera de odihnă rătăcea toată noaptea fantoma sonoră, cu pieptul constelat de zurgălăi, ca de niște candelii șoptitoare. Un sunet amănunțit de bijuterii numărate, strânse, puse în sac și iarăș deșertate și numărate din nou, se petrecea pînă la revărsatul zilei. Omul se obișnuise cu această conlocuire și, din cînd în cînd, își apostrofă cu bunătate fantoma:

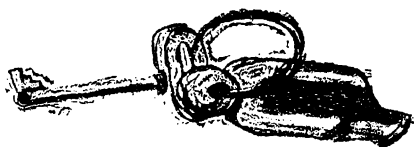
— Lasă-mă să dorm. N-ai mai isprăvit, bunică?

Îi plăcea să-și închipuie că bunica lui mai trăiește și că, în toiul nopții, trezită de mîhniri și de păreri de rău, își mîngîia podoabele, de aur și platină, cu care strălucise în tinerețe. Zgomotul se subția pînă la fuior și se diviza pînă la pulberi, rămînînd întotdeauna din zgomotul precedent un zgomot mai moale, umbră de umbră, rămășițe de resturi, scamă de scame.

Pe scara din copilărie a clopoșelului sferic, se scobora, la maturitate, un ban de aur, în echilibru pe muchie, animat de o propulsie străină, dar stăpînit și de o mișcare de sine. În marginea unei trepte, aurul se putea opri o secundă, înaintea de a-și da drumul pe treapta următoare. Se întorcea ca pe ax, creștea ca un cerc, părea că se gîndește, și se pogora la vale, sfărîmat în mii de inele, în goană accelerată, ca o cloșcă sculată brusc, de sub penele căreia izbucnesc, descoperiți, puii galbeni și aleargă. Și, ajuns în prăpastia scării, învîrtită ca un burghiu în fundul unui puț, aurul cădea în pușculița citernei, cu un ecou hohotitor de tezaure și catacombe.

Omul îmbătrînea fără să-și poată modera orchestra, în care acum cîntau sute de cimpoaie și contrabasuri, mii de pianine, drînguri și flaute mici, privighetori de abanos, cînteze de alamă,

orgi și pițigoi de coarde. Începuseră să cînte de jurîmprejurul lui și lucrurile care nu au vibrat niciodată, însuflețite ca să-l bucure și să-l mîngîie: lutul și bușteanul. Pietrele dure, și colțuroase și nesimțitoare, se mișcau pe o parte, se deschideau ca niște ouă și ca niște cutii cu balamale și capac, și din fiecare piatră se iva fie o pasăre, fie un șarpe alb, fie un pitic, fie o domniță, care cîntau și se întorceau în piatră, întovărășiți de țîntari galbeni și de fluturi brumării.

URIAȘII

La început erau uriașii, pasărilor, dobitoacele, pădurile și oamenii. Nici o ființă nu era mărunță, căci Dumnezeu voi'a să arate puterea lui, dar și să vadă bine făpturile de pe pământ, cînd se uită din ceruri la ele. Șerpii, rîmele, șopîrlele nu se ascundeau, căci nici n'aveau de ce să se ascundă, nici loc destul de mic pentru pitire. Șarpele era cît Dunărea de lung.

Animalele toate mîncău iarbă, iarba creștea tot anul, nu era iarnă, și omul se hrănea cu poame. De ce s'ar fi ascuns unele de altele, dacă nu era nici o primejdie? Gustul că se mănîncă făpturile între ele a venit mai tîrziu, cînd firea s'a răzvrătit și s'a stricat, și a rămas stricăță.

Dar de prea mult bine și oamenii și dobitoacele s'au săturat și, neavînd ce face, decît să mănînce și să doarmă, s'au supărat că sînt supuse lui Dumnezeu și au voit să ia locul lui.

Întîi, omul, neputîndu-se lupta cu el, a început a prizoni animalele, ca să și le supuie, pînă va veni și rîndul lui Dumnezeu.

Dacă șarpele era cît un rîu, dacă vultûrul era cît o jumătate de cer, omul era cît cele mai înalte turnuri de azi. Avea, după măsurătoarea noastră, 580 de coți pînă la cap, capul de 60 de coți, brațele și picioarele de 100 și 180 coți, și spinarea îi era lată de două ori cît temelia unei biserici. Un om ca noi nu s'ar fi putut urca pe un om de atunci,

nici cînd sta culcat, decît cu scări înnădite și răzimate de colțul umărului aceluia. Numai copiii oamenilor de pe vremuri erau cît Curtea de Argeș la născare, și creșteau iute și nu mai mureau. Că nici moartea nu fusese încă.

A fost și înmulțirea uriașilor o pricină de trufie, văzîndu-se mulți și venindu-le rușine să fie supuși de un singur Dumnezeu, de care trebuiau să se și roage cînd le venea o poftă de ceva. « Ce să ne mai rugăm de el? începeau ei a murmura. Luăm noi singuri ce și cît ne trebuiește. » Dar nu puteau, lipsindu-le chibzuința, lucru care și mai vîrtos îi îndîrjea.

Dumnezeu auzea toate, dar îi lăsa să vadă ce fac.

Dumnezeu le da, pe lîngă hrană, îmbrăcăminte, după ce le dăduse bunul cel mai mare, pe care un gheomotoc de pămînt, cum fusese omul întîi și-ntîi, putea să-l capete: viața. Îmbrăcămîntea omului era mai frumoasă ca răsăritul și ca apusul și ca mantaua de zale a lunii, și făcea parte din pielea lui, ca arama, ca aurul și argintul. Creștea și se înnoia singură, de două ori pe an, ca să fie totdeauna proaspătă, parcă scoasă nouă din dulap. Și omul nici nu se ostenea să spele, atît era de fericit. Vîntul, care a rămas și pînă în ziua de azi, dar cu alte însărcinări, trecea peste veștimintele lui ca un burete înmuiat în metale și răcoare și-l șlefuia dormind, făcîndu-l ca oglinda. Și nu era nici praf, nici noroi, că și pămîntul era curat și lucea ca sticla, ca să nu păteze pe om și dobitoace, înveștmîntate și ele ca florile bogate și bine mirositoare. Deschideau aripile să zboare și îmbălsămau văzduhul cu miresme frumoase.

După răzvrătire, Dumnezeu i-a dat omului țînțari, muște, purici și păduchi, și a pus în limba lor otravă, ca să-l muște cînd le va supăra, și ghimpi, ca să-l înțepe și cu spatele. A dat vitelor

coarne, ca să-l împungă (el a născocit blestematul cuțit), și măsele, ca să-l apuce și zdrobească.

Oamenii s-au învoit să se pregătească a năvăli în cer, bătîndu-l cîtva timp cu gogoloaie, spărgînd soarele și luna, ca niște geamuri, și, prin găurile făcute în Tărie, să poată cotropi. Dumnezeu îi lăsa și se uita la ei din depărtările lui. Ei adunară zeci de ani, poate că sute de ani, strînși laolaltă, bolovanii risipiți pe toată fața pămîntului. Pe mai multe fețe ale lumii ei clădiră astfel, cu încetul, movili și măguri de firimituri de lut, de pe marginea apelor, frămîntate, stoarse și făcute boț. Cînd te gîndești că o palmă de uriaș era lată cît un sat întreg, e lesne de închipuit cît mușuroi lua o dată și ce gol făcea în albia unui râu, scormonindu-l cu pietre și nisip.

Într-o zi, șirurile de bolovani clădiți pe lungimi de pustietăți nemăsurate, pînă la cer, fuseră, după socoteala uriașilor, gata. Ei se adunară să înceapă bătaia cerului cu lespezi și se împărțiră pe vîrfurile cele mai înalte. Cei de jos, așezați pe rînduri, porneau bolovanii din poale, aruncați din mîini în mîini, pînă sus, unde cei mai vioi dădeau de-a zvîrlita, carencotro, ca să nimerească din mai multe părți. Bolțile trebuiau dogite. Ca să știți ce erau măgurile mari și înalte, trebuie să vă spui cît acopereau ele pămînt și cît erau de late: cale de zece zile, umblată cu armăsarul pe fugă, puteau să o străbată, dacă ar fi fost loc prin grosimea lor. Iar lungimile le erau cît o cale de douăsprezece luni trecută cu cîte doisprezece telegari; că începeau unele nu știu de unde și luau sfîrșit la Marea-de-pestre-Mări.

După ce fuseră astfel adunați în cete uriașii, începu dezamăgirea, la care nu s-au gîndit. Cu cît se apropiau de cer, cu atît cerurile se depărtau mai mult, încît, de le-ai fi luat la ochi de jos, totuna era, — bolovanii împrăștiați nu ajungeau nicăieri.

Au bătut în gol o săptămînă întreagă și n-au nimerit mai departe, după statul nostru, decît găleata cu apă pe care o aruncăm după cîinii la gîlceavă. Nu se cunoștea nimic. Ațîțați de ne izbîndă, uriașii se sfădeau între ei, că n-au văzut, ca niște proști, destul de bine, și, înțîia oară de cînd îi făcuse Cel de Sus, ei se loviră unii pe alții cu bolovanii cît niște morminte, se apucară cu unghiile de gîtlejuri, se îmbucară și se rupseră de ceafă, sfîșiați de pîntece cu dinții.

Dumnezeu putea să rîdă, dar nu a rîs. Putea să-i mustreze, și nu i-a muștrat. Putea să le vorbească uriașilor, din cerdacurile împărăției lui, dar nu a binevoit. Ar fi cerut uriașii iertare, dar nu orice faptă poate fi iertată, — și odată iertată, tot rămînea dușmănie.

Dumnezeu dăte poruncă măgurilor și cetăților, ridicate împotriva lui, să se împietrească, și s-au împietrit: munții de azi. Și mai porunci mărilor și tuturor apelor să se umfle și să dea pe dinafară. Ele zile întregi se revărsară, izvorîte neîntrerupt. Din uriașii înghițiți de vîltori rămaseră numai cîtiva, într-un ostrov neînvelit de ape. Și după retragerea valurilor în albiu, o pătură moale de nămol gras acoperise pămîntul, așternută peste toate vietățile de pînă atunci, înmormîntate adînc.

Dumnezeu dăte poruncă, numai decît, ca tot ce rămăsese viu să se chircească, — încît uriașii s-au făcut mici de doi coți, ca noi, și toate pasările și vietățile scăzură la micșorimea puiului ieșit atunci din găoace, ba poate chiar mai mici.

— N-au voit să fie fericiți în lene și îmbelșugare. De azi încolo pomii nu vor mai rodi fără muncă, și iarba va crește unde va voi ea. Am văzut, mai zise Domnul, că oamenii, cînd nu mai au ce face, se răzvrătesc. Le-am trimis țințari și muște ca să nu le mai lase tihnă, siliți să se scarpine, și să fugă de oriunde ar fi căutat să se ascundă.

Cînd s-ar simți mai obosit omul și s-ar crede mai îndreptățit să se odihnească într-un loc de pace, atunci să vie ploșnița nevăzută și să-l ciupească.

De atunci încoace tipicul uriaș a fost înlocuit cu tipicul mic, din zilele de totdeauna, care nu dă voie omului să crească peste o măsură, nici să trăiască tînăr și voinic cît ține timpul. L-a fost omului măsurată și viața și i s-au trimis tot felul de boli, ca să aibă de lucru mereu și să nu stea. Tot de atunci au început oamenii să moară.

Și Dumnezeu nu s-a mai uitat niciodată, de atunci, la ei, căci nici nu-i mai zărește de piper, niciți ce sînt. L-a lăsat în luptă cu pămîntul, cu vremea, cu iarna, — pe care a făcut-o tot atunci, — cu arșița și zăpușeala, după ger cumplit. L-a dezbrăcat și l-a lăsat gol, silindu-l să-și facă singur straietele, dacă veștmîntul nemuncit fusese rău.

Și omul se luptă tot timpul cu ceva, cu ceva mărunt, de seama lui, și își petrece traiul fără nici o mulțumire deplină.

NĂVODUL DRAGOSTEI

În pustietatea șesului de nisip, trăia un pescar tânăr, care lucrase zece ani la un năvod. Îi făgăduise fetei, pe care o iubea, dintr-un bordei, să-i puie inelul căsniciei în degetul al doilea, de lângă degetul mic, în ziua cînd va fi năvodul isprăvit și cînd va fi fost prins, în mare, peștele de aur, cel cu neputință de vînat în bărci.

Acest pește uriaș se apropia de țărături. Fusesse văzut din vremile lui Homer, răzvrătind valurile, spintecate, la răsăritul soarelui, cu pieptul. Pescarii pustietății povesteau că el făcuse parte din herghelia de moruni a Împăratului Negru, și că scăpase din grădinile din mare ale împărăției puțin timp înaintea lui Hristos.

Năvodul fusese urzit, nod cu nod, ochi cu ochi, de singurele mîini ale Pescarului îndrăzneț, ajutat de o suveică de os lustruit, și rețeaua lui acoperea un județ întreg de pustietate. Întins între răsărit și apus și între miazănoapte și miazăzi, părea un vînt în odihnă, culcat pe nisipuri. Ca să-l măsoare între margini, era nevoie să mergi cîteva zile pe genunchi, străbătînd cîte un nod și scurtînd cîte o sfoară.

La ziua hotărîtă, în ajun de Paște, pescarii din lungul țărăturilor mării trebuiau să apuce de năvod și să-l scufunde în talaze, printre luntri. Se petrecu însă ceva nemaipetrecut: marea fugi din margini, lăsîndu-și mătcile scorburoase goale

și tîrînd cu ea, dedesubtul zărilor, avuțiile vîi din adîncuri. Pescarii, blestemînd Pescarul, mutară colibele și bărcile într'altă țară și, odată cu ei, porni pe spinări și coliba fetei îndrăgostite, ai căreia ochi nu se mai puteau dezlipi de frumusețea năvodului zadarnic. Dumnezeu se împotrivise voinței răbdătoare a feciorului îndrăgostit și pedepsi nesocotința gîndului de a prinde marea cu un pînjenîș.

Zile multe și timpuri multe, Pescarul fu zbuciumat de altă neodihnă, umblînd pe fundul mării uscate, pardosită cu sîdefuri și fildeşuri trandafirii, de scoici. Pentru că se născuse cu patima ispravilor grele, pescuitul scrumbiilor și al peștilor de blid, care îmbogățeau pe negustorii de crîmpeie, de frînturi și de fărîme, nu-l ispitea. Și acum, dîndu-și seama că a căpătat, zestre neașteptată, învierșunarea Celui de Sus, care, nebiruit, l-a ales pe el dușman dintre oameni, fără să se mîndrească, ci smerit, însă iarăși hotărît, porni la o ispravă nouă.

« Voi ridica o clopotniță din nisipuri către ceruri, ca să străpung văzduhul turtit al șesului pustiu și să rămîie străpuns. Și de-acolo, de sus, voi căuta dragostea mea, care și-a purtat colibă departe, dincolo de întîia zare mută și oarbă. »

La clopotnița lui, Pescarul a muncit tot zece ani de zile, fără scule și fără ajutoare, dezgropînd stîncile cu unghiile și mișcîndu-le din loc și întorcîndu-le cu umerii și cu opintirea, pînă ce le-a învățat să umble singure, și singure să se așeze la locul socotit, poruncite de gîndurile lui. Străduințele și rănile dobîndite i-au frămîntat carnea din nou, făcîndu-i-o de aramă, iar însuflețirea lui a dat viață leșpezilor, bolovanilor și nisipului, care i se supuneau ca niște cîini și ca niște furnici. Pescarul descoperise înțelegerea cu pămîntul și graiul nesimțit cu auzul al tăcerilor și al uitării.

Se auzca către mare că vînătorul de unde, care se lăsase de pescuit, încearcă o cutezare nouă, și luntrașii, îndăcinați cu gîngăniile mici ale undiței, au rîs în bordeiele lor crăcănate și pline de fum de pește fript. Ei erau înțelepți pentru că stăruiau într-o muncă veche, făcută de veacuri la fel. Cînd se ivi temelia, ei se apropiau duminica de singuratecul ziditor, neînțelegînd ce sfîrșește, dar pricepînd că începutul pornise. Din duminică în duminică, turnul creștea încet, de cîteo palmă. Mai tîrziu, pescarii se adunau în fiecare seară, de departe, ca să-l zărească sporind cu o palmă pe zi.

Adîncit în zidirea lui, ziditorul nu văzuse că se ivise în pustietate pizma și că fiecare piatră cît pumnul era însoțită, în ducerea ei pe muchiile clopotniții, de necazul foștilor tovarăși. După ce perețele pătrat se ridica de un stat de om, ziditorul aducea pe brațe și potrivea la rînd, pînă la un stat de om, treptele de piatră roșie, ca să arate mai tîrziu șacalilor urmăriți de hienă pe scara clopotniții că scara fusese udată cu sînge. « Are să cadă de pe creastă, se gîndeau privitorii. Treapta cu care suie, se gîndeau ei, are să-l răs- toarne. » Dar ziditorul nici nu a căzut de pe crestele mereu înălțate și nici nu s-a răsturnat. Minunea amănuntului s-a săvîrșit zilnic, zilnic așteptată să doboare pe ziditor, și minunea în- treagă a fost gătită într-o sîmbătă, ca munca Domnului, care s-a odihnit în ziua a șaptea.

Ziditorul a căutat din turn împrejurul lumii, și a găsit marginile ei și marea, care fugise, și coliba dragostei, strămutată. Trecuseră zece ani ca zece veacuri și ca o zi. Pescarii se uitau la clopotnița pustietății, de jos, îmbrăcați de duminică, în cămașă albă. Îmbătrîniseră toți, și mulți din foștii flăcăi se apropiau frînți pe cîrji, posomorîți și amari, privind în sus de-a curmezișul, ca niște găini. Rușinată, se arată și iubita, din nisipuri,

ascunzându-și fața, învechită de tristețe, cu palma, și neputînd să-și tăinuiască pîntecul, învolburat sub cingătoare, și care îi da înfățișarea, la umblet, a broscuului de mucegaiuri. Ziditorul tresări.

Dar către seară, pe cînd se ascuțeau cremenile de argint ale stelelor albe, el văzu și năvodul, pe care îl uitase, zburînd, întreg și întins și împovărat de plumbii de pe margini, la ceruri. Și stelele se prinseră de zalele lui.

CÎNTAREA CÎNTĂRILOR

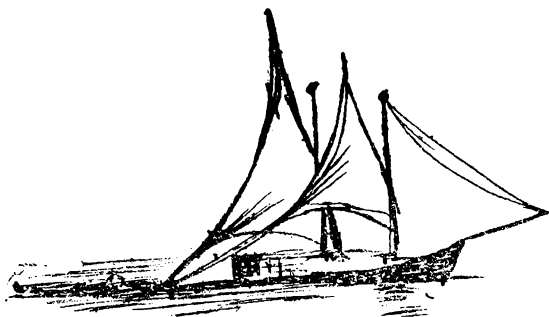
În visul meu fusesem un vîslaş cu pielea cără-
mizie, înnegrită de arşiţa mării şi de vînturi.
Obosit, pe la prînz, de pescuit, mă culcam în
barcă, aşternut între forfota mării şi furnicarul
luminii, şi în visul meu visam încă o dată, îndoit.
Într-un vis mă legănau talazele, şi în visul celăl-
talt, — cuprins în visul cel dintîi, ca un clopot mai
mic în vocile unui clopot mai mare, — treceam de
mare şi nemărginiri într-alte nemărginiri. În cîn-
tarea liturghiei vine şi cîntă din depărtări un glas
de fată, care şi întinde trîmbele albe, ca nişte poteci
de lună, de-a lungul rîului dintre iarbă: eram un
vîslaş ostenit şi eram un cîntec de fată, şi visul meu
se întorcea între amîndoi, ca un fum şovăitor.

În luntrea mea cu vîslele părăsite-n voile apei,
am ademenit o fată mai neagră decît mine, al
căreia alb al ochilor împestriţa negreaţa ei ca
două paftale cu zmaţuri. Am furat-o malurilor
cu un descîntec, şi cînd a intrat în barcă, pogo-
rînd din treapta pămîntului în chivotul meu, am
văzut-o înaltă şi goală. Ea purta, drept orice
veştîmînt, un şir de mărgăritare încolăcit de şapte
ori împrejurul grumazului şi jucînd ca şapte şira-
guri largi pe sîinii ei cu mărgăritarul negru. La
încheieturile mîinilor purta mărgăritare şi, tot
aşa, învîrtite de cîteva ori, şi la picioare, pe
glezne. Şi pe carnea ei, ca tutunul negru, părul,
mat ca iasca, era galben.

— Părinții mei m-au făgăduit, spunea străina, unui neguțător de miresme din pomi, stăpînul unei păduri de smochini, de banani și de poame de foc. L-am văzut luînd cu mîna lui din livadă portocalele aurii și înfășurîndu-le în foi de hîrtie de mătase, așezîndu-le încet în cutli și încărcînd luntrile vîntului cu ele. Vreau să dorm în livada lui, să mușc rodiile și piersicile și să alung cu sîmburii șerpilor de zmarald, printre cactus. Are cămile, elefanți și covoare, de poate înveli cu ele prundișurile de nisip de la Smirna în jos, pe toată marea pînă în Fenicia veche.

— Înainte de a te închide în cartea groasă a Scripturilor, ca o floare, te-am prins în luntrea mea, fecioară, și am îndreptat cîrma către miazăzi, spre zarea singură și sălbatecă a mării. De-ai zburat ca ibisul și de-ai înnota ca peștele săgeată, nimic nu te mai poate scăpa din vraja luntrii mele, care plutește prin vis. . . Ia te uită. . . Visul meu te-a aiurit ca o beție, ai uitat și pămîntul și făgăduința și ai venit să mă îmbraci cu mirosurile tale mai proaspete decît ale lămîiului, să-ți apropii de ochii mei înflăcărați ochii tăi de zmarald, — atît de mult, încît să-mi zgîrie pleoapele genele tale. Mireasa Cîntării Cîntărilor! buzele tale sînt ca zmeura, șoldul tău e ca o tigvă moale, plină cu lapte nou de căprioară, omușorul urechii tale ca o țîță e, de ciută, sudoarea ta miroase a tămîie, umezeala gurii tale e ca o rouă caldă, cu gustul de măceș. Neamul tău îl mărturisește miera cu care ți s-au linse subsuorile toate. Podoabe, mai prețioase decît inelele și brățările care ți le-ai îngreșuit, sînt degetele tale, brațele tale ca niște șerpi cu cîte cinci capete de opal. Cînd le-ai ngenunchiat pe pieptul meu păros, degetele tale parcă s-au rugat. Ți-ai adus carnea fără oase la pipăit, ca o scrumbie neagră. Sfărîmă-te, furtună, peste noi, fulgeră, mare, des, și tu, luntre, nu te mai opri! . .

Pe ncetul, visul meu se făcu visul ei, șoldurile ei se făcură șoldurile mele, gura ei se făcu gura mea, — și, încordat, se zmunci și se rupse șiragul mărgăritarelor de la grumaz, risipindu-se în luntre. Luntrea nu s-a mai oprit niciodată în visul meu, lăsînd să cadă dintrînsa în mare, din cînd în cînd, mărgăritare. . .

BĂTRÎNII DIN INSULĂ

În Insula Trandafirie a Mării de Aur, se ivise, din ceruri sau din pământuri sau ape, o păreche de tineri sfioși, un băietan negricios, cu sprâncenile îmbinate, și o fată cu cosița ca firul de soare, care umblau goi și se jucau printre ierburi păroase, cu tăria tare.

Insula Trandafirie este locul adevărat, în care s-au născut, — din ceruri, din pământuri sau ape, — cei dintâi oameni ca noi. Deosebirea dintre ei și tot ce mai fusese era că omul, cu toate că subțire și înalt, adică supus căderii de la sine, s-a sculat deodată, drept, în picioare, și a mers pe punctul cel mai îngust al trupului său, ca o arătare ciudată. Tălpile lui erau satinat, și el însuși s-a numit pre sine Fiul Plopilelor, mirat, fără îndoială, de înruderă făpturii lui zvelte cu făptura copacilor încremeniți, — sălciile — de-a lungul râurilor, plopii — în dreptul soarelui, și cedrii — pe margini de râpi, — ascultând murmurerele din adânc.

A fost în timpurile acelea neînchipuite, urzite cu frumuseți de basm, în care s-au desprins din tipare și s-au lepădat de osînda pământului robii rădăcinii, tîrîtori mai nainte ca dovezii și slobozi numai pe măsura vrejului, ramurii și tulpinii. Pasările au putut străbate văzduhul, plutind pe aripi, ființele dezlipite din mîl și-au putut alege un drum.

Pe om, de atunci îl poartă o putere deosebită, care lipsește încheieturilor lui numeroase și moi.

Uitați-vă la el, mergînd ca o făclie și întrupînd linia verticală. Zadarnic i-ați răzima de părete cadavrul: din firea lui plutitoare a pierit, în ceasul morții, cumpănirea. Mortul cade în genunchi, se rostogolește, se surpă; arcurile și-au pierdut tonul nevăzut, ca orgile nemaiaținse de mîină străină.

Jocul primilor oameni, de care povestim, din Insula Trandafirie, se prelungea, cu mari odihne de visare și somn, de-a lungul și latul țării ieșite din talaze, adormind alături de un izvor și trezit în leagăne de trestii și în legănarea pomilor îmbelșugați. Trupul scînteia, trecînd printre plante, de o pată de soare, gonită de o pată de umbră, ca o ramură curgătoare, și în jurul capetelor înflăcărare licărea cercul unui nimb. Și jocul li se sfîrșea mereu și începea neînterupt și nesățios, încît geamătul și oftatul crepuscular umpleau insula și pădurea, ca un parfum făcut pentru auz. Pe subt smochini, ei s-au înmulțit cu timpul, mușcînduși sîinii și înfrigurînduși coapsele urzicate fierbinte. Iar sînul cu mura neagră al primei mame a fost văzut hrănind, în lumina fără margini a lumii, cîte cinci, șase prunci deodată, dolofani și naivi ca niște mistreți, născuți peste an. Degetele lor, — scurte, boante și groase, — morfoleau ca într-un aluat darnic de lapte, și nasul cîrn, înfundat în ploști, se înnăbușea de guițat și plăcere.

Într-o zi răcoroasă, familia toată scoborînd în luncă, ochiul lui Dumnezeu a numărat patruzeci și doi de copii, din care patru urmăreau convoiul pe buși, zgîriați de zmeură și mîngîiați de pierici pitici. Și ochiul lui Dumnezeu clipi blajin, de un surîs, căci Dumnezeu, care mai tîrziu a vorbit mult și în multe limbi, s-a sfîit atunci să grăiască și s-a ascuns, mulțumit, după munți, ca un tată bun. Și astfel, toți pruncii crescură nebotezați, ca niște păgîni adevărați, însă frumoși.

Cum și de unde s-a putut arăta calul înna-
intea lor, nu se știe. Adevărul este însă că le-a
ieșit întru întâmpinare calul, căruia i se urîse
pe undeva, în vreo peșteră, și că ceata omului
a rămas uimită de ființa și de strălucirea lui.
Apropiindu-se, zîmbind și el și mișcîndu-și nă-
rile a bucurie, copiii i-au dat merinde cu floare.
Părinții l-au bătut dulce pe spinarea lucie și neagră.

Încălecați și culcați pe spinarea lui șerpuitoare,
oamenii Insulei Trandafirii putură merge departe,
în inima și pe marginile fermecate ale țării
necunoscute. Cu el au suit catapetesmele pînă-n
piscuri și au scoborît în văile întunecate, de unde
ies în priveliște râurile neodihnite. Au cercetat
pădurea maimuțelor, care i-au alungat cu migdale
și nuci. Au tăiat de-a curmezișul codrul cu mii de
culori, al papagalilor cu voci de păuni și curci.
Și au cunoscut peșterile scorburoase, cu fluturi
mari, de catifea, cu libelule și străvezii efemere.
Au văzut șapii sălbateci, ciutele delicate, elefanții
cu coada la cap, și, dintr-o călătorie depărtată, au
adus cu ei o vacă de zimbru blajină, cu ugerii
grei. Într-alte călătorii au învățat de la vulturi
să înjunghie și să fure — și au făcut vulturi din-
tr-o creangă îndoită, și ciocuri din săgeți. Și
atunci au prăsit în preajma bordeielor și cîini
cu urechile ciulite. Și viața de noi învățături și de-
agerimi ale minții a durat pînă ce calul a căzut
și a murit...

Ei nu știau, în Insula Trandafirie, că poate calul
muri, că se poate face moartea de la sine, că
este viață și că este moarte. Moartea calului s-a
petrecut în ziua cea mai frumoasă, cînd de dincolo,
de peste izvoarele de aur, începuseră să se arate
pasări mari albe, în ispita zării, fluturînd în stoluri.
Calul s-a culcat ca un om și a rămas nesimțitor.

Întîia oară viața încerca durerea deznădejdiei
și întîia oară părinții și copiii au plîns, și în pîlcul

lor numeros li s-a nălucit că sînt singuri și dezmoșteniți. Și pentru că ceata lor își croia drumul pe marginea rîului liniștit, i-a ispitit gîndul să se uite în el mai afund.

Și în oglinda curată a împletitelor ape, ei au zărit patruzeci și patru de bătrîni. . .

PASTEL

Cum s-au întâlnit cărturarul
și omul în grădina cu basme

În fundurile gospodăriei, o casă, depărtată de toate florile și de toți pomii și copacii, părea într-adevăr împresurată cu o bătătură uscată, fără nici un crîmpei de iarbă, un pămînt văros, o pătură de colb. Unda lacului tremura tocmai deval, și donițele goale făceau o jumătate poștă de drum, și pînă la izvoare se dogeau de arșiță. Către seară apa ajungea, la conac, fierbinte, și trebuia să treacă o noapte peste doage ca să se răcorească. Încolo, în jos, jucau horele, se fugăreau cîinii cu copiii, și cîntau, seara, ca niște cimpoaie, harmonicile din sat. O aureolă de țărînă albă, răscolită de vîntul arzător, învăluia casa cărturarului, închis cu cărți multe și caiete, de un veac.

El aflu de viață citind, și se îndoia de ea. Citise că lumea e plină de flori, și nu a crezut; citise că e frumoasă, că prietenia leagă oamenii unii cu alții, că Adam s-a luat din dragoste cu Eva și că au copii sănătoși, teferi și deștepți, că tovarășia prietenilor și a soților durează cît ține și viața, că despărțirea de dimineață aduce bucuria întoarcerii de la lucru, la scăpătat, că oamenii se întăresc unii printr-alții, și nimic nu a crezut. Toate le-a citit în cărți ca într-o oglindă întoarsă și le-a deprins răsturnate și stînd cum stă litera cărților îngropată în hîrtie. Dar și stîlpul, bătut

în pământ cu piatră, ca să ia de la ea putere, putrezește.

Cînd a isprăvit cărțile, cărturarul a scris și el cărți, ducînd gîndul și belșugul lor de spice frumoase și seci, și l-a prins timpul, i-a îngreuiat umerii, i-a povîrnit spinarea, luciul ochilor obosiți a pierit în hîrtia mată, n-au mai avut pîinea și apa din urcioare gust. În toate ale gurii, ca și în cele ale sufletului, se frămîntase un aluat cu tărîțe și paie. Lucrurile trăiau fără culoare, și acrelile li se risipiseră pe nesimțite, împrumutate unele cu altele într-o tonalitate de mucegai uscat. Oamenii pe care-i cunoscuse, străbătînd pustietățile lui la împlinire, i se păreau găunoși, stricați în miezul sufletului ca nucile, cu viermele înlăuntru. Îmbrățișarea era inanimată, și brațele se ridicau să-l cuprindă, țepene din încheieturi, ca la păpușile de cîlți. Surîsul era mincinos, suspinul contrăfăcut și durerea imitată, învățată la teatru. În ce mai putea să creadă?

Îmbătrînit fără vreme, cărturarul s-a îmbolnăvit și era aproape de agonie. Singurătatea și-a simțit-o de-abia atunci. Între cărțile lui, clădite pînă-n tavane, s-a văzut închis ca într-un turn de cetate, cu trei gropi în sus, una peste alta, gropi de cărți rînduite pe muchiile scrise cu aur.

Suferința lui adevărată nu fusese scrisă în nici o carte: fiecare om suferă, într-un fel al lui, de o suferință care n-a mai fost, după cum fiecare arbore se desfrunzește în felul lui. Ar fi strigat un nume de om în clopotnița lui mută, și nu era cine să-l audă. O slugă veche, nemulțumită, îl înjura din cerdac, și cărturarul, auzind, nu mai putea să răspundă. Gemea, și geamătul lui nu era cine să-l cunoască și să i-l aline.

Atunci, s-a arătat din lumea toată un om, un om care muncea pămîntul în brazdă. Auzise că zace cărturarul. L-a spus: «Jupîne, mi-ești drag

pentru că acum, întâia oară, ai început să trăiești: pînă acum ai citit. Sînt mîhnit că vîi atît de tîrziu la viață și că trebuie să o descoperi în ceasul cînd era să o pierzi. Îmi plînge inima de tristețea dumitale și vreau să înțelegi că te iubesc din dragoste fără prihană. Am și eu cărți acasă, dar nu am numai cărți și nu citesc numai în ele, — am și bucurie în chiliile mele. Copiii sînt alături de mine, femeia îmi stă la căpătîi și mi cîntă, am flori, pasări și vite și ne-am înfrățit cu toții. Venii să-ți aduc sănătate: zece cuvinte și o umbră țigare. Dumneata nu ești bolnăv, ești numai amărît și nu știi, și strivit în cărți ca o frunză de ierbar. N-ai avut prietenie, n-ai avut dragoste, n-ai avut încredere și copilărie în inima dumitale. Scoală-te și vino la noi în livadă, să te primească iezii, caprele și vițeeii și să citești în ochii lor alte litere decît cele cu care te-ai obișnuit, și alte învățături.»

Cărturarul s-a însănătoșit numai cu un descîntec. Zilele lui vii începeau prea tîrziu. Ce-ar fi fost dacă le-ar fi și trăit?

1906

T A

E neobișnuit să fi fost mort și să fi înviat.

Câți morți înviază?

Ai, după înviere, o stare morală de pribeag confuz. Un pas îl faci la noi, și altul în Paradis, și drumurile ți s croite n sus: Alpii din țara ceea. . .

Simțai că experimentezi pe Lazăr și pe Iisus. Ai murit două sute cincizeci de zile și numai că n-ai fost înmormântat, zăcut lângă groapă: puțin să fi fost clintit, și te răsturnai. Mai lipseau câteva ceasuri, și s-ar fi petrecut și ultimul final, după un final pe care-l trăiseși.

Timpu după înviere, măcar o zi, măcar o săptămână, e un dar și o viață nouă, care trebuie sorbită încet, ca un tutun tămâios. Nu te mai turbură nimic: ai trecut, — și nimic nu te mai înfricoșează. Ce poate fi mai greu ca moartea? Ei bine! ai și murit. O a doua moarte ar fi ca lectura încă o dată a unei cărți citite: repetiția face materia aproape indiferentă. Mai interesează forma.

Ce dulce ți este raza din fereastră, după agonie și vis, în jilțul din dreptul luminii albastre, pe care nu ai mai văzut-o un an! Cerul e nou peste pomi: uitaseși o sumedenie de transparențe, și le regăsești, parcă într-o țară străină, întocmită așa ca fiecă amănunt să-ți fie nemaiștiut, într-o armonie deslușită, emoționat ca de o muzică pînă atunci depărtată. De-abia că poți răbda atîtea miracole și feluri de uimiri.

Fericirea fusese o vorbă caricaturală, parcă născocită de niște naivi: acum e adevărată și continuă. O altă fericire o întrerupe. Plutire diafană, zarea trece prin aripa întinsă. Îți pare rău că înțlia viață era să se piardă'n deșert, dacă nu mureai și nu te întorceai într'însa.

Suferințele din trecut ți se par minime și gro-
tești. Cum te-ai putut supăra că trăiai? Uite viața:
adoratie, speranță și bucurie. Trăiai într-o icoană
roză, zugrăvită impalpabil pe o foaie de ivoriu,
din Sfintele Scripturi, pusă zăloagă la Facerea
Lumii. Ce te-ai putut opri de la extazul permanent
de a fi?

Trebuie întâi să fi murit ca să-i dai secundeii vii
înțeles adevărat. Nu mai înviai, nu știai. Trecu-
seși prin spectacolul delicat și n-ai aflat nimic,
ca un sac de frunze uscate, surd. N-ai umblat
călare, de frica telegarului și a săriturii lui peste
ceruri. N-ai fost în zbor, de teamă că nu te ține
văzduhul. Nu te-ai ridicat cu șoimii, sfîindu-te
de stele. Ți-a fost groază și de muntele care
duce la luceafăr, și de prăpastia prăvălită în
adîncuri. Ce slab ai fost, tu care credeai că duci
un înger în tine, — sufletul! Atîtea plăsmuiri și
parfume călătoreau prin lume, pe care nu le
știai!

Cînd nu mai puteai să le strici nici cu judecata
tăcută, au venit oameni din tot zodiacul, să
vadă: ai murit cu adevărat? Voiau să te mărturi-
sească tîrziu, tăgada nemaislujind pe nimeni.
Începeau să plîngă și cei ce te-au tîlhărit. Dar după
ce ai înviat, li s-a părut prea lungă durata și ar
fi voit unii să te omoare. Nu se mai poate, după
înviere! Ești descîntat. Nu se mai prind nici
glonțul, nici cuțitul, nici otrava, nici ocară de
tine. Săgețile trec și fug, ca printr-un nor de
grindină, sfărîmate. Junghiul se rupe'n spinarea
ta. Plumbul ți se turtește de frunte. Ți-a dat

moartea coif, platoșă și zale, și spada ți-ai lăsat-o în mormînt. Tu nu te mai aperi, nici nu ataci. Spui timpului: « așteaptă! », vîntului: « mătură! », ploșilor: « spălați! » și fulgerelor: « ardeți! » — și ele te ascultă. Dar nici n-ai să le mai spui, căci ele devastează, iar tu ai înviat cruțător și bun.

Împotrivitorii se tîrăsc, treptat, către moarte: nu-i împiedica, — și nu vor învia.

OȘTEAN JURAT

Am chibzuit lucrul ce începe, și, după ce a început, m'am supus lui, ca și cum fusese început de altul, și m'am îndatorat păzirii lui, ca o slugă credincioasă și ca un oștean jurat. Nimic nu mă mai poate abate, și drumul merge drept. Dacă slăbesc, iau puteri din stele și din răsărit, și binecuvîntarea ceasului mă însoțește. Mă ține cineva teafăr, vioi și biruitor. Ce mișcă'n mine mișcă și'n izvoare, ce răsună'n mine a răsunat și'n munte, ce mă duce pe mine duce și lumea, care-i un farmec în vârtejurile din gol.

Se uită steaua în fundul haosului forfotit? De ce m'aș uita eu în adîncurile mai mari decît îmi e făptura? M'am uitat și am închis ochii și m'am aruncat amețit înapoi, lovindu-mă de munte. Călătorul de piscuri se uită în sus, și de pe creștetul de gheață întinde mîna către ciorchinii de luceferi.

Cînd își ridică ochii cîinele în ochii mei, el a văzut ceva în luminile mele, care nu se văd pe sine, și s'a bucurat. În mușchii de piatră ai cîinelui meu, scurt pe picioare țepene și groase, e mai multă putere decît în taur, unghiile lui sînt ca niște belciuge, și coarnele lui sînt împlîntate în gingii. Îi deschid fălcile cu sila, ca să-i văd măselele grele ca balamaua porții de cetate, zăvoarele tari.

L'am trimis să cerceteze grădina și mi'a adus, înlănțuit în voința și în stăpînirea lui, un om

voinic, de-a tăvălugul, pînă la picioarele mele. Cînd omul voia să fugă, cîinele îl doboră din spinare; cînd se pitea să se strecoare, cîinele îl răsturna cu laba; a voit să-l străpungă cu cuțitul, și cîinele i-a măcinat pumnul care strîngea plăseaua, troznindu-i-l ca o cataramă spartă.

Am judecat tîlharul în pragul casei, și cîinele aștepta hotărîrea.

— Duse, vezi-ți de drum și vindecă-te, omule, de sînge. Iar tu, credinciosule, lasă-l să se tîrască, cum o putea, pînă la drum.

Cîinele a ascultat. Am stăpînit puterile lui numai cu un cuvînt. O vorbă îl oțărăște, și o vorbă îl îmbată. Talpa lui de fier e de mătase, și trupul lui de plumb se face ca de fum.

Gîndul e vorba care mă îndulcește pe mine, Doamne. Și gîndul meu vine de la tine, pentru cîinele tău sălbatec și blînd. . .

Orice mi s-ar întîmpla, gîndul dezleagă strînsura și desface verigile groase ale lanțului meu. Cum să nu cred în izbînda lucrului meu?

Cîntă, suflete; zboară, suflete; licăre, sufletul meu! . . .

Stai de vorbă cu tine mai des, omule, fricosule, nebunule!

Tu ai o carte în sân, pe care nu o citești. Tot omul se naște cu cartea lui în sân.

Rupe-o din cămașa ta, unde a prins rădăcină nezmulsă. Nu o lăsa necitită, căci se întunecă lumea și nu mai poți cunoaște slova. Cauți cartea altuia, și a ta îți rămîne străină. Răsfoiește-o la timp, înaintea ca limba ei să treacă și să o uiți.

Pune-o colea pe masă, rupe-i pecetea, dezliște peștele foile tencuite, desfășo. Ți-a fost dată învăluită într-o pînză de plumb. Cartea ta are patru cotoare. Cu băgare de seamă întoarce-o pe latura bună, ca să nu-ți zboare foile cînd le vei despica și ca să-ți rămîie adunate la o cusătură. E Sfînta Scriptură a ta. Fiecare ins are Sfînta lui Scriptură și Apocalipsul lui deosebit.

O poți începe de unde apuci, — de la mijloc, de la sfert, înaintea și îndărăt. În cartea pe care ți-o ascunzi de frică, speriat de amenințarea și de blestemele celor ce nu vor să ți-o citești, înțeleșurile sînt toate adevărate și drepte; rupe rîndul sau ia-l de la punct, pretutindeni cade literă mare. E o carte care tot începe și nu mai sfîrșește. Înțeleșurile ei se încovoie și se întorc și, împletite, se urzesc în orice fel laolaltă. Cum de nu ți-ai găsit-o încă și pentru ce fugi de ea?

Omule, nebunule, tu poți trage din fier cu mîna firul nevăzut care-i împînzește Tăria, poți să scoți măduva pietrei, ca un vierme din lemn, ca un melc din găoacea lui învîrtită. Strînge creșmenea, și va ieși picătura ei de sudoare. De unde izvorăște timpul? Și timpul tău din ce loc al lui se desface, ca un pîrîu întors din matca în care s-a vărsat?

Nebunule, tu faci minuni fără să știi și nu cunoști puterea gîndului tău. Tot ce ai închipuit este și se face, dar te ferești să stai de vorbă cu tine și să te închipuiești. Ce face noaptea din tine? O movilă zăcută. Ia potrivește pe întuneric în lacătele tale cheile tale: sufletul are o sută de porți, toate încuiate, dar cheile sînt în lacătele și broaștele lor, și tu nu le vezi în întuneric, pentru că nu cauți în întuneric. Poartă-ți mîna pe ziduri de-a lungul, și ai să-ți lovești de ele, și atunci nu te înfricoșa, nu fugi; întoarce cheile și deschide. De ce nu citești cartea care deslușește locul comorilor?

Cînd ai fost slab, trebuia să citești, — și cînd ai fost bolnăv, și cînd te-ai simțit șovăind și deznădăjduit. Minunea închipuirii dă slăbiciunilor tale vîrful și sunetul lănciei. Alunecușul povîrnișului ți se podește neted sub talpă. Boala ta piere, deznădejdea se leapădă de tine. Nu e nevoie să te silești, să vrei și să crezi; a fost de ajuns puțin: că ți-ai închipuit.

Și ca să trăiești în tine, îți vei închipui că ești acela care ai fi rîvnit să fii. Tu nici nu poți să fii decît acela.

PRINTRE PSALMI

Pentru ce mi-ai dat minte, Doamne, și judecată? Ca să mă batjocorești?

Eu am pus preț pe mintea mea, mi-am frământat-o cu mințile altora, cu mintea morților și cu mintea celor vii, și mi-am apucat să te chibzuiesc pe tine.

Și am rămas tot atât de prost ca și înaintea.

Căci, făcându-mă, tu mi-ai curmat amintirile de mai nainte de-a mă fi făcut, și sînt ca un prunc orb născut, care nu și-a văzut muma niciodată și care poate și-a simțit-o cîndva cu pipăitul.

Pipăitul sufletului meu e plin de tine, Doamne, și buricele degetelor mele au mirîsul laptelui uitat, care le-a mînjit. Dar judecata mi-e deschisă ca o scorbură de copac,—adăpostul, cîte o noapte, al pasărilor călătoare. . .

Un nebun a înfipt lopata în adîncul cerurilor și a scos măguri de argint, — și lopata a trecut din mîină în mîină, pînă la noi.

Săparăm noaptea întreagă, — și, cu ivirea dimineții, gropile s'au umplut zilnic la loc, — și, cu căderea serii, lopata începe din nou să muncească.

Ne găsim și azi în acelaș loc. Brațele noastre muriră mereu, dar n'au ostenit.

Cine-i făptura ciudată, care se străduiește în zadar să intre în locul oprit?

Eu, Doamne, care te caut de la facerea lumii, și care știu că osînda mea e în zadar.

Cîntă, vioară, cîntă! Parcă'n glasul tău ceva seamănă cu șoaptele zburătoare ale lui Dumnezeu.

Cîntă lin, și apoi fă-ți hohotul repede! varsă-te, jăluie-te, destramă sufletul meu între coardă și arcuș. Suferința mea de-a te asculta e fără de margini, ca firul rotund, de-a lungul căruia lunecă steaua dimineții, cel din urmă bob al metaniei de cleștar.

Tu trebuie să ai pe Dumnezeu în tine, pentru că lăutarul care te apasă cu bărbia, ca să gemi, e din proștii aceia cărora Dumnezeu le-a spus adevărul. Toate vitele necuvîntătoare îl știu, pentru că tu li le-ai șoptit printre coarne. Și vitele îl tac, încremenite de-a fi tăinuitorile tale..

Pentru ce, Doamne, atîta cruzime și atîta măcel în grădina ta frumoasă?

Unul mai viu mă pîndește întotdeauna, ca să mă ucidă: că sînt eu floare, pasăre sau altă făptură, mare și mică. Toți sîntem bolnăvi de sfîrșit, și toți purtăm în noi, ca niște cutli, numai îmbucătura altora mai fâlcoși.

Este drept să ne înghițim unii pe alții? O floare înnăbușește o floare: un om pe alt om ucide. Este drept?

Vezi tu, Doamne, cît mi s'a rătăcit mintea, de cînd mi-ai pus mocirla ei în cap, să gîndească? Am născocit o dreptate, ca să apăr pe cei neînzuțrați; căci am născocit și scrisul, și cititul, și foaia de hîrtie pe care muștele albastre ale gîndurilor lasă veciei semnele mele, după ce eu m'am risipit.

Neputincios și slăbănog mă tîrăsc pe pietrișul ascuțit al stelelor tale.

Tatăl nostru, carele ești în ceruri, încă nu s-a împlinit voința ta pe pământ, după rugăciunea cea de mai nainte.

Frații gemeni, adăpați laolaltă, de acelaș sîn, s-au zgîriat unii pe alții, și, în nevinovăție, și-au scos și ochii. Și-au mușcat nasul, s-au bătut cu călcîiele și s-au deosebit, alegînduși mume vitrege și ispitiți de un lapte mai bun, cu rachiu, arătat într-o ploscă mai mare decît fusese sînul. Uite-i umblînd înhăitați, de-a bușile, prin drojdii, ca niște viermi, departe de scutec și de sînul maicii. Și-au pierdut, încă înainte de ieșirea dinților, nimbul și fecioria, numai cît i-a lăsat maica în albie singuri. S-au amestecat, în bătătură, cu gîștele, cu rațele și porcii. Și cînd le ies dinții, acum, iată că le ies colți de mistreț, și cînd să li se rotunjească obrazii și sprînceana, iată-le coarșele, îndușmăniți fără vreme, îmbătrîniți la ne-timp și morți de vii în genunchi.

Ei nu și-au iertat unii altora greșalele, ci și le-au înmulțit, fiecare pe ale lui, cu fapta lui Cain, fratele lacom și trufaș. Întocmai ca la începutul veacurilor, dintr-unul au ieșit doi, și din doi două sute, cu ura lui fiecare, cu un venin care cere gingiilor să rupă și limbilor să înțepe. Țara, plină de mușuroaie, s-a sălbătecit, grîul piere în spice, spicele se schimbă în ghimpi; arici și șerpi în toată balta și în munți, și o aștep-

tare de încăierări înnodeate în crîmpeie de întu-
neric. Porumbul face făcălețe și cepuri. Scîrbit
de fața oamenilor noștri, întorși între cîrțiți și
broaște, soarele nu se mai arată nici în fereastra
celui nevinovat și cinstit.

A fost ispita mai vie decît omenia și Scriptura,
și mai puternică decît sfatul rugăciunii.

Pîinea noastră cea de toate zilele tu ne-ai dat-o
nouă multă, dar pînă la gura noastră ne-au înju-
mătățit-o, spurcînd cealaltă jumătate. În miezul
ei, ca în niște cuiburi calde, mișună gîngăniile
negre.

Ce folos că te numești, fratele meu, creștin? Aripile ți s-au uscat și chircit și ți-au ieșit, de unde ți-au căzut, două bube.

Te-ai împăinjenit jurîmprejur cu o strălucire de slavă, dar pe dinlăuntru tu te cunoști. Tu știi ce goală ți-e și cetatea, în care bîjbîie, singuratec și răzleț, sufletul tău ostenit. Nu mai vrei să te arunci măcar, dacă nu mai știi să zbori.

Ți se clatină turnurile, șovăie, și poarta cetății tale, îndărătul căreia stai dosit, nu s-a mai deschis în lumina florilor lui april, aprinse pe ramuri. Candelele tiptile ale cîmpiei nu le-ai mai văzut. Porumbieii albi nu s-au mai jucat în văzduhul tău și nu ți-au venit pe umeri. Aromele tari ale țării n-au mai ajuns pînă la tine. Ți-e frică să-ți dai porțile de părete. În țișnile descleștate se leagănă ncoă și ncòlo inima ta. Îndrăznește, fratele meu, mișcă-le din fâgașele de piatră, chiar dacă s-ar prăvăli peste comoara zidită și peste tine.

Ai mințit, ai înșelat, măscăriciule, fratele meu. Ești lacom, neîndurător și crud. Tot ce știi tu să faci, e să osîndești. Dulapul ți-e plin, fratele meu, de țoalele și unsorile fățarniciei. Fiarele sînt cinstite: nu-și ascund fața în alifii și spoielile și unghiile în mînuși pestrițe. Ele ucid și sfîșie de foame. Tu, fratele meu, te îndopi sătul și verși, ca să te mai îndopi. Cu vărsătura ta ți se satură

cîinii. Scoală-te, nu-ți mai tîrî pîntecul pe un petec de mormînt. În măreția închipuită de zidurile tale, numai atît sălaş îi pentru tine, cît rămîne cadavrului tău: douăzeci de palme de groapă. Ia seama! Vorbește Ioan Botezătorul, cel hrănit cu lăcuste și îmbrăcat cu piele de capră.

Mai e un timp să te mîntuiești, putregaiule, fratele meu. Mai e timp să scapi, că te frămîntă un chin al tău zănatec, acum cînd nu mai poți duce la gură paharul din care te adăpai cu betie, și cînd picioarele tale caută cruciș. Scoală! Scutură-te și săi peste zidurile mohorîte ale temniței tale, în bătaia soarelui mare.

Nu e greu să te mîntuiești, fratele meu. Uită de tine numai o seară, numai o zi, și, din încrunțarea ta fără noimă, dumirește-te pînă în zarea pe care n-ai mai zărit-o, — și spune-ți, tu, ție, ce vezi: lumina lui april, aprinsă pe ramuri și'n miile de candelă pitite'n iarbă, făcliile plopilor, pasările cerului albe.

Un talaz de înviere învăluie lumea și trezește țărîna, odată cu scularea din giulgiu a lui Iisus. Ce nu învii și tu? Că dacă vei muri de tot, mortule pe jumătate, fratele meu, tu nu mai învii niciodată.

N-ai lăsat în urma ta nici semnul căinței, care-i o mireasmă dulce, ridicată din amurg. Al doisprezecelea ceas e pe cale să se isprăvească. Îl auzi, fratele meu? . . . Mai e o jumătate de ceas, mai e un sfert, au mai rămas zece minute. . . Mai poți învia, te mai poți mîntui, fratele meu.

Că vine judecata de apoi, de care glăsuiește Scriptura. Ea vine atunci, la moarte, și nu te mai poți apăra și nu mai știi răspunde, cu mîinile și buzele pecetluite. Robia întunericului e pe vecie, fratele meu, și mîntuirea e să răspunzi, fără să fii cercetat, cu faptele tale de mai nainte. Judecata zice: « Știu. Acest vas de lut a sunat frumos și e curat, umplă-l cu sfîntul undelemn al aducerii

aminte. » De tine cineși va mai aduce aminte, ca să mîngîie cu o rugăciune un suflet nemîntuit?

Agonistu-ți ai tu o viață viitoare? . . . Ce ai făcut cu bunătatea și mila? Le ai batjocorit, fratele meu. . . Ai asuprit, ai făcut strîmbătate. Dacă din greșeală ai lucrat, leapădă mîndria și spune: « Am greșit ». Omul greșeste. Însă greșeala lui trebuie să fie greșeală dreaptă, nu de trufie, de înfumurare, de nesocotință și de împotrivire. E și mîntuirea mărturisirii, fratele meu.

Păcatul de moarte începe atunci cînd greșeala se face așezămînt și adevăr. Judecata nu te mai iartă, te aleargă blestîmul și te ajunge. Dacă tu te ai putut ascunde, strigoiul tău pribeag nu mai are unde, dus de vînt, lovit de grindină și fulger, luat de vîrteje, ocărît și de la toate ușile gonit, fratele meu.

Ce mi se că te ai închinat la toate bisericile pe la care treci, ca să mă faci să nu te mai bănuiesc? Nu vreau nici să crezi: cine te silește? Faptele tale bune, dragostea, te judecă și te mîntuiesc, blîndețea și dreptatea ta, fratele meu. . .

Rugăciunea mea nu este «Dă-mi, Doamne, și mai dă-mi». Dumnezeu ar bănuî că mă iubesc și că nimic nu mi-ajunge, și m-aș rușina. Că mi-ar da el o moșie sau o împărăție, ce câștig aș avea? Să mă mîndresc? Dinaintea cui? A celor ce pier peste un ceas ori peste cîteva zile? Dinaintea slugilor? a lingăilor? Gura mea nu poate să dîmice mai mult, dacă aș avea o împărăție, decît gura plugarului, care, lîngă plugul oprit în lumină, ospătează cu mălai. Și tu nici o zi mai mult nu vei putea să adaogi zilelor tale, zadarnice și goale.

Bogat, adu-ți aminte că n-ai folosit niciodată și că ai mințit totdeauna. Averea este iertată numai folosind și aceluia care n-au agonisit-o. De jurîm, prejurul tău oamenii suferă de foame și oboseală. Tu nu te-ai ostenit să-i înveți și să-i liniștești. Nici pîine n-ai dat, nici veștminte, nici slovă. Ai adunat ca un neghiob și te-ai îngrijit de ghemul tău de mațe. Ai avut o băătăură și ai rîvnit un cîmp; ți-a venit cîmpul și vrei o treaptă. Te-ai tîrît și ai ajuns-o: uită-te îndărătul tău, uită-te înnainte: șchioapeți între două goluri și între două morminte. Cel din față e mormîntul tău.

Rugăciunea mea e o risipire, ca de aburi, în vecie: mă gîndesc. Mă gîndesc că poate nu am fost de tot zadarnic și că poate am avut un rost, pe care nu-l știu, de vreme ce am trecut scînteind printre stele. Nu m-am făcut eu, și m-am trezit zămislit. Mintea mea e o lumină de undeva: nu am făcut-o eu. Sufletul meu are puteri care mă înfricoșează. Gîndul meu vine de la sine, fără să-l fac. Tot ce împlinesc nu e de la mine, și sînt ca un adormit care trăiește un vis. Visez de cînd m-am născut, și nu-mi dau seama de nimic.

Rugăciunea mea e o mărturisire că nu știu și că aș voi să știu, — dar de vreme ce nu trebuie să știu, rodesc în neștire ca vișinii, care, din bețe uscate, scot flori albe, frunze gingașe. Ies florile din lemne și gîndurile din oase? Ale cui sînt? Ale mele nu s.

Dau tîrcoale împrejurul insului meu și nu-l înțeleg. Am în mine puterea că vreau fără să știu, că judec și închipui, că văd înapoi și înaintea. Mă pot îndoi și mă tăgăduiesc. În gîndul meu se adună lumea întreagă; pot să aleg, să despart și să amestec. Piatra, lutul, scorbura nu pot să adune. Cine le face? Eu? Dar ce sînt eu? O lungime în picioare, care, cînd cade, se strică și se face gunoi.

Te-ai lămurit tu mai bine decît noi, tu, cel stăpîn de lucruri şi de averi sau de învăţătură mai mare? Trufaşule, de ce nu te poţi lămuri?

Rugămu-ne fără să cerem, rugămu-ne să ne împărtăşim cu tainele şi să nu ne lepădăm de ele.

Dă-mi, Doamne, știința să te înțeleg, dacă n-am decît părerea că te simțesc. Mîntea mea nu te poate scruta, gustul meu nu te cuprinde, auzul și văzul meu nu te deosibesc. Mărginit la simțuri, nu te pot cerne în sita lor. Ca și o umbră tu treci prin ele, și ciurul rămîne gol. Să cred ce mărturisesc viclênii și hoții lui, nu se poate, — și nici cu proștii nu mă adun, ca să-l tîlmăcesc. Dacă fierbințeala mea și munca mea de singurătate nu sînt în stare să se apropie de tine, cum s-ar putea bănuî că poți încăpea în vicleșugul lor?

Furnică strîngătoare și care ostenești fără de răgaz toată ziua, toată vara, tu, care îți cunoști bobul de pămînt din puzderii, cu ascunzătoarea cuibului dedesubt, tu poate știi mai mult decît cărțile și deschizi mai drept decît cheile mele. Suieste pe masa mea cu garoafe și vorbește înțelesului meu, micșorat ca să te asculte și smerit ca să primească.

S-a ținut un câine o zi întreagă după mine, și m-a urmărit prin zece grădini. Întunecîndu-se, cîinele a rămas în întuneric, singur, și eu m-am întors cu sînul plin, acasă, de fructe coapte furate. Furate din ramurile scînteietoare.

Dumnezeu nu este departe... L-ai simțit? Se clatină vișinii, au tresărit foile de porumb, s-a culcat iarba ciulită și s-a ridicat, ca o blană de câine pe care-l mângâie cu o vorbă ciobanul.

S-au dat florile îndărăt și i-au făcut loc, scuturînd mărgăritare de rouă, în drumul lui fără potecă. Parcă tămîia mireasmelor grădinii acum îmbălsămește mai mult, și parcă desface, rea ei de pe garoafe a început să se vadă înlăuntrul aerului adînc. Și s-a despicat și salcia în stoguri de plete, și cozile ei s-au întors.

Așternutul de umbră al pămîntului de printre boance s-a mișcat, ca și cum ar fi trecut pe deasupra florilor, împletite cu iglița groasă, o stropitoare cu lumină. Un stol de porumbiei a ieșit din loboda roșie. Iezii s-au sculat din genunchi și s-au uitat: au văzut ceva?

Dumnezeu, îl auzi? . . . Punești mîna în sîn,
fecioară, și ascultă cu urechea din palmă. . .
Dumnezeu umblă. . .

E pasul lui, calcă lin. A călcat ca aripa, trece
și pipăie ca fulgul.

L-ai întrebat? Întreabă-l: « Tu ești, Doamne? »
Și-ți va răspunde: « Eu ».

Zgomotul încetinat și rar a umblat prin dreptul grădinii. Nu era nici șarpele, nici căprioara; parcă s-ar fi târît să iasă mai la iveală boshtanii îngreuiți în robie.

« Oamenii buni », au zis glasurile întrebate, din zgomotul încetinat. Nici un drum nu urcă, nici o urmă nu se cunoaște. Câmp cu mărăcini, scaieți și țepi, urzit din sfoară de rădăcini înnoșdate pe cenuși îngălbenite. Năvod de sîrmă ghimpată. Bălăria vînată a ținutului de surcele, cu vine și zgîrciuri de fier, coace uscături rotunde și păstăi. Arșița le golește și le crapă, de făinușuri de plumb, de scrumuri lungi, de prafuri, și otrăvuri, și funingini.

Cine să fi fost oamenii buni din pustietatea dimprejur, uscată și cocoșată ca spinările de cămilă?

Voci fără trupuri, suflete colindătoare, îngeri de văzduh.

Ascultă pasul Domnului din sân. De acum poți rămîne singur, și nu ți se va mai urî. Se bate inima și se bate și steaua dintr'un plop: o tresărire. A luminat steaua zapisul, cînd s'a scris cu sîngele tău. Ești un pămînt închis cu lacăte șoptite. În tine se zguduie și curge vultoaia, cînd o simți și cînd nu o simți. Te-a pus să umbli, cum a pus și luna să umble, nesprijinit: te ține de luceafăr, cumpănit de cer, un fir ca de păinjeniș. Tu faci ce face Dumnezeu, fără să știi. Domnul e în tine o fărîmă, o mărgică, o mireasmă. Păstrează-o în dreptul sufletului, neconținut.

Tu porți pe Dumnezeu în tine, mai ușure decît pruncul femeii. Ai să-l cunoști. Închide ochii și ascultă: trece gîndul. Tot pasul lui e. Omul e poteca goală, — pasul Domnului calcă, și poteca zvîcnește. Potecile dau una într-alta, împînzind pămîntul. Dar Dumnezeu nu se arată pe toate potecile odată; el apucă pe una, — și merge într-o singură parte, acoperit și descoperit cîteodată de sălcii.

Oamenii toți, din înconjurul zării, aflînd că Domnul se arăta printre plopii de lîngă mare, au alergat într-acolo și s-au îmbulzit să-l zărească. Pînă să ajungă ei, Domnul trecuse, — și oamenii s-au întors întristați în cetăți și cătune.

— N-ați văzut pe Dumnezeu? întrebare ei.

— Cum era el? au răspuns oamenii localnici.

— Nici noi nu știm.

— Era ca un om?

— Să fi fost ca un om? Poate că era ca o văpaie sau ca o grădină care merge, sau ca un mîrmur cu lumină.

— Dumnezeul nostru e ca un om și ca un împărat în odăjdii.

— Nu pre acela îl căutăm, ziseră oamenii. Dumnezeul căutat de noi nu poartă sabie și nu e judecător; el e duh și urmă.

— Nu l-am văzut.

Nici nu putea să fie văzută o urmă...

Doamne, tu trebuie să fii mai fraged ca spi-
cul de săcară și mai smerit ca vioreaua.

Și de aceea poate că noi nu te putem desluși. . .

Am voit să mai știu de tine și am pribegit singuratec printre oameni și cărți. Oamenii m-au scîrbit, cărțile m-au întristat, — și mi s-a făcut dor de tine. Tu ești singurul care nu ții minte și care n-ai ce păstra pentru tine: slava ta e copilărească și blajină. Tu ești mai curat și mai nevinovat decît noul-născut într-o cincea zi după ce s-a ivit, uimit, în lumea nouă. Tu n-ai legi, n-ai osîndă, n-ai ce răsplăti, nici ce răzbuna. Nu ceri dajdie, nu vinzi și nu plătești, și dai de pomană viață și floare, soare, apă și văzduh: frumusețe, bucurie și cîntec. Tu nu dai bunuri tocmită cu datorii, tu dai și pleci, și iarăș dai. Omul se naște cu zestrea făcută.

Bunătatea și mila ta sînt de totdeauna, oricît aș greși după socoteala omenească. Că sînt rău, sărac, ticălos, tu nu știi. Tu ești ca mama, pentru care copilul cocoșat e frumos, și copilul nebun e drag ca și cel cu minte. Tu ierți înaintea de a se naște păcatul. Păcatul trupului și al minții sînt nevinovații pentru tine, care nu știi ce-i vina. Și judecătorii și regii și furii au aceeaș trecere la tine; toți mor la fel, și numai momîile de piatră ale oamenilor adunați laolaltă, ca să se apere împotriva singuratecului, deosibesc pe unii de alții, cîteva sute de ani. Am văzut stricîndu-se oamenii nemuritori pe pedestale, împăraților

mîncîndu-le timpul nasul, tîrşindu-le buzele, netezindu-i.

Pămîntul e plin de momîi, şi fizionomiile lor, netezite ca nişte pepeni, seamănă unele cu altele ca hîrcile amestecate în beciul cu oase. Oamenii de piatră şi bronz mor întocmai ca statuile de carne şi sînt îngropaţi ca şi acestea. Pentru tine timpul nu sfîrşeşte, şi începe în fiecare zi. La fel ţi-e ziua de azi cu cea trecută. Vremea, prin care oamenii sar ca puricii şi pier, stă pe loc. Nu e niciodată tîrziu la ornicul tău, pe care îl luminează pe dinlăuntru luna. Tu eşti proaspăt şi nou în vecie.

Eu de nici o rînduială şubredă nu m'am prins şi nu m'am întovărăşit cu legile, ca să nu mi se strîmbe judecata şi să nu mi se micşoreze veacul sufletesc. M'am gîndit la tine, cînd a trebuit să mă leg, şi m'am dezlegat. Ce aş căuta la oameni, dacă m'am înţeles cu nemărginitul?

Am făcut o nedreptate, Doamne, cel ce cerci inimile și rărunchii și îi cunoști pre ei, — și m'ai iertat; de mai nainte m'ai iertat. Nu este cum am crezut, s'a schimbat. Am putut să apuc într-o direcție greșită și aș fi putut să mă duc așa, pînă la capăt, ca pe gheață, dar m'am oprit și am luat-o în direcția opusă, care-i cea adevărată. Dacă totuș îmi voi mai schimba o dată părerea, sau de mai multe ori, ceea ce mi se întîmplă foarte des și cel puțin de patru ori pe zi, nu mă pedepsi. Omul nu este un stîlp țeapăn, ca să-și repete zilnic atitudinea din ajun, omul e o eroare orgolioasă care se corectează progresiv, o balanță în legănare, căutîndu-și cu acul polul mobil, fără să-l găsească precis. Adevăratul corectiv consistă în a fi în permanență de altă părere, după cum este nevoie, căci și bunul grădinar nu stropește decît pepenii care produc mai curînd. Acum și în veacul veacului, amin. . .

Doamne!

Mi-am pus roți la tălpi și la umeri aripi.

Și'n aripi și'n roți foc am pus.

Și zbor acum repede ca raza, mai sus ca șoimii
și aproape de stele.

Un luceafăr a trecut prin aripa mea, și aripa
mea a fumegat, împușcată cu aur.

Am crezut că înmulțesc timpul și-l întind;

Că viața mea mai bogată va fi —

Iar timpul în jurul meu s-a scurtat.

Dedesubtul meu, în poalele lumii, trec, înju-
gați, boii liniștiți, și carele lor, ca niște biserici,
miros a primăvară.

Sus, pe fin, doi copii mănâncă fructele culcese
pe răcoare.

Ei nu vor ști să-și facă aripi, ca să cadă mai
de sus, nici roți de foc, ca să treacă mai iute.

Casa mi se lovită din toate părțile de vînt. Convoaiele lui năvălesc. Mi se bat cu snopi de lanțuri și cu bolovani de fier. Topoarele cad în coifurile turelor, fierăstraie groase curmă temeliile pieziș. Între pietre se strecoară dintele tîrnăcopului și caută gingla zidirii, să o rupă. Trei zile și nopți am răbdat chiotele de izbîndă ale talazelor negre.

Cetatea stă nerăsturnată.

Furtuna s-a întors în mare, aducînd găleți de plumb topit, din străfunduri, și le-a vărsat deasupra turelor mele.

Cetatea e în picioare.

Apoi, și aduse pe sus, pline, burdufele mari, de apă amară, și le-a străpuns cu sabia, ca să mă înnece. Vitele mele au stat în nămol pînă la coarne, cedrii mei au fost acoperiți de mocirlă pînă la vîrfuri, și nici potopul de noroi și lut n-a putut pune stăpînire pe avutul meu. Cetatea s-a ridicat mai sus, copacii și-au zmulș brațele din mormînt și le-au aruncat la cer.

Vrei să mă pustiești, de mă treci prin fier, prin apă și foc. Pentru ce? Au am eu puterile lui Iov, ca să fie încercate și frînte pe rînd?

Am băgat de seamă că, nepăsător la ceasurile mele mărunte, tu pari să te mîinii cînd vreau să zidesc, și să te învierșunezi cînd am apucat să zidesc pe furiș. În lumea ta întemeiată e loc

de noroade întregi de noi ziditori. Mi-ai dat o prăpastie și o margine înaltă deasupra adâncurilor ei, — un prag de un cot. Mi-ai pus acolo ca să-mi pierd cumpătul și să cad, dacă te necăjești că am clădit? Cu darul tău batjocoritor eu m-am mulțumit, și mi-am zis că și acolo se poate zidi ceva, și am zidit, cărînd cu spinarea, de jos, pe suișul greu, povara de bîrne și grinzi, pînă subț Calea robilor din cer. Nu mi-am jupuit carnea destul? Nu mi s-au tîrît oasele genunchilor de-a dreptul pe cremenii, pînă le-am suit? De ce mă pedepsești cu negură și vînt și cu arșiță aprinsă?

Mi-ai trimis fluturi, și erau omizi.

Mi-ai trimis răcoare, și mi-ai bătut cu grindini.

Mi-ai trimis lumină, și mi-ai pîrjolit pășunea.

Dar mi-ai dat cuvintele, ca să mă vaiet și să te întreb.

Iartă, Doamne, comoara asta e mai mare...

Mă rog ție, Doamne, și nu știu cui mă rog și de ce mă rog. Sufletul mi-e plin de o bogată durere, ca o corabie de mărgăritare, ceși poate pierde tezaurul la o răscolire de talaze. Durerea mea trebuie să o împărtășesc cuiva, și nici un om nu-i în stare să mi-o priceapă și nu are auzul de care sufletul meu simte nevoie.

Știu că este ca și cum aș fi un nebun în fața unui pustiu, și că mă închin vîntului și tăcerii, cu plopii și cu apele singuratece. Dar încă fac rugăciunea mea către tine, punct întunecat de lumină din întuneric, căci îmi trebuie un tovarăș, îmi trebuie un stăpîn pe care nu-l găsesc, o patrie ca să nu semene cu pămîntul, un împărat cu care să vorbesc, o cifră.

Mă rog ție pentru că ții stelele frumoase, pentru că ai urzit azurul, pentru că ai făcut caprele și copacii și ți-ai distribuit ființa în toate semințele și în toate ființele, cu care, fără voia mea, mă simt legat, fie că știi tu sau nu știi. Mă rog ție, Doamne, să nu mai fiu eu însumi.

Măș răzvrăți, și nu mă lasă. Mintea mă răzvrătește, și cugetul mă ține.

De ce trebuie să murim?

Nu știu om să fie veșnic, nici pasăre nesfârșită de vînt.

Ne-am urzit un neam, alăturîndu-ne doi pribegi. Logodnica venea din țara zimbrului, să caute apă, și a dat peste mine la fîntînă, ostent de drum, cu ciutura la buze.

— Ce ai vînat? m-a întrebat fecioara.

— Umbră și văzduh. M-am întîlnit într-un loc cu o fiară mare, careși freca spinarea de cer, și am tras în ea. A fugit, cu toate săgețile mele împlîntate în desimile blăunii. Era furtună, și fiara venea, din mare, pe brînci. — Lasă-ți urciorul și vino cu mine. Vrei?

— Unde mă duci?

— Uită-te în ochii mei și îndrăznește.

Și mi-am luat femeie de la fîntînă. Urciorul a rămas gol la izvor și singuratec. L-am pus în deget inel și ne-am strămutat departe, în țara cu oi. Acolo am zidit temelia casei, am adunat muncă și tihnă și am umplut casa de copii.

— Ce bine e lîngă noi! a zis iubita.

— Dar unul din noi o să moară întîi. Întemeiem, și altul surpă. Urzim împreună, și altul destramă. Ce se vor face pruncii noștri fără noi?

Domnul are o socoteală și nimic nu se naște în zadar.

Căutînd pe Dumnezeu în aer, aerul n-*a* răs-
puns; în pămînt: pămîntul nu *a* răs-
puns, — nu
au răs-
puns nici piatra muntelui, nici izvoarele ei.
Glasul lui se sim-
țea în răs-
unetul lumii, tărăgănat
prin pădure și stins în depărtările șesului sur,
dar nu era prins niciodată întreg.

Am urmat toate potecile, care veneau din afară
de lume și ieșeau din lume afară, pînă la
capătul lor pămîntesc, și m-am oprit, cînd în
pragul prăpastiei, cînd în marginea stîncii ridi-
cată'n gol, — și nici în creștetul piscului celui
mai în-
nalt nu l-am găsit. Am colindat țările și am
întrebat de el jivinele îmblănite, pasă-
rile, frunzele:
nici una nu l-a văzuse, dar toate ș-
tiau că umblă prin
apropiere, ascuns, ca un hoț sfios, dinaintea
făpturilor lui; căci îl auzise fiecare trecînd, cu
noscut după pas.

— Ce-ai făcut cît ai umblat? m-au întrebat,
întors acasă, greierele, șoaricele și șopîrla.

— Mai bine nu mă duceam și m-aș fi mulțumit
cu glasurile voastre mici. Mi-aduc aminte de fie-
care, sunînd limpede ca un metal și șuierînd ca o
biciușcă. Nu v-am uitat cînd mă luptam cu troienii
de azur, și m-am gîndit la voi cînd o barcă mă
purta pe pilitura de aur a undelor tremurătoare.
Ce n-aș fi dat să mă joc în luntre cu tine, greiere,
purice de iarbă! Dar voi ce-ați făcut într-o sută
de ani?

— Copii, nepoți, strănepoți, încuscriri. Și ți-am mîncat cărțile din dulapuri și poduri, ca să nu le mai citești. Ce-ți veni să cauți pe Dumnezeu prin lumea toată?

M'am gîndit că șoarecii știu ceva și, obosit de cale și înghețat, mi-am dereticat odaia, care nu mai fusese scuturată de atîta timp, mutînd lucrurile din locul lor și fărîmîndu-le pe toate. Cît puneam mîna pe ceva, se topea ca un scrum. Un putregai uscat ca o văpaie fără flacără mistuise măduvele fierului, lemnului și arămii, care se mai ținuseră în firea și locul lor prin singura obișnuință a croielii. Însăș oglinda, în care mă uitai să mă văd cît am îmbătrînit, curse ca o țărîină printr-o sită, la arătarea chipului meu ca un fum în lumina ei. Fusese de ajuns să i se izbească luciul de umbra mea.

N'am mai putut nimic stăpîni, totul se lepădă de mine și nu se mai supuse. Cuțitul se zbîrci într-o teacă de zgură. Încercînd foarfeca, degetele îmi trecură prin găurile urechilor ei, ca printr-o mînușă deslînată. O molie nevăzută mîncase pe dinlăuntru săbiile și sulitele din părete, care căzură din rotogolul lor, ca niște păianjeni, fără nici un zgomot. Perdeaua din geam zbură ca o mînă de făină neagră suflată. Aș fi tras cu pușca, din care îmi rămase în palmă ghinda glonțului goală.

Nu se putea să nu fie o vrăjitorie, mă gîndeam după ce toată odaia mea se prefăcuse într-o firidă de spuză dospită.

În ogradă, copacii se făcuseră mari și groși. Înghețul îmbrăcă ramura într-un clei de sticlă, care se cojea, spart în vîrfuri la o bătaie de vînt. Adusei de afară un braț de găteje suflate cu asemenea poleială, și aprinsei focul în vatră, îngrijorat. Mă așteptam ca nici scăpărătoarea să nu dea scînteie, ci tot o funingine moale. Rugul cuprinse vatra, și claia de flăcări străluci ca o comoară de

odăjdii luminoase, de mitre, de potire, de paftale și de pietre cu sîmburi de stele.

Ce bine era la mine în bordei, acum o sută de ani! m'am gîndit, pe cînd căldura se risipea ca un parfum al sîngelui în odaia mea topită. Aveam atunci un scaun și o masă, un divan de dormit, țoale groase și o sàrică. Aveam un cal, care a pierit. Unde sînt cîinii mei?

De subt vatră curse, printr-o gaură, o izbucnire de sînge negru, și pîrîul ei, îndreptat către păretele dimpotrivă, se strecura în el, fără să-l mînjească. Se mutau și furnicile.

Am șezut dinaintea focului toată noaptea, cu fruntea în genunchi, mîhnit de singurătate, și, tîrziu, începu vatra să vorbească din hornul ei:

— Cerași făcut? Cerași căutat? De cînd umbli, ca un om fără minte, livezile au înflorit și rodit de o sută de ori, de o sută de ori s-a ascuns soarele și a ieșit din nou la iveală. Albinele au dat de o sută de ori cîte o sută de știubeie pline, și de trei ori s-au schimbat neamurile pe pămînt. Mii de buți și boloboace cu vin au scoborît dealurile, pe sute de drumuri; cîmpia de o sută de ori a fost secerată. Frații tăi s-au însurat, s-au măsurat cu munca și truda și au biruit. Hambarele păstrează movile de grîu. Vacile au dat viței mulți, oile s-au făcut turme, leguma și omul au stat în rădăcina și la locul lor, începînd și sfîrșind în fiecă an ceea ce încep și sfîrșesc, potolit, de la începutul lumii, fără neliniște, cu încredere și voie bună. Aceeașă sămînță a făcut altă sămînță, și din sfecle au ieșit sfecle. Ce vruși tu să iasă din tine?

Pe tine te-a turburat, moșule, năluca. Ai îmbătrînit copilăros și stricat. Cine te-a pus să te iei după mine, după vînt? Cereți lipsea ca să fii fericit ca sfecla — rod muncit în brazdă și îngrijit? Oare n-aveai și tu ce are toată lumea, — putere, sănătate și unelte? Nu erai tînăr, nu erai frumos

și sprinten? Ce ai făcut cu tinerețea? Ce s-a ales din viața ta? Pe cine ai vindecat, pe cine ai odihnit, pe cine ai hrănit și ai mângâiat? Cine s-a folosit de poverile pe care nu le-ai luat în spinare? Casa ți se stearpă, grădina ți s-a uscat, vitele te-au părăsit flămînde. Te-ai înfumurat și ai voit să începi ce nimeni nu mai începe și să cauți ce nu mai cerce-tează nimeni. Casa ta e acum a greierilor, a șoarecilor și a șerpilor: cine-i mai poate stîrpi?

Ai vrut să fii bătrîn în tinerețe, și vrei să întinerești bătrîn. O viață se trăiește, — nu te-ai gîndit, — o singură dată, și s-o iei de-a-ndaratele nu se poate. Asta o știu florile, albinele, furnicile: de ce nu le-ai întrebat? Nu te mai rabdă nici paie, pe care ai vrea să odihnești, și nu-ți mai dă nici odihna răgaz. Ai vrea să te adapi, și apa se dă înapoi de la gura ta însetată. Ai vrea să muști din pîinea frămîntată cu hărnicie, și pîinea fuge. Nu-ai pe ce pune capul, și cine să-ți reazime sufletul nu este. Ești ca un îndrăgostit de care dragostea rîde și pe care fata cu ochii aprinși îl batjocorește. Voiniciile tale s-au isprăvit, zarea ta e turbure, timpul te ocolește, ceasurile tale nu mai cîntă.

— Mi se pare că Dumnezeu era în vatra noastră de-acasă. Tu ești, Doamne?

— Eu sînt! zise' Domnul Dumnezeu.

— Și ce mă-nveți să fac? Înțeleg să mă cicălești cu folos.

— Zi Tatăl Nostru, răspunse cu vocea lui din vatră.

— Nu știu să-l zic.

— Tu nu te închini?

— Nu știu să mă închin.

Și Domnul nu se mai auzi nici în vatră.

S-au împlătinat zilele și s-au făcut mărunte, ca iarna. Întinericul le împlinește cu goluri. Ne temem de zi și de oră, după ce nu ne-am temut de veac.

E adevărat că și noi vom pieri. Nici noi nu sîntem decît osemintele de gînduri înseminate pe o tablă neagră, cu tibișir, și scrisul nostru se va șterge de la sine, înecat în negreață. De ce l-am mai început? De ce am trăit ca și cum sîntem veșnici? De ce ne-am mîndrit cu izbînzii și puteri? Uite mîndria noastră în apele oglinzii, și iată puterea noastră în ridicarea săcurii culcată lîngă vatră. Brațul ne minte, ochiul ne înșeală, călcîiul se sfiește, cugetul șerpuie. Tinerețea noastră căuta înțelepciune, și înțelepciunea noastră vrea tinerețe, — viteji odinioară, și speriați acum.

Vine talazul. . .

Viața mea trece către veac, și nu a fost zi în care să nu mă gîndesc pentru tine și să nu mă leapăd de chipul făcut ție de oameni.

Ruga mea e gîndul.

Tu nu ești un socotitor al faptelor și un cîntăritor de lucruri grele și ușoare. Tu nu ești un stăpîn, făcător de porunci și ziditor de piedici. Tu ești un prieten, mai puțin decît un prieten și mai mult. Te-am găsit ca pe un copil, între ceruri, aruncînd cu stele în mare și jucînd cu mîna oglinda lumii rotunde în odăile noastre albe. Tu nu te-ai posomorît niciodată, ca oamenii răi și chinuiți, și nu ai făgăduit munci și poveri. În prisacă, te uitai cu mine la stupi și albine, și, în cîmpie, te aplecai pe florile de trifoi. Păcat? Un singur păcat: uciderea omului cu mîna omului răzbunător și hoț. Toate celelalte sînt viață și știrbire de viață.

Zi de zi și ceas de ceas m-am gîndit pe tăcute și m-am întristat. Nimeni nu a crezut că suferința mea venea de unde ninge teiul de zăpadă și că era o suferință de nemărginit. Nu am cutezat, cînd întîrziam și mă lăsam codaș, trăgănitof afară de lume, să răspund că, tiptil, căutam pe Dumnezeu. Îmi lipsea acel Dumnezeu care nu era nici în cărți, nici în biserici și pe lîngă care au trecut oamenii și nu l-au văzut. Pe acela l-am găsit după ce s-au stins vara fierbinte și toamna

frumoasă, peste mine, de cincizeci de ori. Eu am crezut că nu te voi mai afla niciodată și mi pusesem uneltele deoparte.

Bucuria mea cine ar putea-o povesti acum? Ziua mea are un rost. Înțeleg multe lucruri până aseară neînțelese. Sînt voios și sprinten, culorile mele au înviat: am cîștigat! Am o patrie, am un cămin! Și scîndurile din casa mea au început să trăiască. Și încep și scaunele să umble. Mi-a pierit golul și nu mi mai e frică de ziua de azi, nici de ziua de mîine. Împrejurările s-au micșorat, ura nimănuia nu mă mai doare; deodată, oamenii s-au pitit ca greierii și au scoborît la măsura lor. În tot ce mă îngrijora și mă ținea în loc s-a strecurat nepăsarea sfîntă, căci am chemat toate ceasurile mele negre și le-am adunat și le-am gonit cu bătătoarea de muște: o singură clipă a înghițit o jumătate de veac.

M-am sculat dintr-un somn greu și adînc și am rupt, întinzîndu-mi brațele cu pumnii strînși de-o lenc întunecată, rădăcinile mărunte ce mi prinseseră degetele de așternut. Aduceti-mi calul tînăr din grajd, aduceti-mi veștmintele noi, cizmele de fier, platoșa lûcie și spada. Și aduceti-mi și vioara, căci vreau să cînt călare, trecînd prin păduri și cetăți. Vreau să știe toată lumea că m-am împăcat cu cel pe care nu l-am cunoscut, și că de aci înnainte sîntem în loc de unul mai mulți, căci Domnul meu este cît o sută și cît o mie. M-am ajuns și m-am biruit.

Veniți, rele și primejdii, valvîrtej peste mine: voi nu mai aveți nici o puternicie. De unele voi zîmbi, de altele în hohote voi rîde.

CUPRINS

CE-AI CU MINE, VÎNTULE?

✕ <i>Ceai cu mine, vîntule?</i>	9
<i>Șimburii din miezuri</i>	11
<i>Fata de demult</i>	13
<i>Hîrtia</i>	16
<i>Culegătorul de semne</i>	19
<i>Lumină de toamnă...</i>	22
<i>Paravanul de azur</i>	24
<i>Semănătorul de scînteii</i>	26
<i>Grădina cu leacuri</i>	29
<i>Lumina</i>	32
<i>Robul</i>	34
<i>Un cîntec</i>	37
<i>Poveste</i>	41
<i>Timpul putred</i>	44
<i>Plînsul</i>	47
<i>Geneza și Apocalipsa</i>	50
<i>Nocturnă</i>	53
<i>Curtea veche</i>	56
<i>Țărîină</i>	58
<i>O întîlnire de necrezut</i>	60
<i>Ulcica de porțelan</i>	68
<i>Dansatorul</i>	72
<i>Mila</i>	74
<i>Rîpa cu stele</i>	77
<i>Rugul înalt</i>	79
<i>Cerșetorul</i>	81
<i>E adevărat...</i>	84

<i>Marginea</i>	87
<i>Zburătorul</i>	90
<i>Un roman în deșert</i>	93
<i>Molitva păpușii</i>	98
<i>Ieși afară!</i>	101
<i>Îmi place. . .</i>	103
<i>Steaua lungă</i>	106
<i>Tîrla</i>	109
<i>Tocila</i>	111
<i>Cucuvaia</i>	114
<i>Omul de Aur</i>	117
<i>Domnița Pulheria</i>	120
<i>Omul sunător</i>	125
<i>Uriășii</i>	129
<i>Năvodul dragostei</i>	134
<i>Cîntarea cîntărilor</i>	138
<i>Bătrînii din insulă</i>	141
<i>Pastel</i>	145
<i>Psalm</i>	149
<i>Oștean jurat</i>	152
<i>Cornorile</i>	155

PRINTRE PSALMI

<i>(Pentru ce mi-ai dat minte, Doamne, și judecată?)</i>	159
<i>(Un nebun a înfipt lopata. . .)</i>	160
<i>(Cîntă, vioară, cîntă!)</i>	161
<i>(Pentru ce, Doamne, atîta cruzime. . .)</i>	162
<i>(Tatăl nostru. . .)</i>	163
<i>(Ce folos că te numești, fratele meu, creștin?)</i>	165
<i>(Rugăciunea mea. . .)</i>	168
<i>(Rugăciunea mea e o risipire. . .)</i>	169
<i>(Dă-mi, Doamne, știința să te înțeleg. . .)</i>	171
<i>(Să ținut un cîine o zi întreagă după mine. . .)</i>	172
<i>(Dumnezeu nu este departe. . .)</i>	173
<i>(Dumnezeu, îl auzi? . . .)</i>	174
<i>(Zgomotul încetinat. . .)</i>	175

<i>(Ascultă pasul Domnului. . .)</i>	176
<i>(Tu porți pe Dumnezeu în tine. . .)</i>	177
<i>(Doamne, tu trebuie să fii. . .)</i>	178
<i>(Am voit să mai știu de tine. . .)</i>	179
<i>(Am făcut o nedreptate. . .)</i>	181
<i>(Doamne!)</i>	182
<i>(Casa mie lovită. . .)</i>	183
<i>(Mă rog ție, Doamne. . .)</i>	185
<i>(Măș răzvrăți. . .)</i>	186
<i>(Căutînd pe Dumnezeu în aer. . .)</i>	187
<i>(S-au înapușinat zilele. . .)</i>	191
<i>(Viața mea trece către veac. . .)</i>	192